

అజాన్ గ్రంథం

1వ అధ్యాయం

అజాన్ ఎలా ప్రారంభమయింది అనే విషయం గురించి

“కరుణామయుడైన అల్లాహ్ ఖుర్ఆన్ గ్రంథంలో అల్ మాయిదా సూరాలో ఇలా సెలవిచ్చాడు; “మీరు నమాజు కోసం పిలుపునిచ్చినప్పుడు వారు దానిని ఎగతాళి చేస్తారు. వినోదంగా తీసుకుంటారు. దీనికి కారణం వారికి బుద్ధి లేకపోవటమే” (5:58). ఇంకా అల్లాహ్ జుముఅహ్ సూరాలో కూడా ఇలా సెలవిచ్చాడు; “విశ్వాసులారా! శుక్రవారం నాడు నమాజుకై పిలిచినప్పుడు, అల్లాహ్ సంస్మరణ వైపునకు పరుగెత్తండి. క్రయ విక్రయాలను వదలిపెట్టండి.” (62:9)

577. హజ్రత్ అనస్ (రజిఅన్) ఇలా ఉల్లేఖించారు; ప్రజలు దైవప్రవక్త మహా శయులు ముహమ్మద్ (సఅసం) గారి ముందు అగ్నిని గురించీ, గంటను గురించీ ప్రస్తావించారు. ఇంకా యూదుల స్థితిని గురించి, క్రైస్తవుల స్థితిని గురించి కూడా వారు ప్రస్తావించారు.¹ ఆ తరువాత హజ్రత్ బిలాల్ (రజిఅన్)కు రెండేసిసార్లు అజాన్

1-1. ఈ రెండు ఖుర్ఆన్ వ్యాఖ్యలను ఈ అధ్యాయంలోకి తీసుకువచ్చి ఇమామ్ బుఖారీ రెహ్మానైగారు నిరూపించిన విషయం ఏమిటంటే, అజాన్ వాస్తవికతను, దాని ప్రామాణికతను స్వయంగా ఖుర్ఆనే ధృవీకరిస్తోంది. ఇంకా అజాన్ సంప్రదాయం మదీనా పట్టణంలో ప్రారంభమయింది. ఎందుకంటే మాయిదా సూరా, జుముఅహ్ సూరా ఈ రెండు సూరాలు మదీనా పురంలోనే అవతరించాయి. యుదార్థం ఏమిటంటే, అజాన్ సంప్రదాయం హిజ్రత్ మొదటి సంవత్సరంలోనో లేదా రెండో సంవత్సరంలోనో ప్రారంభమయింది.

577-1. ఈ హదీసుకు సంబంధించిన సకల విషయాలు ముందు రాబోతున్నాయి. యూదులను గురించీ, క్రైస్తవులను గురించీ ప్రస్తావించటం జరిగింది, అంటే అర్థం యూదులు ప్రజల్ని నమాజు కోసం పిలవటానికి ఒక ప్రత్యేక స్థలంలో నిప్పు ముట్టించి

లోని పదాలను పలకమనీ మరియు తక్ఫీర్ను ఒక్కొక్కసారి పలకమనీ అజ్ఞాపించటం జరిగింది.

578. హజ్రత్ అబ్దుల్లా బిన్ ఉమర్ (రజిఅన్) ఇలా ఉల్లేఖించారు; ప్రారంభంలో ముస్లిములు మదీనాపురానికి వచ్చినప్పుడు, నమాజు కోసం ఒక సమయాన్ని నిర్ణయించుకుని, ఆ సమయాన్ని ఊహించుకుని అంచనా వేసి నమాజు కోసం సమావేశమయ్యేవారు. నమాజు కోసం అజాన్ ఇచ్చే సంప్రదాయం అప్పుడు లేదు. ఒక రోజున వారందరూ కలిసి ఈ విషయం గురించి చర్చలు జరిపారు. కొందరు క్రైస్తవుల మాదిరిగా ఒక గంటను తయారు చేయించుకోమని సలహా ఇచ్చారు. మరికొందరు యూదుల మాదిరిగా ఒక శంఖాన్ని తయారు చేసుకోమని సలహా ఇచ్చారు. అప్పుడు హజ్రత్ ఉమర్ (రజిఅన్) ఇలా అన్నారు; ఇలా ఎందుకు చెయ్యరు? ఒక వ్యక్తిని నియమించుకోండి. అతను నమాజు కోసం ప్రజల్ని పిలుస్తూ ఉంటాడు. దైవప్రవక్త మహాశయులు ముహమ్మద్ (సఅసం) గారికి హజ్రత్ ఉమర్ (ర) గారి ఈ అభిప్రాయం నచ్చింది. ఆయన (స) హజ్రత్ బిలాల్ (ర)ను ఉద్దేశించి ఇలా అన్నారు; ఓ బిలాల్! లే నమాజు కోసం అజాన్ ఇవ్వు.¹

2వ అధ్యాయం

అజాన్లోని పదాలను రెండేసిసార్లు పలకటం.

579. హజ్రత్ అనస్ (రజిఅన్) ఇలా ఉల్లేఖించారు; అజాన్లోని పదాలను రెండేసి సార్లు పలకమనీ, మరియు తక్ఫీర్ను ఒక్కొక్కసారి మాత్రమే పలకమనీ, ఇంకా 'ఖద్ ఖామతిస్సలాత్'ను రెండేసి సార్లు పలకమనీ హజ్రత్ బిలాల్ (రజిఅన్) గారిని అజ్ఞాపించటం జరిగింది.

580. హజ్రత్ అనస్ బిన్ మాలిక్ (రజిఅన్) ఇలా ఉల్లేఖించారు; ముస్లిమ్ ప్రజల సంఖ్య బాగా పెరిగిపోయినప్పుడు నమాజు వేళను సూచించే సంకేతాన్ని దేన్ను

చేవారు: ప్రజలు ఆ వెలుగును చూసి నమాజు కోసం సమావేశమయ్యేవారు. క్రైస్తవులు గంటను మోగించే వారు. ప్రజలు ఈ గంట ధ్వనిని విని నమాజు కోసం సమావేశమయ్యేవారు.

578=1. ఈ హదీసు ద్వారా స్పష్టంగా తెలిసిన విషయం ఏమిటంటే, అజాన్ను లేచి నిలబడి ఇవ్వాలి. చాలామంది మత విద్వాంసుల దృష్టిలో, అహ్లాహదీన్ విద్వాంసుల దృష్టిలో కూడా కూర్చోని అజాన్ ఇవ్వటం ధర్మసమ్మతం కాదు.

యినా నిర్ణయించుకోవాలి. ఇంకా ముస్లిమ్ ప్రజలు దాన్ని గ్రహించి నమాజు కోసం సమావేశం కావాలి అనే విషయం గురించి వారు పరస్పరం చర్చించుకున్నారు. అగ్నిని రాజేశ్వై బాగుంటుందని ఒకరు ప్రతిపాదిస్తే, గంటను మోగిస్తే ఇంకా బాగుంటుందని మరొకరు సలహా ఇచ్చారు. చివరకు అజాన్ (నమాజుకు రమ్మని పిలుపు) లోని పదాలను రెండేసిసార్లు పలకమనీ, తక్బీర్ను మాత్రం ఒక్కొక్కసారి పలకమనీ హజ్రత్ బిలాల్ (రజిఅన్)ను ఆజ్ఞాపించటం జరిగింది.

3వ అధ్యాయం

'ఖద్ఖామతిస్సలాత్' తప్ప తక్బీర్లోని పదాలను ఒక్కొక్కసారి పలకాలి

581. అబూ భిలాబ ఇలా ఉల్లేఖించారని హజ్రత్ అనస్ (రజిఅన్) చెప్పారు, అజాన్లోని పదాలను రెండేసి సార్లు, తక్బీర్లోని పదాలను ఒక్కొక్కసారి పలకమని హజ్రత్ బిలాల్ (రజిఅన్) ఆజ్ఞాపించబడ్డారు. ఇస్మాయిల్ గారు ఏమన్నారంటే, నేను ఈ హదీసును గురించి అయ్యూబ్ సఖ్ఖియాని గారి దగ్గర ప్రస్తావించగా ఆయన 'ఖద్ఖామతిస్సలాత్' తప్ప అనే పదాలను అదనంగా చేర్చారు. (అంటే ఖద్ఖామతి స్సలాత్ అనే పదాలను రెండుసార్లు పలకాలి.)

4వ అధ్యాయం

అజాన్ ఇచ్చేదాని ఔన్నత్యం.

582. దైవప్రవక్త మహాశయులు ముహమ్మద్ (సఅసమ్) ఇలా సెలవిచ్చారని అబూహరైరా (రజిఅన్) ఉల్లేఖించారు; నమాజు కోసం అజాన్ ఇస్తూ ఉన్నప్పుడు షైతాను అపానవాయువు విడుస్తూ వెనుతిరిగి పారిపోతాడు. ఎందుకంటే, వాడు అజాన్ వినటాన్ని ఇష్టపడడు. ¹ (అజాన్ను అసవ్యించుకుంటాడు). అజాన్ ఇవ్వడం అయిపోయిన తరువాత వాడు మళ్ళీ తిరిగి వస్తాడు. నమాజు కోసం తక్బీర్ (ఇఖా మత్) అవుతూ ఉన్నప్పుడు మళ్ళీ వెనక్కి తిరిగి పారిపోతాడు. తక్బీర్ అయిపోయిన తరువాత మళ్ళీ తిరిగి వస్తాడు. నమాజు చేసే వ్యక్తి హృదయంలో రకరకాల ఆలోచనలను రేకెత్తిస్తాడు; ఫలానా విషయాన్ని జ్ఞాపకం తెచ్చుకో, ఫలానా విషయాన్ని గుర్తుకు తెచ్చుకో అని గుసగుసలాడుతాడు, మరచిపోయిన విషయాలను జ్ఞాపకం చేస్తాడు.

582-1. పోలీసును చూసి దొంగ ఎలా పారిపోతాడో షైతాను కూడా అజాన్ ఇస్తూ ఉన్నప్పుడు అలా పారిపోతాడు. కొందరు విద్వాంసులు ఏమన్నారంటే, అజాన్ ఇవ్వటంలో నమాజు కోసం పిలుపు ఉంది కాబట్టి, నమాజులో సజ్దా చెయ్యటం అనేది ఉంది

ఆ విధంగా వాడు నమాజు చేసే వ్యక్తి ఎన్ని రకాతుల నమాజు చేశాడో జ్ఞాపకం లేకుండా, మరచిపోయేలా చేస్తాడు.

5వ అధ్యాయం

అజాన్ ఇచ్చేటప్పుడు కంఠస్వరాన్ని పెంచటం.

ఉమర్ బిన్ అబ్దుల్ అజీజ్ (ఖలీఫా) గారు, అజాన్ ఇచ్చే ఒక మౌజన్ తో ఇలా అన్నారు: నీవు గనక అజాన్ ఇస్తే స్పష్టంగా సీదాసాదాగా ఇవ్వు లేదా మౌజన్ పదవి నుంచి తొలగిపో. ¹

583. హజ్రత్ అబూ సయీద్ ఖుద్రి (రజిఅన్) తన తండ్రిగారికి ఇలా చెప్పా రని అబ్దుర్రహ్మాన్ ఉల్లేఖించారు; అడవిలో ఉండటం, గొర్రెల్ని మేపటం - ఈ రెండూ నీకు చాలా ఇష్టమైన విషయాలని నేను గమనిస్తూ ఉన్నాను. కనుక నీవు నీ గొర్రెల్ని మేపుతూ ఉన్నప్పుడుగానీ లేదా అడవిలో ఉన్నప్పుడుగానీ, నమాజు కోసం అజాన్ ఇచ్చే అవసరం కలిగితే అప్పుడు నీవు నీ కంఠాన్ని పెంచి, పెద్దదిగా చేసి అజాన్ ఇవ్వు. ¹ ఎందుకంటే, ఎంతవరకైతే మౌజన్ పిలుపు చేరుతుందో అంతవరకుగల ప్రదేశంలో ఉన్నటువంటి జిన్నులూ, మానవులూ, ఇతరులెవరైనాసరే ఈ పిలుపు

కాబట్టి పైతానుకు తన పూర్వపు గాఢ జ్ఞాపకం వస్తుంది. వాడు ఆదిమానవుడైన హజ్రత్ ఆదం (అస్సలామ్) కు సజ్దా చెయ్యకుండా అల్లాహ్ ఆజ్ఞను ఉల్లంఘించాడు. ఈ కారణంగా అల్లాహ్ వాణ్ణి తన దర్బారులో నుంచి బహిష్కరించాడు. కనుక పైతాను అజాన్ వినటాన్ని ఇష్టపడడు, అసహ్యించుకుంటాడు. మరికొందరు విద్వాంసులు ఏమన్నారుంటే, పరలోకంలో అజాన్ కు సంబంధించిన సాక్ష్యాన్ని అల్లాహ్ సమక్షంలో ఇవ్వవలసి వస్తుందనే భయం వల్ల కూడా పైతాను అజాన్ పిలుపును వినటాన్ని ఇష్టపడడు. అజాన్ పిలుపు ఎంతవరకైతే పోతుందో అంతవరకు గల ప్రదేశంలో ఉన్నటువంటి ప్రజలు అజాన్ కు సాక్షులైపోతారు. తత్ఫలితంగా పరలోకంలో సాక్ష్యం ఇస్తారు. ఈ విషయం ఇతర హదీసుల్లో వస్తుంది.

5-1. ఈ విషయాన్ని అంటే ఈ అసర్ ను ఇబ్నె అబీషీబా గారు అవిష్కరించారు. ఒకసారి ఒక మౌజన్ లయబద్ధంగా, ఒక గాయకుని మాదిరిగా, పాటలు పాడే విధంగా శ్రావ్యంగా అజాన్ ఇచ్చాడు. అప్పుడు ఉమర్ బిన్ అబ్దుల్ అజీజ్ గారు అతన్ని ఇలా మందలించారు. ఆ మౌజన్ పేరేమిటో తెలియదు. కనుక ఈ అసర్ (హదీసు) ప్రకారం రాగయుక్తంగా, గానం చేస్తూ అజాన్ ఇవ్వకూడదు. సాదా పద్ధతిలో కంఠాన్ని పెంచి అజాన్ ఇవ్వటం అభిలషణీయం.

విన్న వారందరూ తీర్చుదినం నాడు దేవుని ముందు సాక్ష్యమిస్తారు. అబూ సయ్యాద్ (ర) ఇంకా, నేను దైవప్రవక్త మహాశయులు ముహమ్మద్ (స). ఈ విషయాన్ని బోధిస్తూ ఉండగా విన్నాను అని అన్నారు.

6వ అధ్యాయం

అజాన్ పిలుపు వినగానే యుద్ధాన్ని కొంచెంసేపటి వరకు ఆపటం.

584. హజ్రత్ అనస్ బిన్ మాలిక్ (రజిఅన్) ఇలా అన్నారని హమ్మైద్ ఉల్లఖించారు; దైవప్రవక్త ముహమ్మద్ (సఅసమ్) ఏదైనా జాతికి వ్యతిరేకంగా జిహాద్ (యుద్ధం) చెయ్యటానికి మాతో బయలుదేరినప్పుడల్లా, ఆయన (స) గారు ఉదయం అయ్యే వరకు దానిపై దాడిచేసే అనుమతిని మాకు ఇచ్చేవారు కాదు, ఉదయం అయ్యే వరకు వేచి చూచేవారు. ఒకవేళ ఆయన (స) అజాన్ పిలుపును విన్నట్లయితే దాడిని వాయిదా వేసేవారు. ఒకవేళ అజాన్ పిలుపును వినకపోతే ఆ జాతి వారిపై దాడి చేసే వారు. హజ్రత్ అనస్ (ర) ఇలా అన్నారు; మేము జిహాద్ కోసం (యుద్ధం కోసం) ఖైబర్ వైపునకు బయలుదేరాము. అక్కడకు చేరేటప్పటికి రాత్రి అయింది. ఉదయం వేళ అయిన తరువాత దైవప్రవక్త (స) గారు అజాన్ పిలుపును వినలేదు. అప్పుడు ఆయన (స) గారు దాడి చెయ్యటానికి బయలు దేరారు. నేను కూడా ఒక గుర్రం మీద అబూ తల్హా (ర) గారి వెనుక కూర్చున్నాను. నా కాలు (ప్రయాణంలో) దైవ ప్రవక్త (స) గారి పవిత్ర పాదాలను తాకుతూ ఉండేది. హజ్రత్ అనస్ (ర) ఇంకా ఇలా అన్నారు; ఖైబర్ వాసులైన యూదులు తమ తమ గంపల్నీ, పారల్నీ తీసుకుని

583-1. అంటే ఇది అడవి ప్రదేశం కాబట్టి ఇక్కడకు సమాజు కోసం ఎవరూ రారు. కనుక మెల్లగా అజాన్ ఇస్తే సరిపోతుంది అని అనుకోరాదు.

584-1. ఇక్కణ్ణుంచే అధ్యాయంలోని ప్రధాన విషయం చర్చకు వస్తుంది. ఎందుకంటే, అజాన్ పిలుపు అక్కడి ప్రజల ధన మాన వ్రాణాల రక్షణకు కారణమవుతుంది. విద్వాంసులు ఖతాబి ఇలా అన్నారు; అజాన్ ఇస్లామ్ యొక్క మహత్తరమైన చిహ్నం. దానిని విడిచి పెట్టటం ధర్మసమ్మతం కానేకాదు. ఏదైనా పట్టణం ప్రజలు అజాన్ ఇవ్వటాన్ని త్రోసిరాజంటే వారికి వ్యతిరేకంగా జిహాద్ చెయ్యటం ధర్మసమ్మతమే.

585-ఈ విషయంలో అభిప్రాయ భేదం ఉంది: మౌజన్ 'హయ్యా అలస్ఫలాహ్', 'హయ్యా అలల్ఫలాహ్' అని పలికినప్పుడు వినేవారు ఏమని పలకాలి. ఈ హదీసు ద్వారా

బయటికి వచ్చేశారు. వారు దైవప్రవక్త (సఅసమ్) గారిని చూసి, “ముహమ్మద్ (స)! దైవసాక్షిగా ముహమ్మద్ మరియు ఆయన సైన్యం వచ్చేశారు!” అని కేకలేశారు. దైవప్రవక్త (స) వారిని చూసి “అల్లాహు అక్షర్! అల్లాహు అక్షర్! ఖైబర్ నాశనమై పోయింది” అని అన్నారు. యుద్ధం చేసే ఉద్దేశ్యంతో మేము ఏదైనా శత్రు జాతిని నమీపించినప్పుడు, హెచ్చరిక చేయబడిన జాతి ప్రజల ఉదయం బహుచెడ్డ ఉదయంగా పరిణమిస్తుంది.

7వ అధ్యాయం

అజాన్ పిలుపు వినే సమయంలో ఏమని పలకాలి.

585. దైవప్రవక్త మహాశయులు ముహమ్మద్ (సఅసమ్) ఇలా సెలవిచ్చారని అబూ సయీద్ ఖుద్రీ (రజిఅన్) ఉల్లేఖించారు; మీరు అజాన్ పిలుపు విన్నప్పుడు, మౌజిన్ ఏమయితే పలుకుతాడో మీరు కూడా అదే పలకండి.¹

586. ఈసా బిన్ తల్హా ఇలా ఉల్లేఖించారు; “నేను హజ్రత్ ముఅవియ బిన్ అబీ సుఫ్ యాన్, మౌజిన్ పలుకుతున్నట్లుగా ‘అష్హదు అన్న ముహమ్మదుర్ రసూలుల్లాహ్’ వరకు పలుకుతూ ఉండగా విన్నాను.

587. పై హదీసు (586వ హదీసు)లో మాదిరిగానే యహ్వయా ఉల్లేఖించారు: ఇంకా అదనంగా ఆయన ఈ విషయాన్ని కూడా చేర్చారు; నాతో నా సోదరు డొకాయన¹ ఇలా చెప్పారు; మౌజిన్ “హయ్యు అలస్సలా” అని పలికినప్పుడు హజ్రత్ ముఅవియ ‘లాహవ్ల వలాఖువ్వత ఇల్లా బిల్లాహ్’ అని పలికేవారు. ఇంకా ఆయన ఇలా అనేవారు; నేను మీ ప్రవక్త మహాశయులు ముహమ్మద్ (సఅసమ్) ఇలాగే అంటూ ఉండగా విన్నాను.²

8వ అధ్యాయం

అజాన్ ఇవ్వటం అయిపోయిన తరువాత ఏమని దుఆ చెయ్యాలి?

588. దైవప్రవక్త మహాశయులు ముహమ్మద్ (సఅసమ్) ఇలా సెలవిచ్చారని

తెలిసే విషయం ఏమిటంటే, వినేవారు కూడా ఇలానే పలకాలి. కాని చాలామంది విద్వాంసుల అభిప్రాయం ప్రకారం వినేవారు అప్పుడు, ‘లా హవ్ల వలా ఖువ్వత ఇల్లాబిల్లాహ్’ అని పలకాలి. ఈ విషయాన్ని చెప్పటానికే ఇమామ్ బుఖారి (రెహ్మాల్లె) గారు రాబోయే హదీసులలో హజ్రత్ ముఅవియ (ర) గారి హదీసును తీసుకువచ్చారు.

587-1. హఫీజ్ గారు ఇలా అన్నారు: ఆ వ్యక్తి పేరు అల్ఖమ బిన్ విఖాస్ లేదా అబ్దుల్లా బిన్ అల్ఖమ లేదా అమ్రూ బిన్ అల్ఖమ. కిర్మానీ గారు, ఆ వ్యక్తి అవ్జాయి అని

హజ్రత్ జాబీర్ బిన్ అబ్దుల్లా అన్నారి (రజిఅన్) ఉల్లేఖించారు; ఏ వ్యక్తి అయితే అజాన్ విని ఆ తరువాత ఇలా ప్రార్థిస్తాడో, “అల్లాహుమ్మ రబ్బు హాజిహిద్ దావతిత్తామతి వస్సులాతిల్ భాయిమతి అతి ముహమ్మదనిల్ వసీలత వల్ ఫజీలత వఖ్ అన్ హా-మఖా మమ్ మహ్ మూదనిల్లజీ వఅద్ త్రహు”

(ఓ అల్లాహ్! ఈ మొత్తం పిలుపుకూ, శాశ్వతంగా స్థాపించబడే నమాజుకూ ప్రభూ! మహాప్రవక్త ముహమ్మద్ (స)కు ప్రళయదినం నాడు మధ్యవర్తిత్వాన్నీ, (సిఫారసు చేసే హక్కును) ఔన్నత్యాన్నీ ప్రసాదించు. ఇంకా ఆయన (స)కు స్వర్గ లోకంలో మహోన్నతమైన స్థానాన్ని ప్రసాదించు. నీవు దానిని ఇస్తానని ఆయన (స)కు వాగ్దానం చేసే ఉన్నావు) ప్రళయ-దినం నాడు అతని విషయంలో సిఫారసు చేసే అనుమతిని అల్లాహ్ నాకు ప్రసాదిస్తాడు.

9వ అధ్యాయం

అజాన్ ఇచ్చే విషయంలో డ్రా తీసే పద్ధతి (చీటీలు వేయుట). అజాన్ ఇచ్చే విషయం లో కొందరి మధ్య అభిప్రాయ భేదం తలెత్తింది. అజాన్ నేనిస్తాను అంటే నేనిస్తాను అని తగాదా పడసాగారు. ఈ విషయం సాద్ బిన్ అబీ విఖాన్ (ర) దగ్గరకు వెళ్ళింది. అప్పుడు ఆయన చీటీలు వేసి డ్రా తీశారు.

589. దైవప్రవక్త మహాశయులు ముహమ్మద్ (సఅసమ్) ఇలా సెలవిచ్చారని హజ్రత్ అబూ హురైరా (రజిఅన్) ఉల్లేఖించారు; అజాన్ ఇవ్వటంలోనూ, సామూహిక నమాజులో మొదటి పంక్తిలో నిలబడటంలోనూ ఎంత పుణ్యం ఉందో ప్రజలు గనక తెలుసుకుంటే, అప్పుడు చీట్లు వేసి డ్రా తియ్యటం తప్ప మరొక మార్గమేదీ లేకపోతే అప్పుడు చీట్లు వేసి డ్రా తియ్యవచ్చు. జొహర్ నమాజు కోసం తొందరగా వస్తే ఎంత పుణ్యం లభిస్తుందో ప్రజలకు గనక తెలిస్తే అప్పుడు వారు ఒకరితో ఒకరు పోటీ

అన్నారు. వల్లాహు ఆలమ్.

587-2. ఇబ్నె ఖుజైమా గారి ఉల్లేఖనంలో ఈ విషయం అదనంగా ఉంది; ‘హయ్య అలల్ ఫలా’ అని మౌజిన్ అన్నప్పుడు కూడా హజ్రత్ ముఆవియ ‘లాహాల వలా ఖువ్వత ఇల్లా బిల్లాహ్’ అనే పదాలనే పలికారు. ఆ తరువాత మౌజిన్ పలికిన పదాలనే ఆయన కూడా పలికారు.

10-1. ఇమామ్ అహ్మద్ బిన్ హంబల్ (రెహ్మలై) గారి అభిప్రాయం ప్రకారం, అజాన్

పడతారు. ఇషా మరియు ఫజర్ నమాజులను సామూహికంగా అంటే జమాఅత్తో చేస్తే ఎంత పుణ్యం లభిస్తుందో ప్రజలకు గనక తెలిసిపోతే అప్పుడు వారు ఆ నమాజులలో తప్పకుండా పాల్గొంటారు. నేలపై ప్రాకుతూ రావలసి వచ్చినా వారు తప్పనిసరిగా ప్రాకుతూ మసీదుకు వస్తారు.

10వ అధ్యాయం

అజాన్ ఇచ్చేటప్పుడు మాట్లాడటం ధర్మసమ్మతమా? కాదా?¹

సులైమాన్ బిన్ సురద్ (రజిఅన్) అజాన్ ఇచ్చేటప్పుడు మాట్లాడాడు.² ఇంకా ఇమామ్ హసన్ బస్రి (రహ్మలై) గారు ఏమన్నారంటే; అజాన్ ఇచ్చేటప్పుడూ, ఇఖామత్ చెప్పేటప్పుడూ నవ్వటం అనేది అంత చెడ్డ విషయమేమీ కాదు.

590. అబ్దుల్లాహ్ బిన్ హోరిస్ బస్రి ఇలా ఉల్లేఖించారు: ఒక రోజున ఇబ్నై అబ్బాస్ (రజిఅన్) మమ్మల్ని ఉద్దేశించి జుమా ప్రసంగం చేశారు. ఆ రోజున వర్షం కురుస్తోంది. వీధులన్నీ ఐరదమయమైపోయాయి. మౌజిన్ అజాను ఇస్తూ 'హయ్య అలస్సలా' అని అనబోయేటప్పుడు, ఆయన (ర), "నమాజును మీ గృహాలలోనే చేసుకోండి"¹ అని పలకమని ఆజ్ఞాపించారు. ఈ స్థితిని చూసి ప్రజలు ఆశ్చర్యచకితులై ఒకరి ముఖాన్ని ఒకరు చూసుకోసాగారు. అప్పుడు హజ్రత్ ఇబ్నై అబ్బాస్ (ర) ఇలా అన్నారు; "నాకంటే శ్రేష్ఠులైన వారు ఇలానే చేశారు."² జుమా నమాజు వాజిబ్ అనే విషయంలో ఎలాంటి సందేహమూ లేదు.³

ఇచ్చేటప్పుడు మాట్లాడటం ధర్మసమ్మతమైన విషయమే. ఇంకా ఇమామ్ బుఖారి (రెహ్మలై) గారి అభిప్రాయం కూడా దాదాపు ఇదే. కొందరు విద్వాంసులు అజాన్ ఇచ్చేటప్పుడు మాట్లాడటం మక్రూహ్ అంటే అయిష్టకరమైనది, అసహ్యకరమైనది అని అభిప్రాయపడ్డారు. మరికొందరు అంత మంచిది కాదు, ఉత్తమమైనది కాదు అని భావించారు. ఇమామ్ అబూ హనీఫ్ (రెహ్మలై) గారి అభిప్రాయం కూడా ఇదే.

10-2. ఈ విషయాన్ని అబూ నయీమ్ గారు కితాబుస్సలాత్లో ప్రస్తావించారు.
590-1. అధ్యాయంలోని ప్రధానాంశం ఇక్కడే ప్రస్తావించబడింది. ఎందుకంటే, ఇబ్నై అబ్బాస్ (రజిఅన్) మౌజిన్ అజాన్ ఇచ్చేటప్పుడే ఇలా పలకమని ఆదేశించారు; తెలిసిన విషయం ఏమిటంటే, అత్యవసర పరిస్థితి ఉత్పన్నమైనప్పుడు అజాను ఇచ్చేటప్పుడు మాట్లాడటం ధర్మసమ్మతమైన విషయమే. అంటే, అజాను మధ్యలో మాట్లాడవచ్చు అన్న మాట.

11వ అధ్యాయం

సమయాన్ని తెలియజేసే వ్యక్తి ఎవరైనా ఉంటే అప్పుడు ఒక అంధుడు కూడా అజాను ఇవ్వవచ్చు.¹

591. దైవప్రవక్త మహాశయులు ముహమ్మద్ (సఅసమ్) ఇలా సెలవిచ్చారని, నా తండ్రి గారు చెప్పారు అని సాలిమ్ బిన్ అబ్దుల్లా ఉల్లేఖించారు; బిలాల్ (రజిఅన్) అయితే ఇంకా రాత్రి ఉండగానే అజాను ఇస్తాడు. మీరు (సవారి) తినండి, త్రాగండి, ఉమ్మో మక్తూమ్ కుమారుడు అజాన్ ఇచ్చే వరకు. సాలిమ్ ఇంకా ఇలా అన్నారు; ఉమ్మో మక్తూమ్ కుమారుడు గ్రుద్ధివాడు. కనుక ఉదయం అయిపోయిందని ఎవరో ఒకరు చెప్పే వరకు ఆయన అజాన్ ఇచ్చేవారు కాదు.

12వ అధ్యాయం

ఉదయం వేళ అయిపోయిన తరువాత అజాన్ ఇవ్వటం.

592. హజ్రత్ హఫ్స (రజిఅన్) ఇలా ఉల్లేఖించారు: ఉదయపు నమాజు కోసం మౌజిన్ అజాన్ ఇచ్చి కూర్చున్నప్పుడు ఇంకా ఉదయం వేళ స్పష్టంగా కనిపిస్తూ

590-2. అంటే, దైవప్రవక్త మహాశయులు ముహమ్మద్ (సఅసమ్) అని అర్థం.

590-3. దివ్యఖుర్ఆన్ లో అల్లాహ్ స్పష్టంగా ఇలా ఆజ్ఞాపించాడు: “యా అయుహ్ వాల్లజీన ఆమనూ ఇజా నూదియ లిస్సలాతి మిన్ యువ్ మిల్ జుముఅతి ఫన్ అవ్ ఇలా జిక్రిల్లాహి” (విశ్వాసులారా! శుక్రవారం నాడు నమాజుకై పిలిచినప్పుడు, అల్లాహ్ సంస్కరణ వైపునకు పరుగెత్తండి). కనుక ఒకవేళ నేను మౌజిన్ చేత ‘హయ్యా అలస్సలా’ అని పలికిస్తే అప్పుడు ప్రజలందరూ జుమా నమాజు కోసం రావటం విధి అయ్యేది. అంటే, తప్పనిసరిగా రావలసి వచ్చేది. వర్షం కురవటం వల్ల జలమయమైన వీధులలోని బురద నీరు కారణంగా వారికి కష్టం కలిగి ఉండేది. కనుక నేను మౌజిన్ చేత ఇలా పలికించాను; “అస్సలాతు ఫిరహాలి’ (మీ మీ నివాసాలలోనే నమాజు చేసుకోండి). ఈ హదీసు ద్వారా తెలిసినటువంటి మరొక విషయమేమిటంటే, జుమా నమాజు ఇంట్లో చేసుకోవటం కూడా ధర్మసమ్మతమైన విషయమే.

11-1. హసన్ మస్లిక్ ప్రకారం, అంధుడైన వ్యక్తి ఇచ్చే అజాన్ అయిష్టకరమైనది, అంటే మక్రాహ్. ఇమామ్ బుఖారీ (రహ్మాలై) గారు ప్రతిపాదించిన ఒక సహీ హదీసు ప్రకారం, దీనికి అనుమతి లభిస్తుంది. అయితే సమయాన్ని తెలియజేసే వ్యక్తి ఎవరూ లేకపోతే బహుశా అప్పుడు అంధుని అజాన్ మక్రాహ్ అయిపోతుంది.

ఉన్నప్పుడు, దైవప్రవక్త మహాశయులు ముహమ్మద్ (సఅసమ్) ఇఖామత్కు ముందు రెండు రకాతుల తేలికపాటి నమాజును (ఉదయపు సున్నత్ నమాజును) చేసేవారు.

593. హజ్రత్ ఆయెషా (రజిఅన్హా) ఇలా ఉల్లేఖించారు; దైవప్రవక్త మహాశయులు ముహమ్మద్ (సఅసమ్) ఉదయపు అజాన్కూ, ఇఖామత్కూ మధ్య ఉన్న కాలంలో రెండు రకాతుల తేలికపాటి నమాజును అంటే సున్నత్ నమాజును చేసేవారు.

594. దైవప్రవక్త మహాశయులు ముహమ్మద్ (సఅసమ్) ఇలా సెలవిచ్చారని అబ్దుల్లా బిన్ ఉమర్ (రజిఅన్) ఉల్లేఖించారు: బిలాల్ (రజిఅన్) రాత్రి ఉండగానే అజాన్ ఇస్తారు. కనుక ఇబ్నె ఉమ్మె మక్తూమ్ (రజిఅన్) అజాన్ ఇచ్చే వరకు మీరు (సహెరి) తింటూ ఉండండి, త్రాగుతూ ఉండండి.

13వ అధ్యాయం

ఫజర్ వేళకు ముందు అజాన్ ఇవ్వటం.

595. దైవప్రవక్త మహాశయులు ముహమ్మద్ (సఅసమ్) ఇలా సెలవిచ్చారని హజ్రత్ అబ్దుల్లా బిన్ మసూద్ (రజిఅన్) ఉల్లేఖించారు; బిలాల్ (ర) ఇచ్చే అజాన్ను విని మీరు సహెరి తినటాన్ని ముగించబాకండి. ఎందుకంటే ఆయన ఇంకా రాత్రి ఉండగానే అజాన్ ఇస్తారు; తహజ్జుద్ నమాజు చేసే వ్యక్తి త్వరగా తన నమాజును ముగించాలని నిదురపోయే ప్రజలు మేలుకోవాలని దాని అర్థం, వేకువ అయిందని గాని లేదా ఫజర్ వేళ ప్రారంభమయిందని గానీ కాదు. అప్పుడు దైవప్రవక్త (స) తన చేతి వ్రేళ్లతో సంజ్జ చేస్తూ వాటిని ఆకాశం వైపునకు ఎత్తి మళ్ళీ వాటిని కిందకు వంచి అరుణోదయ స్థితిని వ్యక్తం చేశారు. అబ్దుల్లా బిన్ మసూద్ (ర) గారు దైవ ప్రవక్త(స) గారి అభినయాన్ని అనుకరించి చూపారు. అల్ జహారి ఆ స్థితిని ఇలా సంజ్జ చేసి చూపించారు; చూపుడు వ్రేళ్లను ఒకదాని మీద ఒకటి పెట్టి వాటిని కుడి వైపునకూ, ఎడమ వైపునకూ సాగదీశారు.

596. దైవప్రవక్త మహాశయులు ముహమ్మద్ (సఅసమ్) ఇలా సెలవిచ్చారని హజ్రత్ ఆయెషా (రజిఅన్హా) ఉల్లేఖించారు; బిలాల్ (ర) ఇంకా రాత్రి ఉండగానే అజాన్ ఇస్తారు. కనుక మీరు సహెరి తినండి. మంచి నీళ్లు త్రాగండి. ఇబ్నె ఉమ్మె మక్తూమ్ అజాన్ ఇచ్చే అంత వరకు ఇలా చేస్తూనే ఉండండి.

14వ అధ్యాయం

అజాన్కూ, ఇఖామత్కూ మధ్య ఎంత వ్యవధి ఉండాలి? అనే విషయం గురించి ఇంకా ఇఖామత్ కోసం నిరీక్షించే వ్యక్తి గురించి.

597. దైవప్రవక్త మహాశయులు ముహమ్మద్ (సఅసమ్) ఇలా నెలవిచ్చారని, అబ్దుల్లా బిన్ ముగఫ్ఫల్ (రజిఅన్) ఉల్లేఖించారు; ప్రతి అజాన్, ఇఖామత్ల మధ్య ఎవరైనా తాము ఇష్టపడితే రెండు రకాతుల నఫిల్ నమాజు చేసుకోవచ్చు. ఈ విషయాన్ని దైవప్రవక్త (స) మూడు సార్లు అన్నారు.¹

598. హజ్రత్ అనస్ బిన్ మాలిక్ (రజిఅన్) ఇలా ఉల్లేఖించారు; మౌజిన్ అజాన్ ఇచ్చినప్పుడు (మహాప్రవక్త (స) గారి కాలంలో) దైవప్రవక్త (స) గారి అనుచరులు (సహాబ్) మసీదులోని స్తంభాల వైపునకు వెళ్లేవారు. ఆయన (స) గారు వచ్చే వరకు సున్నత్ నమాజులు చేసుకుంటూ అక్కణ్ణే గడిపేవారు. మగ్రిబ్ నమాజుకు ముందు కూడా వారు రెండు రకాతుల సున్నత్ నమాజు చేసేవారు. ఇంకా అజాన్కూ, ఇఖామత్కూ మధ్య అంత ఎక్కువ వ్యవధి ఉండేది కాదు. మాబా ఇలా అన్నారు; అజాన్కూ, ఇఖామత్కూ మధ్య కొంచెం సమయం మాత్రమే ఉండేది.

15వ అధ్యాయం

అజాన్ పిలుపు విని ఇఖామత్ కోసం ఇంట్లో నిరీక్షించటం.

599. హజ్రత్ అయ్యోషా (రజిఅన్) ఇలా ఉల్లేఖించారు; దైవప్రవక్త మహాశయులు ముహమ్మద్ (సఅసమ్) ఉదయపు ఫరజ్ నమాజుకు ముందు, మౌజిన్ అజాన్ ఇవ్వటం పూర్తి చేసిన తరువాత, రెండు రకాతుల తేలికపాటి (సున్నత్) నమాజును చేసేవారు. ఆ తరువాత ఆయన (సఅసమ్) తన కుడి వైపునకు తిరిగి పడుకునేవారు. మౌజిన్ ఇఖామత్ ఇచ్చే వరకు ఆయన ఆ స్థితిలోనే ఉండేవారు.

16వ అధ్యాయం

రెండు పిలుపుల మధ్య లింట్ అజాన్కూ, ఇఖామత్కూ మధ్య ఇష్టపడే వారు రెండు రకాతుల నమాజు చేసుకోవచ్చు.

600. దైవప్రవక్త మహాశయులు ముహమ్మద్ (సఅసమ్) ఇలా నెలవిచ్చారని అబ్దుల్లా బిన్ ముగఫ్ఫల్ (రజిఅన్) ఉల్లేఖించారు; "రెండు అజానుల మధ్య (అజాన్ మరియు ఇఖామత్) ఒక నమాజు ఉన్నది. రెండు అజానులకు మధ్య (అజాన్,

597-1. ఇమామ్ అన్వార్ గారి హదీసులో అదనంగా ఇలా ఉంది; ఇఖామత్ అయిన తరువాత ఫరజ్ నమాజు తప్ప మరొక నమాజు ఏదీ లేదు.

ఇఖామత్లకు మధ్య ఒక నమాజు ఉన్నది. మూడోసారి కూడా ఆయన (స) అలానే అంటూ అదనంగా ఇలా అన్నారు; నమాజు చెయ్యటానికి ఇష్టపడే వ్యక్తి కోసం.”

17వ అధ్యాయం

నివాసంలో ఉన్నప్పుడు మాదిరిగానే ప్రయాణంలో ఒకే ఒక మనిషి అజాన్ ఇవ్వాలి.¹

601. మాలిక్ బిన్ హువైరిస్ (రజిఅన్) ఇలా ఉల్లేఖించారు; “ఒకసారి నేను నా తెగకు చెందిన (బనీ లైస్ తెగ). కొంతమంది మనుషుల్ని తీసుకుని దైవప్రవక్త మహాశయులు ముహమ్మద్ (సఅసమ్) గారి వద్దకు వెళ్లాను. ఆయన (స) గారి దగ్గర ఇరవై రాత్రులు గడిపాము. ఆయన (స) దయాస్థుడయ్యాడు, కలుపుగోలుతనంగల మనిషి. ఇక మేము మా ఇళ్లకు వెళ్లిపోవాలని కోరుకుంటున్నామనే విషయాన్ని గ్రహించిన ఆయన(స) మాతో ఇలా అన్నారు; “ఇక మీరు మీ గృహాలకు వెళ్లిపోవచ్చు. మీ తెగ ప్రజల మధ్య ఉంటూ వారికి ధార్మిక విషయాలను నేర్పుతూ ఉండండి. ప్రయాణంలో ఉన్నప్పుడు నమాజు చేస్తూ ఉండండి. నమాజు వేళ అయినప్పుడు మీలోని ఒక మనిషి అజాన్ ఇవ్వాలి. ఇంకా మీలో ఎవరైతే పెద్దవారో ఆయన నమాజుకు నేతృత్వం వహించాలి.”

18వ అధ్యాయం

ప్రయాణీకుల సంఖ్య పెద్దదిగా ఉన్నట్లయితే అప్పుడు నమాజు కోసం అజాన్

17-1. చాలా మంది మౌజున్న ఒకేసారి అజాన్ ఇవ్వటం అనే పద్ధతి బనీ ఉమయ్య ప్రవేశపెట్టిన బిద్అత్ (ధర్మంలో లేని కొత్త విషయం, నూతన సంప్రదాయం). ఒకవేళ పట్టణం పెద్దది అయినట్లయితే అప్పుడు వంతుల వారీగా చాలా మంది మౌజున్న అజాన్ ఇవ్వవచ్చు అది దోషం కాదు. హఫీజ్ గారు ఇలా అన్నారు; మసీదు గనక పెద్దది అయినట్లయితే, అప్పుడు మసీదు యొక్క ప్రతి మూల నుంచి ఒక్కొక్క మౌజున్, ఒకే సమయంలో అజాన్ ఇవ్వవచ్చు. కొందరేమన్నారుంటే, ఈ అధ్యాయాన్ని ఇక్కడ పెట్టటంలో ఇమామ్ బుఖారీ (రెహ్మాల్) గారి ఉద్దేశ్యం ఏమిటంటే, ప్రయాణంలో ఉన్నప్పుడు ఉదయం నమాజులో కూడా ఒకే అజాన్ ఇవ్వాలి అని చెప్పటం. అబ్దుల్లా బిన్ ఉమర్ (రజిఅన్) ప్రయాణంలో ఉన్నప్పుడు కూడా ఉదయం నమాజు కోసం రెండు అజాన్లు ఇచ్చేవారు. ఈ విషయాన్ని అబ్దుర్రజాక్ ఉల్లేఖించారు.

601-1. అంటే మీలో వయస్సులో ఎవరైతే పెద్దవారో వారు అన్నమాట. ఎందుకంటే, వారందరూ ధర్మజ్ఞానం విషయంలో సమానులే. వారందరూ దైవప్రవక్త (స) గారి వద్ద ఇరవై రోజులు ఉన్నారే. ఇంకా మీరు ఇక్కణ్ణుంచి బయలుదేరిన తరువాత ప్రయాణంలో ఉన్నప్పుడు అజాన్ ఇవ్వండి.

ఇవ్వాలి, ఇఖామత్ కూడా చెప్పాలి. అరఫాత్ మైదానంలోనూ, ముజ్జలిఫాలో కూడా ఇదే విధంగా అజానూ ఇవ్వాలి, ఇఖామతూ చెప్పాలి.¹ చలి ఎక్కువగా ఉన్న రాత్రిగానీ లేదా వర్షం ఎక్కువగా కురుస్తున్న రాత్రి గానీ, మూజన్ 'మీ మీ' నివాసాలలోనే నమాజులు చేసుకోండి అని పలకాలి.

602. అబూజర్ గఫ్ఫారీ (రజిఅన్) ఇలా ఉల్లేఖించారు; ఒకసారి మేము దైవప్రవక్త మహనీయులు ముహమ్మద్ (సఅసం) గారితో ప్రయాణం చేస్తూ ఉన్నాము. మూజన్ జోహర్ నమాజుకు వేళ అయిందని అజాన్ ఇవ్వబోయాడు. కాని మహాప్రవక్త (స) అతన్ని వారించి కొంచెం చల్లబడనివ్వు అని సెలవిచ్చారు. కొంచెం సేపటి తరువాత మూజన్ మళ్ళీ అజాన్ ఇవ్వటానికి ఉద్యుక్తుడయ్యాడు. దైవప్రవక్త (స) గారు అతన్ని మళ్ళీ వారిస్తూ పై విధంగానే అజ్ఞాపించారు: 'కాసేపటి తరువాత అతను అజాన్ ఇవ్వటానికి లేచి నిలబడ్డాడు. మళ్ళీ దైవప్రవక్త (స) అతన్ని వారించి పై విధంగానే సెలవిచ్చారు. చివరకు చిన్న చిన్న గుట్టల నీడలు వాటి ఎత్తులకు సరిసమానమై పోయాయి. ఆ తరువాత దైవప్రవక్త (స) ఇలా సెలవిచ్చారు; చూడండి! నరకజ్వాలల సెగ వల్లనే ఉష్ణోగ్రత పెరుగుతుంది.

603. మాలిక్ బిన్ ముబైరిస్ (రజిఅన్) ఇలా ఉల్లేఖించారు; ఇద్దరు వ్యక్తులు (స్వయంగా మాలిక్ (ర) మరియు అతని మిత్రుడు ఒకాయన) దైవప్రవక్త మహా శయులు ముహమ్మద్ (సఅసం) వద్దకు వెళ్లారు. వారు ఉభయులూ ఒక ప్రయాణం చెయ్యదలిచారు. ఈ విషయాన్ని గురించే వారు మహాప్రవక్త (సఅసం)కు తెలియ జేశారు. అప్పుడు ఆయన (స) గారు వారికి ఇలా ఉపదేశించారు; "మీరు ప్రయాణంలో ఉన్నప్పుడు మార్గమధ్యంలో నమాజు కోసం అజాన్ ఇవ్వండి.¹ తరువాత ఇఖామత్ చెప్పండి. మీలో ఎవరైతే వయస్సులో పెద్దవారో ఆయన నమాజుకు నాయకత్వం వహించాలి."

604. మాలిక్ బిన్ హువైరిస్ (రజిఅన్) ఇలా ఉల్లేఖించారు; మేము మా దేశం నుంచి మహాప్రవక్త ముహమ్మద్ (సఅసం) వద్దకు వెళ్ళాము. మేమందరూ

18-1. అంటే, హజ్ యాత్రలో ఉన్నప్పుడు అరఫాత్ లోనూ, ముజ్జలిఫాలోనూ అజానూ ఇవ్వాలి, ఇఖామతూ చెప్పాలి.

603-1. శబ్దానువాదం ఇలా ఉంది; మీరు ఉభయులూ అజాన్ ఇవ్వండి. మీరు ఉభయులూ ఇఖామత్ చెప్పండి. కాని భావం ఏమిటంటే, మీ ఉభయుల్లో ఎవరో ఒకరు అజాన్ ఇవ్వాలి. ఎవరో ఒకరు నమాజుకు నాయకత్వం వహించాలి.

యువకులమే. దాదాపు ఒకే వయస్సుకు చెందినవారము. ఆయన (స) గారితో మేము ఇరవై దినాల వరకు ఉన్నాము. ఆయన (స) గారు అత్యంత దయామయులు, ఎంతో కలుపుగోలుతనం ఉన్న వ్యక్తి. మేము మా ఇళ్లకు తిరిగి వెళ్లాలని కోరుకుంటున్నామనే విషయాన్ని ఆయన (స) గారు గ్రహించారు. అప్పుడు ఆయన (స) మమ్మల్ని ఇంటి దగ్గర ఎవరెవరిని విడిచివచ్చారని అడిగారు. మేము ఆయన (స) గారికి ఆ విషయాలను గురించి వివరించాము. అప్పుడు ఆయన (స) గారు ఇలా సెలవిచ్చారు; “మంచిది, ఇక మీరు మీ గృహాలకు వెళ్లండి. మీవారి మధ్యనే ఉండండి. వారికి ధార్మిక విషయాలను నేర్పండి. ఇంకా మంచి పనులు చెయ్యమని వారిని ఆజ్ఞాపించండి. దైవ ప్రవక్త (స) ఇతర విషయాలు కూడా చెప్పారు. కాని నేను వాటిని మరచిపోయాను. దైవప్రవక్త (స) ఇంకా ఇలా బోధించారు; నేను ఎలా చేస్తూ ఉండగా మీరు చూశారో అలానే మీరు కూడా నమాజు చేస్తూ ఉండండి. ఇంకా నమాజుకు వేళ అయినప్పుడు మీలోని ఒకరు అజాన్ ఇవ్వండి. మీలోని పెద్దవారు నమాజుకు నాయకత్వం వహించండి.

605. నాఫే ఇలా ఉల్లేఖించారు; ఒకసారి ఒక చల్లని రాత్రి అబ్దుల్లా బిన్ ఉమర్ (రజిఅన్) జజ్నాన్¹లో అజాన్ ఇచ్చారు. తరువాత ఆయన ఇలా అన్నారు; “మీ మీ నివాసాలలోనే నమాజు చేసుకోండి.” ఆయన (ర) మాతో. ఇంకా ఇలా అన్నారు; దైవప్రవక్త ముహమ్మద్ (సఅసమ్) అజాను ఇవ్వమని మోజన్ కు ఆజ్ఞాపించే వారు. చివర్లో ఇలా పలకమని కూడా ఆజ్ఞాపించేవారు; “ప్రజలారా! మీ మీ నివాసాలలోనే నమాజులు చేసుకోండి.” దైవప్రవక్త (స) చలి విపరీతంగా ఉన్న రాత్రుల్లోనూ, వర్షం కురిసే రాత్రుల్లోనూ, ప్రయాణంలో ఉన్నప్పుడు ఇలా చేసేవారు.²

606. తన తండ్రిగారైన అబూ జుహైఫ ఇలా చెప్పారని ఔస్ బిన్ అబూ జుహైఫ ఉల్లేఖించారు; నేను దైవప్రవక్త మహాశయులు ముహమ్మద్ (సఅసమ్) గారిని ‘అల్ అబ్ తహ్’ అనే స్థలం వద్ద చూశాను. బిలాల్ (రజిఅన్) వచ్చి మహాప్రవక్త (స) గారికి నమాజును గురించి చెప్పారు. ఆ తరువాత బిలాల్ (ర) తనతోపాటు ఒక

605-1. జజ్నాన్ ఒక పర్వతం పేరు. అది మక్కా పట్టణానికి ఇరవై ఐదు మైళ్ల దూరంలో ఉంది.

605-2. ఈ హదీసు ద్వారా తెలిసే విషయం ఏమిటంటే, వర్షంగానీ, చలిగానీ ఎక్కువగా ఉన్నప్పుడు లేదా తుఫాను పరిస్థితి నెలకొన్నప్పుడు, జమాఅత్ తో సామూహికంగా నమాజు చెయ్యలేకపోవటం క్షమార్హమైన విషయమే.

అవ్జాను తీసుకువచ్చి దానిని దైవప్రవక్త (స) గారి ముందు (ఆయన (స) గారు నమాజు చెయ్యడలచుకున్న స్థలం) అబ్తహ్¹లో పాతిపెట్టారు. ఆ తరువాత నమాజు కోసం ఇఖామత్ చెప్పారు.

19వ అధ్యాయం

అజాన్ ఇచ్చేటప్పుడు మౌజిన్ తన ముఖాన్ని అటూ ఇటూ (కుడి, ఎడమ ప్రక్కలకు) త్రిప్పే అవసరం ఉందా? ఇంకా అజాన్ ఇచ్చేటప్పుడు మౌజిన్ అటూ ఇటూ చూడవచ్చునా?

హజ్రత్ బిలాల్ (రజిలన్) ఇలా ఉల్లేఖించారు; ఆయన (ర) అజాన్ ఇచ్చే సమయంలో తన రెండు వ్రేళ్ళను రెండు చెవుల్లో పెట్టుకునేవారు. హజ్రత్ అబ్దుల్లా బిన్ ఉమర్ (రజిలన్) గారు మాత్రం అజాన్ ఇచ్చే సమయంలో వ్రేళ్ళను తన చెవుల్లో పెట్టుకునేవారు కాదు. ఇబ్రాహీమ్ నఖీగారు ఇలా అన్నారు; “వుజూ లేకుండా అజాన్ ఇవ్వటం దోషం కాదు. అతాగారు ఇలా అన్నారు; అజాన్ ఇచ్చేటప్పుడు వుజూ చేసిన స్థితిలో ఉండటం చాలా అవసరం మరియు అది దైవప్రవక్త (సలసమ్) గారి సంప్రదాయం కూడా. హజ్రత్ ఆయిషా (రజిలన్) ఇలా అన్నారు; “దైవప్రవక్త మహాశయులు ముహమ్మద్ (సలసమ్) అన్ని సమయాలలో అల్లాహ్ పవిత్ర నామాన్ని జపించేవారు.”

607. తన తండ్రి గారైన అబూ జుహైఫ ఇలా చెప్పారని ఔస్ బిన్ జుహైఫ ఉల్లేఖించారు; నమాజు కోసం అజాన్ ఇస్తూ హజ్రత్ బిలాల్ (రజిలన్) తన ముఖాన్ని ఒక ప్రక్క నుంచి మరొక ప్రక్కకు త్రిప్పటాన్ని నేను చూశాను.¹

606-1. అబ్తహ్, మక్కా పట్టణం వెలుపల ఉన్నటువంటి ఒక ప్రఖ్యాతిగాంచిన ప్రదేశం.

19-1. ఈ హదీసు ద్వారా ఇమామ్ బుఖారీ (రహ్మాలై) గారు నిరూపించిన విషయం ఏమిటంటే- వుజూ లేని స్థితిలో అజాన్ ఇవ్వవచ్చు. ఎందుకంటే అది కేవలం ఒక స్మరణ మాత్రమే. కనుక అందులో తహారత్ అవసరమూ లేదు. ఖిల్లా వైపునకు ముఖం త్రిప్పే అవసరమూ లేదు.

607-1. హయ్ అలఖైన్ (హయ్యా అలస్సలాహ్, హయ్యా అలల్ ఫలాహ్) పలికే సమయంలో మౌజిన్ కేవలం తన ముఖాన్ని మాత్రమే కుడి, ఎడమల దిక్కులకు త్రిప్పాలి. తన రొమ్మును త్రిప్పకూడదు. కుడి వైపునకు తన ముఖాన్ని పెట్టి హయ్యా అలస్సలాహ్

20వ అధ్యాయం

ఒక వ్యక్తి ఇలా అనటం గురించి; మేము మా నమాజును పోగొట్టుకున్నాము ఇబ్నె సీరీస్ ఇలా అనటాన్ని మక్రూహాగా అంటే అసవ్యకరమైనదిగా భావించారు. ఆయన ఇలా అనాలి అని సెలవిచ్చారు; "మేము నమాజును పొందలేకపోయాము. కాని దైవప్రవక్త ముహమ్మద్ (సఅసమ్) సూక్తి సరైనది, సత్యమైనది."

608. తన తండ్రిగారైన అబూ ఖతాద హారిస్ బిన్ రబాయి (ఒక సహాబి) ఇలా అన్నారని అబ్దుల్లా బిన్ అబీ ఖతాద (రజిఅన్) ఉల్లేఖించారు; ఒకసారి మేము దైవ ప్రవక్త మహనీయులు ముహమ్మద్ (సఅసమ్) గారితో కలిసి నమాజు చేస్తూ ఉన్నాము. ఇంతలో ఆయన (స) గారు, కొంతమంది ప్రజలు పరుగెత్తుకుంటూ వస్తూ ఉన్న ధ్వనిని విన్నారు. నమాజు పూర్తి అయిన తరువాత ఆయన (స) గారు, "ఈ ధ్వని ఎక్కణ్ణుంచి వచ్చింది?" అని అడిగారు. అప్పుడు మేము, "కొందరు ప్రజలు నమాజు కోసం పరుగెత్తుకుంటూ వచ్చారు" అని సమాధానం చెప్పాము. ఆయన(స) ఇలా సెలవిచ్చారు; "ఇక ముందు అలా చెయ్యకండి. మీరు నమాజు కోసం వచ్చేటప్పుడు ప్రశాంతంగా, నిశ్శబ్దంగా రండి. ఎంత నమాజు దొరికతే అంత నమాజు ఇమామ్ గారితో కలిసి చెయ్యండి. ఇంకా ఎంత నమాజైతే పోతుందో¹ అంత నమాజును ఇమామ్ గారు సలామ్ చేసిన తరువాత పూర్తి చేసుకోండి."

అని ఒకసారి పలకటం, ఎడమ వైపునకు ముఖాన్ని పెట్టి అదే విధంగా ఒకసారి హయ్య అలఫ్ లాహ్ అని పలకటం ఉత్తమమైనది. కొంత మంది ఏమన్నారంటే, కుడి వైపునకు ముఖాన్ని త్రిప్పి హయ్య అలస్సలాం అని రెండుసార్లు పలకాలి. తరువాత ఎడమ వైపునకు ముఖాన్ని త్రిప్పి రెండు సార్లు హయ్య అలఫ్ లాహ్ అని పలకాలి. ఎలా పలికినా ధర్మసమ్మతమే.

20-1. ఇబ్నె సీరీస్ గారి 'అనర్'ను అంటే హదీసును ఇబ్నె అబీ షీబాగారు 'వసల్' (కలపటం) చేశారు. ఇమామ్ బుఖారి (రెహ్మాల్) గారు ఇబ్నె సీరీస్ గారి అభిప్రాయాన్ని ఖండించారు. హదీసులో 'మేము నమాజును పోగొట్టుకున్నాము' అనే విషయం ఉన్నప్పుడు ఇబ్నె సీరీస్ గారు దానిని మక్రూహా (అయిష్టమైనది) అని అనటం సరైన విషయం కాబోదు. ఇబ్నె సీరీస్ గారు తాబయీనలోని వారైనా కావచ్చు. అయితే దైవప్రవక్త (స) గారి సూక్తి అన్నిటికంటే ముఖ్యమైనది, సత్యమైనది. తాబయీ కాని సహాబీ కాని ఎవరి సూక్తి అయినా సరే హదీసు కంటే గొప్పది కాలేదు.

608-1. అధ్యాయంలోని ప్రధానాంశం ఇక్కణ్ణే లభిస్తుంది. ఎందుకంటే, దైవప్రవక్త

21వ అధ్యాయం

ఎంత నమాజైతే దొరుకుతుందో అంత నమాజును చేసుకోండి. ఎంత నమాజైతే దొరకకుండా పోతుందో అంత నమాజును తరువాత పూర్తి చేసుకోండి. దైవ ప్రవక్త మహాశయులు (ముహమ్మద్ (సలసమ్) ఈ విషయాన్ని సెలవిచ్చారని అబూ ఖతాద్ (రజి) ఉల్లేఖించారు.¹

609. దైవప్రవక్త మహనీయులు ముహమ్మద్ (సఅసమ్) ఇలా సెలవిచ్చారని, హజ్రత్ అబూహరైరా¹ (రజిఅన్) ఉల్లేఖించారు; “మీరు ఇఖామత్ విన్నప్పుడు, నమాజు కోసం మామూలుగా నడిచే నడకను నడుస్తూ రండి. మెల్లగా, ప్రశాంతంగా నడుస్తూ రండి. ఇలా రావటాన్ని మీపై విధిగా చేసుకోండి. పరుగెత్తుకుంటూ రాకండి. ఎంత నమాజు దొరికితే అంత నమాజు చేసుకోండి. ఎంత నమాజైతే దొరకకుండా పోతుందో అంత నమాజును తరువాత పూర్తి చేసుకోండి.”

22వ అధ్యాయం

ఇఖామత్ అయ్యేటప్పుడు వ్రజలు ఇమామ్ను చూసినట్లయితే, వారు నమాజు కోసం ఎప్పుడు లేచి నిలబడాలి?

610. దైవప్రవక్త మహాశయులు ముహమ్మద్ (సఅసమ్) ఇలా సెలవిచ్చారని, తన తండ్రి గారైన అబూ ఖతాద్ (రజిఅన్) చెప్పారని అబ్దుల్లా బిన్ అబీ ఖతాద్ ఉల్లేఖించారు; నమాజు కోసం ఇఖామత్ చెప్పబడినప్పుడు మీరు (మీ ముందు) నన్ను చూడసంత వరకు నమాజు కోసం నిలబడబాకండి.¹

(సఅసమ్) నమాజు పోతుంది అనే పదాలు సెలవిచ్చారు. అలా అనటం మక్రూహ్ (అసహ్యకరమైనది) అయితే ఆయన (స) గారు అలా ఎన్నటికీ అనరు.

21-1. ఈజిప్ట్లోని ఒక హదీసు గ్రంథంలో ఈ అధ్యాయం తరువాత అదనంగా ఈ విషయం వ్రాయబడి ఉన్నది; “లాయస్ఆ ఇలస్ఫులాతి వల్యఅతి బిన్సకీనతి వల్ వఖారి వఖాల” అంటే “నమాజు కోసం పరుగెత్తబాకండి. మెల్లగా, ప్రశాంతంగా రండి” అని దైవప్రవక్త మహాశయులు ముహమ్మద్ (సఅసమ్) గారు సెలవిచ్చారు.

609-1. జహోరీ గారు ఈ హదీసును ఇద్దరు వ్యక్తుల నుంచి విన్నారు. ఒకరేమో సయ్యాద్ బిన్ ముసైబ్ అయితే, రెండో వ్యక్తి అబూ సల్మ వారు. ఉభయులూ హదీసును అబూ హరైరా (రజిఅన్) చెప్పగా విన్నారు.

610-1. ఈ సమస్య విషయంలో ఎన్నో అభిప్రాయాలు ఉన్నాయి. షాఫయా (రెహ్మాలై) గారు ఏమంటారంటే; ఇఖామత్ చెప్పటం పూర్తి అయిన తరువాతనే ముఖ్దిలు

23వ అధ్యాయం

నమాజు కోసం తొందర తొందరగా లేచి నిలబడకూడదు. ప్రశాంతంగా, నెమ్మదిగా, గంభీరంగా లేచి నిలబడాలి.

611. దైవప్రవక్త మహాశయులు ముహమ్మద్ (సఅసమ్) ఇలా సెలవిచ్చారని, తన తండ్రిగారైన అబూ ఖతాద్ హారిస్ బిన్ రబీ చెప్పారని అబ్దుల్లా బిన్ అబీ ఖతాద్ (రజిఅన్) ఉల్లేఖించారు; నమాజు కోసం ఇఖామత్ చెప్పినప్పుడు మీరు నన్ను చూడ నంత వరకు లేచి నిలబడబాకండి. ఇంకా నెమ్మదిగా నిలబడటాన్ని విధిగా చేసు కోండి.

24వ అధ్యాయం

అవసరమైనప్పుడు ఒక వ్యక్తి అజాన్ తరువాత గానీ లేదా ఇఖామత్ తరువాత గానీ మసీదులో నుంచి బయటికి వెళ్లవచ్చు.

612. హజ్రత్ అబూ హురైరా (రజిఅన్) ఇలా ఉల్లేఖించారు; దైవప్రవక్త మహనీయులు ముహమ్మద్ (సఅసమ్) తమ హుజ్రా (గది)లో నుంచి నమాజు చేయించటానికి బయటికి వచ్చారు. నమాజుకు సంబంధించిన ఇఖామత్ అయి పోయింది, పంక్తులు సరిచేయబడ్డాయి. అప్పుడు దైవప్రవక్త (స) తన నమాజు స్థలంలో నిలబడి ఉన్నారు. ఇక ఆయన (స) తక్బీర్ పలుకుతారేమో అని మేము ఎదురు చూస్తున్నాము. కాని ఆయన (స) వెనుతిరిగి తన గదిలోకి వెళ్ళిపోయారు. మరియు ఇలా సెలవిచ్చారు; “మీరు ఇలాగే అగి ఉండండి.” అదే స్థితిలో మేము నిలబడి ఉన్నాము. చివరకు ఆయన (స) తిరిగి వచ్చారు. ఆయన (స) గారి పవిత్ర

నమాజు కోసం నిలబడాలి. ఇమామ్-మాలిక్ (రెహ్తాలై) గారి అభిప్రాయం ఏమిటంటే; నమాజు కోసం ఇఖామత్ చెప్పటం ప్రారంభం కాగానే ముఖ్తదీలు నిలబడాలి. ఇమామ్ అబూ హనీఫా (రెహ్తాలై) గారు ఇలా అన్నారు; మౌజిన్ హయ్యా అలస్ సలావ్ అని పలికినప్పుడు ముఖ్తదీలు లేచి నిలబడాలి. ఇంకా మౌజిన్ ఖద్ఖామతి స్సలావ్ అని పలికినప్పుడు, ఇమామ్ అల్లాహు అక్బర్ అని నమాజును ప్రారంభించాలి. ఇమామ్ అహ్మద్ బిన్ హంబల్ (రెహ్తాలై) గారు ఇలా సెలవిచ్చారు; మౌజిన్ హయ్యా అలస్ సలావ్ అని పలికినప్పుడు ముఖ్తదీలు లేచి నిలబడాలి. ఇమామ్ బుఖారి (రెహ్తాలై) గారు ఈ హదీసును ఇక్కడ ఉదహరించి ఒక విషయాన్ని సూచించారు. ఇమామ్ మసీదులో లేనప్పుడు, ఇమామ్ ను చూడనంత వరకు ముఖ్తదీలు నమాజు కోసం నిలబడరాదు.

మైన శిరస్సులో నుంచి నీటి బిందువులు రాలుతున్నాయి. ఆయన (స) గుసుల్ చేసు కొని వచ్చారు.¹

25వ అధ్యాయం

ఒకవేళ ఇమామ్ ముఖ్తదీలతో, నేను తిరిగి వచ్చే వరకు మీరు ఇక్కడే అగి ఉండండి అని చెప్పినట్లయితే అప్పుడు ముఖ్తదీలు ఆయన కోసం నిరీక్షించవలసి ఉంటుంది.

613. హజ్రత్ అబూ హురైరా (రజిఅన్) ఇలా ఉల్లేఖించారు; నమాజుకు చెందిన ఇఖామత్ అయిపోయింది. ప్రజలు పంక్తులను సరిచేసుకున్నారు. దైవప్రవక్త మహనీయులు ముహమ్మద్ (సఅసమ్) తమ హుజ్రా (గది)లో నుంచి బయటికి వచ్చారు. ఇమామత్ చెయ్యటానికి ఆయన (స) ముందుకు వెళ్లారు. కాని ఆయన (స) గుసుల్ చేసుకోవలసిన అవసరం ఉన్న వ్యక్తి అయితే అది ఆయన గారికి జ్ఞాపకం లేదు. తరువాత జ్ఞాపకం వచ్చింది. అప్పుడు ఆయన (స) ఇలా సెలవిచ్చారు; "మీరు ఇలాగే అగి ఉండండి." తరువాత ఆయన (స) తిరిగి వెళ్లిపోయారు. గుసుల్ చేసు కున్న తరువాత మళ్ళీ బయటకు వచ్చారు. ఆయన (స) గారి శిరస్సులో నుంచి నీటి బిందువులు రాలుతున్నాయి. అప్పుడు ఆయన (స) ప్రజలచే నమాజు చేయించారు.

26వ అధ్యాయం

ఒక మనిషి ఎవరైనా దైవప్రవక్త మహాశయులు ముహమ్మద్ (సఅసమ్) గారితో, మేము నమాజు చెయ్యలేదు అని అంటే, అందులో ఎలాంటి దోషమూ లేదు.¹

614. జాబీర్ బిన్ అబ్దుల్లా అన్నారి (రజిఅన్) ఇలా ఉల్లేఖించారు : (ఒక సహాబి) అల్ ఖందఖ్ రోజున (కందకాల యుద్ధం నాడు) హజ్రత్ ఉమర్ (రజిఅన్)

612-1. విషయం ఏమిటంటే, దైవప్రవక్త (సఅసమ్) గారికి జనాబత్ అయి గుసుల్ చేసుకునే అవసరం కలిగింది. కాని ఆ విషయం ఆయన (స) గారికి జ్ఞాపకం లేదు. ఈ కారణంగా ఆయన (స) గుసుల్ చేసుకోకుండానే నమాజు కోసం మసీదులోకి వచ్చారు. నమాజు ప్రారంభించబోయే కీలక సమయంలో ఈ విషయం జ్ఞాపకం వచ్చింది. ఈ హదీసు ద్వారా ఇమామ్ బుఖారి (రెహ్మాలై) గారు ఆవిష్కరించిన విషయం ఏమిటంటే, అజాన్ గానీ, ఇఖామత్ గానీ అయిపోయిన తరువాత కూడా ఒక మనిషి ఏదైనా అవసరం వచ్చినప్పుడు నమాజు చెయ్యకుండానే మసీదులో నుంచి బయటికి వెళ్లవచ్చు.

26-1. ఈ అధ్యాయాన్ని ఇమామ్ బుఖారి (రెహ్మాలై) గారు ఇక్కడ ఆవిష్కరించి ఇబ్రాహీమ్ నఖయీ గారి అభిప్రాయాన్ని ఖండించారు. 'మేము నమాజు చెయ్యలేదు' అని చెప్ప

దైవప్రవక్త మహాశయులు ముహమ్మద్ (సఅసమ్) గారి వద్దకు వచ్చి ఇలా విన్నవించు కున్నారు; “ఓ దైవప్రవక్తా (స)! అల్లాహ్ సాక్షిగా చెబుతున్నాను; నేను సూర్యుడు అస్తమించే వరకు అసర్ నమాజును చెయ్యలేకపోయాను.” హజ్రత్ ఉమర్ (రజిఅన్) గారు ఈ విషయాన్ని ఉపవాస విరమణ సమయం (ఇఫ్తార్ సమయం) ఆసన్నమైనప్పుడు దైవప్రవక్త (స)కు తెలియజేశారు. అప్పుడు దైవప్రవక్త (సఅసమ్) ఇలా సెలవిచ్చారు; (నీవైతే చివరి సమయంలోనైనా నమాజు చేశావు) దైవసాక్షిగా చెబుతున్నాను! నేనైతే ఇంతవరకు అసర్ నమాజును చెయ్యనేలేదు. దీని తరువాత ఆయన (స) గారు ‘బుత్ హాస్’ కు వెళ్ళి అక్కడ దిగిపోయారు. నేను కూడా ఆయన (స) గారితోనే ఉన్నాను. తరువాత ఆయన (స) గారు వుజూ చేసుకుని అసర్ నమాజును చేశారు. అప్పుడు సూర్యుడు అస్తమించాడు. ఆ తరువాత ఆయన (స) గారు మగ్రిబ్ నమాజు చేశారు.

27వ అధ్యాయం

ఇఖామత్ చెప్పిన తరువాత ఒకవేళ నమాజు చేయించే ఇమామ్ గారికి ఏదైనా విషయం గురించి అవసరం కలిగితే.

615. అనస్ బిన్ మాలిక్ (రజిఅన్) ఇలా ఉల్లేఖించారు; ఇషా నమాజుకు సంబంధించిన ఇఖామత్ చెప్పటం అయిపోయింది. దైవప్రవక్త మహనీయులు ముహమ్మద్ (సఅసమ్) మసీదులోని ఒక మూలలో నిలబడి ఎవరితోనో ఏదో విషయం గురించి మెల్లగా, రహస్యంగా మాట్లాడుతూ ఉన్నారు. ఆయన (స) నమాజును ఇంకా ప్రారంభించనేలేదు. చివరకు కొందరు నిదురపోయారు.¹

28వ అధ్యాయం

ఇఖామత్ చెప్పే సమయంలో ఎవరితోనైనా మాట్లాడటం అనే విషయం గురించి.

టాన్ని ఇబ్రాహీమ్ నఖయీ గారు మక్రూహ్ (అయిష్టమైనది)గా భావించారు. హాఫిజ్ గారు ఏమన్నారంటే; ఇబ్రాహీమ్ గారి ఈ సూక్తి నమాజు కోసం ఇంకా నిరీక్షిస్తూ ఉన్నటువంటి వ్యక్తికే తగుతుంది. ఎందుకంటే అతను నమాజులో ఉన్నట్లే లెళ్ళి.

614-1. మదీనా పట్టణంలోని ఒక లోయ పేరు ‘బుత్ హాస్’.

615-1. నిదురపోవటం అంటే కునికిపాట్లు పడటం అని భావం. ఇబ్నె హబాస్ గారు మరియు ఇన్ హాఫ్ బిన్ రాహూయ గారు తమ ఉల్లేఖనాలలో కొందరు ప్రజలు కునుకులు తీయసాగారు అని ఉల్లేఖించారు.

29వ అధ్యాయం

జమాఅత్తో కలిసి సామూహికంగా నమాజు చెయ్యటం విధి (అంటే తప్పనిసరి). ఇమామ్ హసన్ బన్తి (రెవ్వాలై) ఇలా అన్నారు: ఒకవేళ కన్నతల్లి ప్రేమతో, అనురాగంతో తన కుమారుణ్ణి ఇషా నమాజుకు పోకుండా ఆపినట్లయితే అప్పుడు కుమారుడు ఆమె మాటల్ని వినకూడదు.¹

616. హుమైద్ తవీల్ ఇలా ఉల్లేఖించారు; నేను ఒకసారి సాబిత్ బునానీని ఇలా అడిగాను; ఇఖామత్ చెప్పటం పూర్తి అయిన తరువాత ఎవరైనా, ఎవరితోనైనా మాట్లాడటం ధర్మసమ్మతమేనా? అప్పుడు ఆయన అనస్ బిన్ మాలిక్ (రజిఅన్) గారి హదీసును నాకు వినిపించారు; ఒకసారి దైవప్రవక్త మహనీయులు ముహమ్మద్ (సఅసమ్) గారి కాలంలో, నమాజు కోసం ఇఖామత్ చెప్పటం పూర్తి అయింది. అప్పుడు దైవప్రవక్త (స) ముందుకు ఒక వ్యక్తి వచ్చి నిలబడ్డాడు. ఇఖామత్ చెప్పటం పూర్తి అయిన తరువాత ఆ వ్యక్తి దైవప్రవక్త (స) గారితో మాట్లాడుతూ కొంచెం సేపటి వరకు ఆయన్ని (స) నిలువరించాడు.

617. దైవప్రవక్త మహనీయులు ముహమ్మద్ (సఅసమ్) ఇలా సెలవిచ్చారని, హజ్రత్ అబూ హురైరా (రజిఅన్) ఉల్లేఖించారు: ఏ దేవుని చేతుల్లోనైతే నా ప్రాణం ఉందో ఆ దేవునిపై ప్రమాణం చేసి చెబుతున్నాను: నేను ఇలా చెయ్యాలని అనుకున్నాను, కట్టెలు పోగు చెయ్యమని ఆజ్ఞాపించి, తరువాత నమాజు కోసం రమ్మని ఆజ్ఞాపించడలిచాను. ఆ తరువాత దాని కోసం అజాన్ ఇవ్వమనీ, సామూహిక నమాజుకు నాయకత్వం వహించమని ఒక వ్యక్తికి చెప్పి, వారందరినీ అక్కడ వదిలిపెట్టి ఈ నమాజులో హాజరు కానటువంటి ప్రజల ఇళ్లకు వెళ్లి వాటికి నిప్పుపెట్టి¹ దహనం చేద్దామని సంకల్పించాను. ఇంకా ఆ దేవుని సాక్షిగా చెబుతున్నాను. ఏ దేవుని

29-1. ఎందుకంటే జమాఅత్తో కలిసి సామూహికంగా నమాజు చెయ్యటం విధి, తప్పకుండా నిర్వహించవలసిన కర్తవ్యం. విధిని కాదని తల్లికి విధేయత చూపటం ధర్మశాస్త్ర సమ్మతం కాదు. ఇమామ్ అహ్మద్ బిన్ హంబల్, అబూ సూర్ ఇబ్నె ఖుజైమా గార్ల అభిప్రాయం ప్రకారం, అష్షై హదీస్ జమాఅత్ వారి అభిప్రాయం ప్రకారం జమాఅత్తో కలిసి నమాజు చెయ్యటం ఫర్దె ఐన్ అంటే తప్పనిసరిగా, విధిగా చెయ్యవలసిన పని. కొందరు ఏమన్నారంటే, జమాఅత్తో కలిసి నమాజు చెయ్యటం అనేది నమాజు యొక్క అత్యవసరమైన షరతు, అనుల్లంఘనీయమైన నిబంధన.

చేతుల్లోనైతే నా ప్రాణం ఉన్నదో; జమాఅత్తో కలిసి నమాజు చెయ్యటానికి రాని ప్రజలలో ఎవరికైనా, మాంసంతో కలిగి ఉన్న రెండు ప్రక్క ఎముకలుగానీ దొరుకుతాయి. అనే విషయం తెలిస్తే, వారు తప్పకుండా ఇషా నమాజులో పాల్గొంటారు.

30వ అధ్యాయం

జమాఅత్తో కలిసి సామూహికంగా నమాజు చేసే దాని ఔన్నత్యం.

ఒకసారి అన్నీ బన్ యజీద్ నఖాయి గారికి ఒక మసీదులో జమాఅత్ డొరక్కపోతే ఆయన మరొక మసీదుకు వెళ్ళారు. ¹ ఇంకా ఒకసారి అనస్ బన్ మాలిక్ (రజిఅన్) ఒక మసీదుకు వెళ్ళారు. కాని అక్కడ సామూహిక నమాజు అయిపోయింది. ఆయనకు జమాఅత్ డొరకలేదు. అప్పుడు ఆయన అజాన్ ఇచ్చారు. ఇఖామత్ చెప్పారు. జమాఅత్తో నమాజు చేశారు. ²

618. దైవప్రవక్త మహాశయులు ముహమ్మద్ (సఅసమ్) ఇలా సెలవిచ్చారని, హజ్రత్ అబ్దుల్లా బిన్ ఉమర్ (రజిఅన్) ఉల్లేఖించారు; జమాఅత్తో కలిసి నమాజు చెయ్యటం, ఒక వ్యక్తి ఒంటరిగా చేసే నమాజు కంటే ఇరవై ఏడు రెట్లు ఎక్కువ శ్రేష్టమైనది.

619. దైవప్రవక్త మహనీయులు ముహమ్మద్ (సఅసమ్) ఇలా సెలవిస్తూ ఉండగా తాను విన్నానని, అబూ సయీద్ ఖుద్రి (రజిఅన్) ఉల్లేఖించారు; జమాఅత్తో

617-1. ఈ హదీసు ద్వారా స్పష్టంగా తెలిసిన విషయం ఏమిటంటే, జమాఅత్తో కలిసి సామూహికంగా నమాజు చెయ్యటం విధి. అంటే తప్పనిసరి. ఒకవేళ జమాఅత్తో కలిసి నమాజు చెయ్యటం విధి కాకపోతే జమాఅత్లో పాల్గొనని ప్రజల గృహాలకు నిప్పుపెట్టి వాటిని కాల్చివేసే సంకల్పం దైవప్రవక్త ఎందుకు చేసుకుంటారు? ఈ హదీసు ద్వారా తెలిసిన మరొక విషయం ఏమిటంటే, జమాఅత్తో కలిసి నమాజు చెయ్యని నేరస్తుడికి నగదు జరిమానా వెయ్యటం కూడా ధర్మసమ్మతమైన విషయమే. ఇమామ్ మాలిక్ గారి అభిప్రాయం కూడా ఇదే. కాని హసఫియ మస్లక్ వారు నగదు జరిమానా విధించటాన్ని అంగీకరించరు, దానిని ధర్మసమ్మతమైన విషయంగా భావించరు.

30-1. ఆయనగారు అక్కడికి వెళ్ళి జమాఅత్తో కలిసి నమాజు చేశారు. ఈ హదీసును ఇబ్నె అబీ షిబా గారు తన గ్రంథం ముసన్నఫ్లో వసల్ చేశారు.

30-2. దీనిని అబుల్ అయ్లా గారు తన మన్నద్లో వసల్ చేశారు. బైహఖీ గారి ఉల్లేఖనంలో, అప్పుడు హజ్రత్ అనస్ (రజిఅన్) గారితో దాదాపు ఇరవై మంది యువకులు నమాజు చేశారు.

తో కలిసి నమాజు చెయ్యటం ఒక మనిషి ఒంటరిగా చేసే నమాజు కంటే ఇరవై ఐదు రెట్లు ఎక్కువ శ్రేష్ఠమైనది.

620. దైవప్రవక్త మహనీయులు ముహమ్మద్ (సఅసమ్) ఇలా సెలవిచ్చారని అబూ హురైరా (రజిఅన్) ఉల్లేఖించారు; జమాఅత్తో కలిసి ఒక మనిషి నమాజు చేస్తే, అది అతను ఇంట్లోగాని లేక బజారులో గాని నమాజు చెయ్యటం కంటే ఇరవై ఐదు రెట్లు ఎక్కువ పుణ్యం కలిగి ఉంటుంది. దీనికి కారణం ఏమిటంటే, ఒక మనిషి చక్కగా వుజూ చేసుకుని మసీదుకు వెళ్ళటానికి బయలుదేరినప్పుడు, ఇంకా కేవలం నమాజు చేసే సంకల్పంతోనే బయలుదేరినప్పుడు అతను వేసే ప్రతి అడుగుకూ అతని స్థానం ఒకటి పెరుగుతుంది. ఇంకా అతను చేసిన ఒక పాపం క్షమించబడుతుంది. తరువాత అతను మసీదులో ప్రవేశించి నమాజు చేసినప్పుడు, అతను తాను నమాజు చేసిన స్థలంలో ఉన్నంత వరకు దైవదూతలు అతని కోసం ఇలా ప్రార్థిస్తూ ఉంటారు; “ఓ అల్లాహ్! ఈ వ్యక్తిపై నీ కారుణ్యాన్ని అవతరింపజెయ్యి, అతనిని కనికరించు.” మీలో ఎవరైనా నమాజు కోసం నిరీక్షిస్తూ ఉన్నంత వరకు నమాజులో ఉన్నట్లే.

31వ అధ్యాయం

ఫజర్ నమాజును జమాఅత్తో కలిసి చేసే దాని ఔన్నత్యం

621. దైవప్రవక్త మహనీయులు ముహమ్మద్ (సఅసమ్) ఇలా సెలవిస్తూ ఉండగా నేను విన్నాను అని అబూహురైరా ఉల్లేఖించారు; జమాఅత్తో చేసే నమాజు, మీలో ఎవరైనా ఒంటరిగా చేసే నమాజు కంటే ఇరవై ఐదు రెట్లు ఎక్కువ పుణ్యం కలిగివుంటుంది. ఇంకా ఫజర్ నమాజు సమయంలో (షహారా కాసే) రాత్రి దైవదూతలు మరియు పగటి దైవదూతలు సమావేశమవుతారు. తరువాత అబూ హురైరా (రజిఅన్) ఇలా అన్నారు; మీరు కోరితే బనీ ఇస్రాయిల్ సూరాలోని ఈ వాక్యాన్ని పఠించండి; “ఫజర్ సమయంలో ఖుర్ఆన్ పఠనం జరిగేటప్పుడు దైవ దూతలు హాజరు అవుతారు.”¹

అబ్దుల్లాబీన్ ఉమర్(రజిఅన్)ఇలా అన్నారు; జమాఅత్తో కలిసి చేసే నమాజు ఒక వ్యక్తి ఒంటరిగా చేసే నమాజు కంటే ఇరవై ఏడు రెట్లు ఔన్నత్యం కలిగి ఉంటుంది.

621-1. దీని ద్వారా తెలిసిన విషయం ఏమిటంటే, ఫజర్ నమాజును జమాఅత్తో కలిసి చేసే విషయాన్ని ఎక్కువ జ్ఞాపకం ఉంచుకోవాలి, దానికి అధిక ప్రాధాన్యం ఇవ్వాలి. ఎందుకంటే ఆ సమయంలో దైవదూతలు ఒక చోట సమావేశమవుతారు. ఇంకా ఫజర్ సమయంలోని జమాఅత్ ఇతర సమయాలలోని జమాఅత్ కంటే ఎక్కువ ఘనమైనది, అధ్యాయం యొక్క ఉద్దేశ్యం కూడా ఇదే.

622. ఉమ్మె దర్గా (ర) ఇలా చెబుతూ ఉండగా తాను విన్నానని సాలిమ్ ఉల్లేఖించారు; “ఒకసారి అబూ దర్గా (రజిఅన్) నా వద్దకు వచ్చారు, అప్పుడు ఆయన (ర) ఆగ్రహోదగ్రులై ఉన్నారు. “నేను, ఏమిటి విషయం? మీరు చాలా కోపంగా ఉన్నారు” అని అడిగాను. ఆయన (ర) ఇలా సమాధానం పలికారు; దేవుని సాక్షిగా చెబుతున్నాను; “మహాప్రవక్త (సఅసమ్) గారి కాలంలో జరిగిన పనుల్లో ఒక్క పని కూడా ఇప్పుడు మిగిలి ఉన్నట్లు నాకు కనిపించటం లేదు. కాకపోతే ప్రజలు కలిసి సామూహికంగా నమాజు చేస్తున్నారు. అంతే.”

623. దైవప్రవక్త మహనీయులు ముహమ్మద్ (సఅసమ్) ఇలా సెలవిచ్చారని అబూ మూసా అషారి (రజిఅన్) ఉల్లేఖించారు; చాలా దూరం నుంచి నడుచుకుంటూ మసీదుకు వచ్చి నమాజు చేసే వ్యక్తికి ఎక్కువ పుణ్యం లభిస్తుంది. ఆ వ్యక్తి తరువాత దూరం నుంచి నడుస్తూ మసీదుకు వచ్చి నమాజు చేసే వ్యక్తికి అందరికంటే ఎక్కువ పుణ్యం లభిస్తుంది (ఈ విధంగా వంతుల వారీగా మసీదుకు వచ్చే వ్యక్తుల స్థానాలు పెరుగుతాయి), ఇంకా ఇమామ్ తో కలిసి నమాజు చేసే ఉద్దేశ్యంతో మసీదులో నిరీక్షించే వ్యక్తికి, అలా నిరీక్షించకుండా నమాజు చేసుకుని నిదురకు ఉపక్రమించే వ్యక్తికంటే ఎక్కువ పుణ్యం లభిస్తుంది.

32వ అధ్యాయం

జిహాద్ నమాజును పెందలకడనే చేసే దాని ఔన్నత్యం

624. దైవప్రవక్త మహనీయులు ముహమ్మద్ (సఅసమ్) ఇలా సెలవిచ్చారని హజ్రత్ అబూ హురైరా (రజిఅన్) ఉల్లేఖించారు; ఒకసారి ఏమి జరిగిందంటే; ఒక వ్యక్తి ప్రయాణం చేస్తూ ముందుకు సాగిపోతున్నాడు. మార్గంలో అతనికి ఒక ముళ్ల కొమ్మ కనిపించింది. అప్పుడు అతను దానిని దారిలో నుంచి తొలగించాడు. అతను చేసిన ఈ పని అల్లాహ్ కు నచ్చింది. అల్లాహ్ అతన్నీ, అతను చేసిన పాపాలకు క్షమించాడు. తరువాత దైవప్రవక్త మహనీయులు ముహమ్మద్ (సఅసమ్) ఇలా సెలవిచ్చారు; ఐదుగురు వ్యక్తులు అమరగతిని పొందిన షహీదులవుతారు. ప్లేగు వ్యాధి వచ్చి మరణించిన వాడు, ఉదర సంబంధమైన వ్యాధి వల్ల మరణించినవాడు, నీటిలో మునిగి మరణించినవాడు, ఇల్లు కూలి దానికిందపడి మరణించినవాడు, అల్లాహ్ మార్గంలో చంపబడినవాడు. ఇంకా మహాప్రవక్త (స) ఇలా సెలవిచ్చారు; అజాన్ ఇవ్వటం వల్ల లభించే పుణ్యం గురించీ, నమాజులోని మొదటి వరుసలో నిలబడితే లభించే పుణ్యం గురించీ ప్రజలకు తెలిస్తే, లాటరీ వెయ్యకుండా ప్రజలు వాటిని పొందలేరు. కనుక వాటి కోసం లాటరీ వెయ్యాలి.

33వ అధ్యాయం

సత్కార్యం వైపునకు వేసే ప్రతి అడుగుకూ పుణ్యం లభిస్తుంది.

625. దైవప్రవక్త మహనీయులు ముహమ్మద్ (సఅసమ్) ఇలా సెలవిచ్చారని, హజ్రత్ అనస్ (రజిఅన్) చెప్పగా హుమైద్ ఉల్లేఖించారు; బనీ సలిమాకు చెందిన ఓ ప్రజలారా! మీరు వేసే ప్రతి అడుగుకూ (నమాజు కోసం మసీదు వైపునకు వేసే ప్రతి అడుగుకూ) పుణ్యం లభిస్తుందనే విషయం మీకు తెలియదా? (ఖుర్ఆన్ గ్రంథం లోని ఈ అల్లాహ్ వాక్యం; "మేము నిశ్చయంగా ఒక రోజున మృతులను బ్రతికిస్తాము. వారు చేసే పనులన్నింటినీ మేము నమోదు చేస్తూనే ఉన్నాము. వారు తమ వెనుక విడిచి వెళ్ళిన చిహ్నాలను కూడా మేము నమోదు చేస్తూ ఉన్నాము. ప్రతి విషయాన్ని ఒక స్పష్టమైన గ్రంథంలో వ్రాసిపెట్టాము." (దివ్యఖుర్ఆన్ - యాసీన్ సూరా-12) గురించి ముజాహిద్ ఇలా అన్నారు; "వారు తమ వెనుక విడిచి వెళ్ళిన చిహ్నాలు అంటే వారు వేసిన అడుగులు అని భావం." ఇంకా హజ్రత్ అనస్ (రజిఅన్) ఇలా ఉల్లేఖించారు; ఇంకా హజ్రత్ అనస్ (రజిఅన్) ఇలా ఉల్లేఖించారు; బనీ సలిమా తెగవారు మహాప్రవక్త (సఅసమ్) గారికి దగ్గర్లో ఉన్నటువంటి ఏదైనా ఒక స్థలానికి మార్పుకుందామని కోరుకున్నారు. కాని దైవప్రవక్త (స) వారి ఈ అభిప్రాయాన్ని తీవ్రంగా వ్యతిరేకించారు; వారు తమ గృహాలను విడిచిపెట్టి ఈ విధంగా వెళ్ళిపోవటాన్ని ఆయన (స) ఇష్టపడలేదు. వారితో ఆయన (స) ఇలా సెలవిచ్చారు; "మీ అడుగుజాడలకు పుణ్యం లభిస్తుందనే విషయం మీకు తెలియదా?" ముజాహిద్ ఇలా అన్నారు; "వారి అడుగుజాడలు అంటే, వారు వేసే అడుగులు మరియు వారి పాదాల చిహ్నాలు అని భావం."

34వ అధ్యాయం

ఇషా నమాజును జమాఅత్తో కలిసి సామూహికంగా చేసే దాని ఔన్నత్యం.

626. దైవప్రవక్త మహనీయులు ముహమ్మద్ (సఅసమ్) ఇలా సెలవిచ్చారని హజ్రత్ అబూ హురైరా (రజిఅన్) ఉల్లేఖించారు; కపటులకు (మునాఫిక్లు) ఫజర్, ఇషా నమాజులు తప్ప మరొక నమాజు ఏదీ భారంగా అనిపించదు. ఈ నమాజులకు (అంటే ఫజర్, ఇషా నమాజులు) ఎంత గొప్ప పుణ్యం లభిస్తుందో ప్రజలు గనక తెలుసుకుంటే, అప్పుడు వారు (నడవలేకపోతే) మోకాళ్ల మీద ప్రాకుకుంటూ ఈ నమాజులు చెయ్యటానికి వస్తారు. ఇంకా నేను (స) ఇలా సంకల్పించుకున్నాను; "ఇఖామత్ చెప్పమని మోజన్ కు ఆజ్ఞాపించాలనీ, ఒక వ్యక్తిని ఎవరినైనా నమాజుకు నాయకత్వం వహించమని ఆదేశించాలనీ తరువాత నమాజుకు రాని వారి ఇళ్లకు పోయి వారి ఇళ్లకు నిప్పు పెట్టాలని అనుకున్నాను."

35వ అధ్యాయం

ఇద్దరు లేదా ఇద్దరికంటే ఎక్కువ మంది ఉంటే జమాలత్ తో కలిసి సామూహికంగా నమాజు చెయ్యవచ్చు.

627. దైవప్రవక్త మహనీయులు ముహమ్మద్ (సఅసమ్) ఇలా సెలవిచ్చారని మాలిక్ బిన్ హువైరిస్ ఉల్లేఖించారు: “(ఇద్దరు వ్యక్తులను ఉద్దేశించి) నమాజుకు వేళ అయినప్పుడు మీరు ఉభయులూ అజాన్ ఇవ్వండి, ఇఖామత్ చెప్పండి. ఇంకా మీ ఉభయుల్లో వయస్సులో ఎవరైతే పెద్దవారో వారు నమాజుకు ఇమామ్ గా వ్యవహరించాలి.”

36వ అధ్యాయం

నమాజు కోసం నిరీక్షిస్తూ మసీదులో కూర్చుండి పోయే వ్యక్తికి లభించే పుణ్యం మరియు మసీదుల ఔన్నత్యం గురించి.

628. దైవప్రవక్త మహనీయులు ముహమ్మద్ (సఅసమ్) ఇలా సెలవిచ్చారని హజ్రత్ అబూ హురైరా (రజిఅన్) ఉల్లేఖించారు; మీలో ఒక వ్యక్తి ఎవరైనా తాను నమాజు చేసే స్థలంలో కూర్చోని ఉన్నంత వరకు దైవదూతలు అతని కోసం దుఆ చేస్తూ ఉంటారు, అతని వుజూ విరిగిపోనంత వరకు. వారు ఇలా ప్రార్థిస్తూ ఉంటారు; “ఓ అల్లాహ్! ఈ వ్యక్తిని క్షమించు. ఓ అల్లాహ్! ఇతనిపై దయచూపు.” మీలో ఎవరైనా నమాజు కోసం నిరీక్షిస్తూ ఆగి ఉన్నంత వరకు వారు నమాజులో ఉన్నట్టే; అతను తన ఇంటికి పోవటాన్ని నమాజు తప్ప మరొక విషయం ఏదీ ఆపి ఉంచరాదు.

629. దైవప్రవక్త మహనీయులు ముహమ్మద్ (సఅసమ్) ఇలా సెలవిచ్చారని అబూ హురైరా (రజిఅన్) ఉల్లేఖించారు; ప్రళయదినంనాడు అల్లాహ్ ఏడుగురు వ్యక్తులకు తన నీడలో¹ స్థానాన్ని కల్పిస్తాడు. ఆనాడు అల్లాహ్ నీడ తప్ప మరొక నీడ ఏదీ ఎక్కడా ఉండదు. ఒక వ్యక్తి ఎవరంటే, న్యాయంగా పాలించే పాలకుడు. రెండో వ్యక్తి ఎవరంటే, తన యౌవన దశ నుంచీ దైవారాధనలో నిమగ్నమైపోయినవాడు. మూడో వ్యక్తి ఎవరంటే, అతని హృదయం ఎల్లప్పుడూ మసీదుకే అంటుకుని ఉంటుంది.² నాలుగు; ఇద్దరు వ్యక్తులు ఎవరైతే అల్లాహ్ కోసం స్నేహితులు

629-1. అంటే తన అధికార పీఠం యొక్క నీడలో స్థానాన్ని కల్పిస్తాడు.
 629-2. ఒక నమాజు చేసిన తరువాత మసీదు నుంచి ఇంటికి మరలి వస్తాడు. అప్పుడు మరొక నమాజు చెయ్యటానికి మసీదుకు పోయే ఆలోచన అతన్ని వెంటాడుతూ ఉంటుంది. అధ్యాయంలోని భావం కూడా ఇదే.

అయ్యారో, జీవితాంతం స్నేహితులుగానే ఉండిపోయారో, ఇంకా స్నేహితులుగానే మరణించారో. ఐదో వ్యక్తి ఎవరంటే; ధనవంతురాలైన, అందమైన స్త్రీ చెడు కార్యం కోసం ఆహ్వానించినప్పుడు, “నేను అల్లాహ్ కు భయపడతాను” అని సమాధానం చెప్పిన అతను, కుడి చేత్తో చేసిన దానం ఎంతో అతని ఎడమ చేతికూడా తెలియదు. ఏడో వ్యక్తి ఎవరంటే, ఒంటరిగా ఉన్నప్పుడు అల్లాహ్ ను జ్ఞాపకం చేసుకున్నవాడు. అప్పుడు అతని కళ్లలో నీళ్లు తిరుగుతాయి (అతను విలపించాడు).

630. అనస్ బిన్ మాలిక్ (రజిఅన్)ను ప్రజలు, “దైవప్రవక్త మహనీయులు ముహమ్మద్ (సఅసమ్) ఉంగరాన్ని ధరించేవారా?” అని అడిగారని హుమైద్ తవీల్ ఉల్లేఖించారు; దానికి సమాధానంగా ఆయన ‘అవును’ అని అన్నారు. ఇంకా అనస్ (ర) ఇలా అన్నారు; “ఒకసారి మహాప్రవక్త ముహమ్మద్ (స) గారు ఇషా నమాజును అర్ధరాత్రి వరకు ఆలస్యం చేశారు. ఆ తరువాత ఆయన (స) గారు నమాజు చేసి మసీదు నుంచి బయటకు వచ్చి మా వైపునకు తిరిగి ఇలా సెలవిచ్చారు; ప్రజలైతే నమాజు చేసుకున్నారు, నిదురపోతున్నారు కూడా. మీరైతే నమాజు కోసం నిరీక్షిస్తూ ఉన్న సమయం నుంచి ఇప్పటి వరకు నమాజులోనే ఉన్నారు.” అనస్ (ర) ఇలా అన్నారు; అప్పుడు నేను, దైవప్రవక్త (స) గారి చేతికి ఉన్న ఉంగరం మెరుస్తూ ఉండటాన్ని గమనించాను.

37వ అధ్యాయం

ఉదయం, సాయంత్రం నమాజు కోసం మసీదుకు పోయే దాని ఘనత.

631. దైవప్రవక్త మహనీయులు ముహమ్మద్ (సఅసమ్) ఇలా సెలవిచ్చారని హజ్రత్ అబూ హురైరా (రజిఅన్) ఉల్లేఖించారు; ఎవరైతే ఉదయం, సాయంత్రం నమాజు కోసం మసీదుకు పోతారో వారు ఉదయం లేదా సాయంత్రం మసీదుకు పోయినందుకుగాను అల్లాహ్ స్వర్గలోకంలో వారి కోసం అతిథ్యపు ఏర్పాట్లు చేస్తాడు.

38వ అధ్యాయం

ఇఖామత్ చెప్పిన తరువాత ఫరజీ నమాజు తప్ప మరొక నమాజు ఏదీ చెయ్యకూడదు.

632. మాలిక్ ఇబ్నె బు హైనా (రజిఅన్) ఇలా ఉల్లేఖించారు; ఒకసారి దైవప్రవక్త మహనీయులు ముహమ్మద్ (సఅసమ్) ఒక మనిషిని చూశారు; ఇఖామత్ చెప్పటం అయిపోయిన తరువాత కూడా అతను రెండు రకాతుల నమాజును చేశాడు. దైవప్రవక్త (సఅసమ్) గారు నమాజును చేయించిన తరువాత, ప్రజలు ఆయన చుట్టూ

గుమిగూడారు. లేదా రెండు రకాతుల నమాజు చేసిన ఆ వ్యక్తి చుట్టూ గుమిగూడారు. మహాప్రవక్త (స) ఆ వ్యక్తిని ఉద్దేశించి ఇలా అన్నారు; “ఫజర్ నమాజులో నాలుగు రకాతులున్నాయా? ఫజర్ నమాజులో నాలుగు రకాతులున్నాయా?”

39వ అధ్యాయం

వ్యాధిగ్రస్తుడైన వ్యక్తి ఎప్పుడు, ఏ స్థితిలో జమాఅత్తో కలిసి సామూహికంగా నమాజు చేసేందుకు మసీదుకు వెళ్ళాలి అనే విషయం గురించి.¹

633. అస్వద్ బిన్ యజీద్ నఖయి ఇలా ఉల్లేఖించారు; ఒకసారి మేము హజ్రత్ ఆయెషా (రజీఅన్) వద్ద కూర్చొని ఉన్నాము. అప్పుడు మేము నియమం తప్పకుండా క్రమబద్ధంగా నమాజు చేసే విషయం గురించీ ఇంకా నమాజు ఒక మహత్తరమైన ఆరాధన అనే విషయం గురించీ చర్చించుకుంటూ ఉన్నాము. హజ్రత్ ఆయెషా (రజీఅన్) ఇలా అన్నారు; “ఇప్పుడు దైవప్రవక్త మహనీయులు ముహమ్మద్ (సఅసమ్) వ్యాధిగ్రస్తులై ఉన్నారు. తరువాత ఆయన (స) ఆ వ్యాధిలో ఉన్నప్పుడే అసువులు బాశారు. ఆయన (స) వ్యాధిలో ఉన్నప్పుడు నమాజుకు సమయం అయిపోయింది. అజాన్ కూడా ఇవ్వబడింది. దైవప్రవక్త (సఅసమ్), ప్రజల చేత నమాజు చేయించమని నా ఆజ్ఞగా అబూ బకర్ (ర)కు చెప్పండి అని సెలవిచ్చారు. ఆయన (స) గారితో ఇలా విన్నవించుకోవటం జరిగింది; (హజ్రత్ ఆయెషా (ర) ఇలా విన్నవించుకున్నారు) “అబూబకర్ సున్నితమైన హృదయం కలవారు. ఆయన (ర) మీ స్థానంలో నిలబడినప్పుడు (దుఃఖాన్ని ఆపుకోలేక విలపిస్తారు) ప్రజలచేత నమాజు చేయించలేరు. దైవప్రవక్త (స) మళ్లీ పై విధంగానే ఆజ్ఞాపించారు. కాని పై విధంగానే సమాధానం చెప్పటం జరిగింది. తరువాత మూడోసారి కూడా దైవప్రవక్త (స) పై విధంగానే ఆదేశించారు. ఆయన (స) తన భార్యలను ఉద్దేశించి ఇలా సెలవిచ్చారు; “మీరైతే దైవప్రవక్త హజ్రత్ యూసుఫ్ తో ఉండే మహిళల¹ మాదిరిగా కనిపిస్తున్నారు. నమాజుకు నాయకత్వం వహించమని అబూ బకర్ (ర)కు చెప్పండి. చివరకు హజ్రత్ అబూబకర్ సిద్ద్ఖీ (ర) నమాజు చేయించటానికి లేచారు. ఆ తరువాత దైవప్రవక్త

39-1. అంటే వ్యాధి యొక్క ఏ స్థితిలో జమాఅత్తో కలిసి నమాజు చెయ్యటానికి మసీదుకు రాకపోవటం క్షమార్హమైన విషయం అవుతుంది. ఇంకా వ్యాధి యొక్క ఏ స్థితిలో మసీదుకు రావటం శ్రేష్ఠమైన విషయం అవుతుంది. దైవప్రవక్త (స) తీవ్రమైన వ్యాధిలో ఉండి కూడా ఇద్దరు వ్యక్తుల సహాయంతో జమాఅత్తో నమాజు చెయ్యటానికి మసీదుకు వచ్చారు.

మహనీయులు ముహమ్మద్ (సఅసమ్)కు కొంచెం స్వస్థత చేకూరింది. ఆ కారణంగా ఆయన (స) ఇద్దరు వ్యక్తుల ఆధారంతో బయటికి వచ్చారు. హజ్రత్ ఆయెషా (ర) ఇలా అన్నారు; నేను దైవప్రవక్త (స) గారి పవిత్ర పాదాలను చూస్తూ ఉన్నాను. వ్యాధి కారణంగా ఆయన (స) వాటిని భూమిపై ఈడ్చుకుంటూ పోతున్నారు. హజ్రత్ అబూ బకర్ (ర) దైవప్రవక్త (స) గారిని చూసి తన స్థానంలో నుంచి వెనక్కి తొలగిపోదలిచారు. దైవప్రవక్త (స) గారు సైగ చేస్తూ తన స్థానంలోనే ఉండమని సూచించారు. తరువాత ప్రజలు దైవప్రవక్త (స) గారిని తీసుకువచ్చారు. ఆయన (స) గారు అబూ బకర్ (ర) గారి ప్రక్కనే కూర్చుండిపోయారు.” అమష్ ఈ హదీసును ఉల్లేఖించినప్పుడు ప్రజలు అతన్ని ఇలా అడిగారు; “అప్పుడు దైవప్రవక్త (స) నమాజు చేయిస్తున్నారా? అబూబకర్ (ర) ఆయన (స) గారిని అనుసరిస్తున్నారా? ఇంకా ప్రజలు అబూ బకర్ (ర) ను అనుసరిస్తున్నారా? “అమష్ ‘అవును’ అని తల ఊపి తెలియజేశారు. అబూ మానియా ఈ ఉల్లేఖనంలో ఈ విషయాన్ని అదనంగా చేర్చారు; “దైవప్రవక్త ముహమ్మద్ (స) అబూ బకర్ (ర) గారి ఎడమ ప్రక్కన కూర్చున్నారు. అబూబకర్ (ర) నిలబడి నమాజు చేశారు.”

634. హజ్రత్ ఆయెషా (రజిఅన్) ఇలా ఉల్లేఖించారు; దైవప్రవక్త మహనీయులు ముహమ్మద్ (సఅసమ్) వ్యాధిగ్రస్తులయ్యారు. ఆ వ్యాధి భాగా ముదిరిపోయింది. అప్పుడు ఆయన (స) గారు ఈ స్థితిలో తాను నా ఇంట్లో ఉంటాననీ, దానికి అనుమతించమనీ ఆయన (స) తన ఇతర భార్యలను కోరారు. అప్పుడు వారందరూ ఆయన (స)కు అనుమతి ఇచ్చారు. ఆయన (స) ఇద్దరు వ్యక్తుల ఆధారంతో బయటికి వచ్చారు. అప్పుడు ఆయన (స) గారు తన పాదాలను భూమిపై ఈడ్చుకుంటూ పోతున్నారు.

633-1. అంటే మీరు కూడా జులైఖా లాంటి వారే. మనస్సులో ఉన్నది ఒకటి. బయటికి మాత్రం మరొక విషయాన్ని సాకుగా చూపిస్తున్నారు. జులైఖా నగర స్త్రీలను ఎందుకు రమ్మని ఒక సాకుగా మాత్రమే ఆహ్వానించింది. ఆమె మనో సంకల్పం ఏమిటంటే, నగర స్త్రీలు హజ్రత్ యూసుఫ్ (అ) గారి అందచందాలను చూడాలని. ఇంకా ఆయన ప్రేమలో పడ్డందుకు ఆమెను క్షమించాలని. ఇక్కడ కూడా హజ్రత్ ఆయెషా (ర) గారు బయటికైతే ఇలా అన్నారు; “అబూబకర్ (ర) మృదువైన హృదయం కలవారు. ఆయన (ర) నమాజుకు నాయకత్వం వహించలేరు. కాని ఆమె గారి అసలు భావం ఏమిటంటే, ఒకవేళ దైవప్రవక్త (స) ఈ వ్యాధి కారణంగా మరణించినట్లుయితే, ప్రజలు అబూబకర్ (ర) గారి పాదాన్ని అశుభకరమైనదిగా భావిస్తారని.”

ఉబేదుల్లా ఇలా అన్నారు; హజ్రత్ ఆయేషా (ర) గారు చెప్పింది చెప్పినట్లుగా నేను ఇబ్నె అబ్బాస్ కు చెప్పాను. అతను నన్ను ఇలా అడిగాడు; “ఆయేషా (ర) గారు ప్రస్తావించని వ్యక్తి ఎవరో నీకు తెలుసా?” “నాకు తెలియదు” అని నేను సమాధానం చెప్పాను. అప్పుడు ఇబ్నె అబ్బాస్ (ర) ఇలా అన్నారు; “అతను అలీ ఇబ్నె అబీ తాలిబ్.”

40వ అధ్యాయం

వర్షం వల్ల గానీ లేదా ఏదైనా మరొక కారణం వల్ల గానీ, ఇంట్లోనే నమాజు చేసు కునే అనుమతి గురించి.

635. ఇబ్నె ఉమర్ (రజిఅన్) ఇలా ఉల్లేఖించారు; ఒకసారి ఆయన (ర) చలి ఎక్కువగా ఉన్న ఒక తుఫాను రాత్రి నమాజు కోసం అజాన్ ఇచ్చారు.¹ తరువాత కేక వేస్తూ ఇలా అన్నారు; “జనులారా! మీరు మీ గృహాలలోనే నమాజులు చేసుకోండి.” దాని తరువాత ఆయన ఇంకా ఇలా అన్నారు; దైవప్రవక్త మహనీయులు ముహమ్మద్ (సఅసమ్) చలి ఎక్కువగా ఉన్న రాత్రిలో, వర్షం కురిసే రాత్రిలో మౌజిన్ ను ఇలా ఆజ్ఞాపించేవారు; “జనులారా! మీ మీ నివాస స్థలాలలోనే నమాజులు చేసుకోండి అని కేక వేసి పలకమని.”²

636. మహమూద్ బిన్ రబీ అన్నారి ఇలా ఉల్లేఖించారు: “ఉత్ బాన్ బిన్ మాలిక్ అన్నారి తన తెగకు చెందిన ప్రజలకు నమాజులో నాయకత్వం వహించేవారు. ఆయన (ర) అంధులు. ఒకసారి ఆయన (ర) దైవప్రవక్త మహనీయులు ముహమ్మద్ (సఅసమ్) కు ఇలా విన్నవించుకున్నారు; “ఓ దైవప్రవక్తా (స)! ఒక్కోసారి చీకటి పడుతుంది, నీళ్ళు ప్రవహిస్తూ ఉంటాయి. నేనైతే అంధుడను.¹ మసీదుకు వెళ్లి జమాఅత్ తో నమాజు చెయ్యలేను. కనుక ఓ దైవప్రవక్తా! మీరు నా గృహంలో

635-1. విశదమైన విషయం ఏమిటంటే; ఎక్కువ చలిగా ఉన్నప్పుడూ, తుఫాను వచ్చిన సమయంలో ఇంకా వర్షం కురిసేటప్పుడూ మసీదుకు వచ్చి జమాఅత్ తో కలిసి నమాజు చెయ్యకపోవటం దోషం కాదు, క్షమార్హమైన విషయమే. ప్రతి వ్యక్తి తన ఇంట్లోనే ఒంటరిగాగానీ లేదా జమాఅత్ తోగానీ నమాజు చేసుకోవచ్చు.

635-2. తెలిసిన విషయం ఏమిటంటే, చలి ఎక్కువగా ఉన్నప్పుడు, వర్షం కురిసే రోజున లేదా తుఫాను వచ్చిన రోజున మౌజిన్ అజాన్ ఇచ్చిన తరువాత ఇలా ఎలుగెత్తి చెప్పవచ్చు, “అలా సల్లా ఫిర్ రిహాల్”. కాని అలాంటి రోజుల్లో జమాఅత్ తో కలిసి నమాజు చెయ్యకపోవటం కేవలం ఒక అనుమతి మాత్రమే. మసీదుకు పోయి జమాఅత్ తో కలిసి నమాజు చెయ్యటం అనేది అత్యంత శ్రేష్ఠమైన విషయం.

ఎక్కడైనా, ఏ స్థలంలోనైనా నమాజు చెయ్యండి. నేను ఆ స్థలాన్ని నమాజు స్థలంగా చేసుకుంటాను.” తరువాత దైవప్రవక్త మహనీయులు ముహమ్మద్ (సఅసమ్) అతని ఇంటికి వెళ్లి, “నేను ఎక్కడ నమాజు చెయ్యాలి?” అని అడిగారు. అప్పుడు ఆ అంధ వ్యక్తి తన ఇంట్లో ఒక స్థలాన్ని చూపించాడు. మహాప్రవక్త (స) ఆ స్థలంలో నమాజు చేశారు.

41వ అధ్యాయం

వర్షంలోగానీ లేదా ఏదైనా కష్టం వచ్చిపడినప్పుడుగానీ ఎవరైనా మసీదుకు వచ్చినట్లయితే అప్పుడు ఇమామ్ వారితో కలిసి నమాజు చేయవచ్చా? ఇంకా వర్షం కురుస్తూ ఉన్నప్పుడు, ఆ రోజు శుక్రవారం అయితే ఖుత్బా పఠించవచ్చునా? లేదా?

637. అబ్దుల్లా బిన్ హారిస్ (ర) ఇలా ఉల్లేఖించారు; అబ్దుల్లా ఇబ్నె అబ్బాస్ (రజిఅన్) బురద బాగా ఉన్నటువంటి వర్షం కురిసే ఒక రోజున మమ్మల్ని ఉద్దేశించి ఖుత్బా వినిపించారు; మోజన్ హయా అలస్సలాహ్ అని అనబోయేటప్పుడు అతన్ని “ప్రజలారా! మీరు మీ మీ గృహాలలోనే నమాజులు చేసుకోండి” అని పలకమని ఆజ్ఞా పించారు. ఇది విన్న ప్రజలు ఒకరి ముఖాన్ని ఒకరు ఆకృర్యంగా చూసుకోసాగారు, ఈ విషయం ధర్మసమ్మతమైనది కాదనే భావనను స్ఫురింపజేస్తూ అప్పుడు ఇబ్నె అబ్బాస్ (రజి) ఇలా అన్నారు; “బహుశా నేను చెప్పిన ఈ విషయం మీకు చెడ్డదిగా అనిపించవచ్చు. కాని నాకంటే ఉత్తములూ, చాలా పెద్దవారు అయిన మహాప్రవక్త ముహమ్మద్ (సఅసమ్) గారు కూడా ఇలానే చేశారు. నిస్సందేహంగా జమా అంటే శుక్రవారం నమాజు వాజిబ్. కాని హయాఅలస్ సలాహ్ (నమాజు వైపునకు రండి) అని కేకవేసి పిలిపించి మిమ్మల్ని కష్టపెట్టటం నాకు ఇష్టంలేదు.” ఇబ్నె అబ్బాస్ (ర) ఈ విషయాన్నే చెప్పారు. కాని కొద్దిపాటి భేదం మాత్రమే ఉంది. ఆయన ఇలా అన్నారు; నేను మిమ్మల్ని దోషులుగా చెయ్యటాన్ని ఇష్టపడలేదు. మరియు చెడ్డదిగా భావించాను. ఇంకా మోకాళ్ల లోతు బురదలో మసీదుకు రావటం కూడా నాకు ఇష్టంలేదు.

638. అబూ సయీద్ ఖుద్రి (రజిఅన్) ఇలా ఉల్లేఖించారు; ఒకసారి

636-1. ఉత్ బాన్ మూడు కారణాలను గురించి చెప్పారు. ఒకటి, చీకటి రాత్రి. రెండు, నీళ్ల ప్రవాహం. మూడు, అంధత్వం. ఈ మూడింటిలో ఏ ఒక్క కారణమైనా జమాఅత్ ను వదిలి పెట్టడానికి సరిపోతుంది.

ఆకాశంలోని కొంతభాగం మేఘావృతమైంది. తరువాత వర్షం కురిసింది. చివరకు మసీదు కప్పులో నుంచి నీళ్లు ధారాప్రవాహంగా కారసాగాయి. ఆ కప్పును ఖర్జూరపు కొమ్మలతో తయారు చేశారు. ఆ తరువాత నమాజు కోసం ఇఖామత్ చెప్పబడింది. అప్పుడు నేను చూశాను, దైవప్రవక్త మహనీయులు ముహమ్మద్ (సఅసమ్) బురద నీటిపై సజ్దా చేస్తున్నారు. ఆయన (స) గారి పవిత్రమైన నుదుటి మీద బురద గుర్తుల్ని నేను స్పష్టంగా చూశాను.

639. అనస్ బిన్ సీరీస్ ఇలా ఉల్లేఖించారు; అనస్ బిన్ మాలిక్ (రజిఅన్) ఇలా అంటూ ఉండగా నేను విన్నాను. ఒక అన్నారి పురుషుడు దైవప్రవక్త మహనీయులు ముహమ్మద్ (సఅసమ్) గారికి ఇలా విన్నవించుకున్నాడు; “ఓ దైవ ప్రవక్తా(స)! నేను మీతో కలిసి నమాజు చెయ్యలేను.” అతను ఒక లావుపాటి మనిషి (చాలా బరువుగా ఉంటాడు). అతను తన ఇంట్లో దైవప్రవక్త (స) గారి కోసం భోజనం ఏర్పాటు చేశాడు. తన ఇంటికి భోజనం కోసం రమ్మని ఆయన (స) గారిని అతను ఆహ్వానించాడు. ఒక చాపను తన ఇంట్లో నేల మీద ఆయన (స) గారి కోసం పరిచాడు. ఆ చాప యొక్క ఒకరి చివరి భాగాన్ని నీళ్లతో పరిశుభ్రంగా కడిగాడు. దైవప్రవక్త (స) ఆ చాప మీదనే రెండు రకాతులు నమాజు చేశారు. జూరూద్ సంతానంలోని ఒకడైన ఒక వ్యక్తి (అబ్దుల్ హమీద్) అనస్ గారిని ఇలా అడిగాడు; “దైవప్రవక్త (స) పొద్దెక్కిన తరువాత చాప్ నమాజు చేస్తూ ఉండేవారా?” దానికి సమాధానంగా అతను ఇలా అన్నాడు; “ఆ రోజున తప్ప మరెప్పుడూ ఆయన (స) ఈ నమాజు చేస్తూ ఉండగా చూడలేదు.”

42వ అధ్యాయం

అన్నం ముందు కూర్చున్నప్పుడు నమాజు కోసం ఇఖామత్ చెప్పబడితే అప్పుడు ఏమి చెయ్యాలి? అబ్దుల్లా బిన్ ఉమర్ (రజిఅన్) అటువంటి పరిస్థితిలో ముందు సాయంత్రం పూట భోజనం చేసేవారు. అబూ దర్దా (ఒక సహాబి) ఏమన్నారంటే: మనిషి ముందు అన్నం తినాలి. ఇది వివేకవంతుని లక్షణం. నమాజులో నిలబడి నప్పుడు అతని మనస్సు ఖాళీగా, నిర్మలంగా ఉండాలి. ఏ ఆలోచనా రాకూడదు.

640. దైవప్రవక్త మహనీయులు ముహమ్మద్ (సఅసమ్) ఇలా సెలవిచ్చారని హజ్రత్ ఆయేషా (రజిఅన్) ఉల్లేఖించారు; సాయంకాలపు భోజనం వడ్డించబడి

నప్పుడు, అప్పుడే నమాజు కోసం ఇఖామత్ కూడా చెప్పిబడినప్పుడు, మనిషి ముందు అన్నం తినాలి.¹

641. దైవప్రవక్త మహనీయులు ముహమ్మద్ (సఅసమ్) ఇలా సెలవిచ్చారని అనస్ బిన్ మాలిక్ (రజిఅన్) ఉల్లేఖించారు; “సాయంకాలపు భోజనం మీ ముందుకు వచ్చినప్పుడు, మొదట భోజనం చెయ్యండి. ఆ తరువాత మగ్రిబ్ నమాజు చెయ్యండి. మీ భోజనాన్ని వదలిపెట్టి నమాజు కోసం త్వరపడకండి.¹

642. దైవప్రవక్త మహనీయులు ముహమ్మద్ (సఅసమ్) ఇలా సెలవిచ్చారని అబ్దుల్లా బిన్ ఉమర్ (రజిఅన్) చెప్పారని నాఫె ఉల్లేఖించారు; “మీలో ఎవరికైనా సాయంకాలపు భోజనం వడ్డించబడినప్పుడు, ఇంకా అప్పుడు నమాజు కోసం ఇఖామత్ చెప్పబడినప్పుడు, ముందు భోజనం చెయ్యండి, నమాజు కోసం తొందరపడకండి. భోజనం చెయ్యండి. అబ్దుల్లా బిన్ ఉమర్ (రజిఅన్) గారి ముందు భోజనం పెట్టబడినప్పుడు, ఇంకా అప్పుడే నమాజు కోసం ఇఖామత్ కూడా చెప్పబడినప్పుడు ఆయన (ర) గారు భోజనం పూర్తిగా చేసే అంత వరకు నమాజు కోసం వచ్చేవారు కాదు. ఇంకా ఆయన (ర), ఇమామ్ గారు చేసే ఖుర్ఆన్ పారాయణాన్ని సయితం వింటూ ఉండేవారు.” దైవప్రవక్త (స) ఇలా సెలవిచ్చారని ఇబ్నె ఉమర్ (ర) ఉల్లేఖించారు; మీలో ఎవరైనా భోజనం చెయ్యటానికి కూర్చున్నప్పుడు తొందర పడకండి, చక్కగానూ, సంతృప్తికరంగానూ మీ కోరికను పూర్తిగా చేసుకోండి, నమాజు కోసం ఇఖామత్ చెప్పటం పూర్తి అయినప్పటికీ.

43వ అధ్యాయం

ఇమామ్ (నమాజుకు నాయకత్వం వహించే వ్యక్తి)ను నమాజు కోసం పిలిచి నప్పుడు, ఒకవేళ ఆయన చేతిలో తినే వస్తువు ఏదైనా ఉన్నప్పుడు ఆయన ఏమి చెయ్యాలి? అనే విషయం గురించి.¹

640-1. అంటే, దీని తరువాత మగ్రిబ్ నమాజు చెయ్యండి. మరొక ఉల్లేఖనంలో కూడా ఇలాంటి వివరణ వచ్చింది. ఇతర నమాజులకు కూడా ఇదే ఆజ్ఞ వర్తిస్తుంది.

641-1. ఒక మనిషి అన్నాన్ని వదలిపెట్టి మొదట నమాజు చేస్తే అప్పుడు అతను తప్పకుండా నమాజును త్వరత్వరగా చేస్తాడు. చాలా మంది ప్రజలు ఈ హదీసుకు వ్యతిరేకంగా ప్రవర్తిస్తారు. ఇఫ్రాద్ చేసిన తరువాత నమాజును త్వరత్వరగా చేస్తారు. అన్నం తినేటప్పుడు కంటే, నమాజు చేసేటప్పుడు చాలా నెమ్మదిగా, ఎక్కువ ప్రశాంతంగా ఉండాలి అనే విషయం ప్రజలు తెలుసుకోవాలి.

643. తన తండ్రిగారైన అమ్మ బిన్ ఉమయ్య గారు ఇలా చెప్పారని జాఫర్ బిన్ అమ్మ బిన్ ఉమయ్య ఉల్లేఖించారు; ఒకసారి నేను దైవప్రవక్త మహాశయులు ముహమ్మద్(స) గారిని చూశాను; అప్పుడు ఆయన గారు ఒక మేక భుజానికున్న మాంసపు ముక్కను కోసి తింటున్నారు. ఇంతలోనే ఆయన (స)గారిని నమాజు కోసం పిలవటం జరిగింది. అప్పుడు ఆయన(స)గారు లేచి నిలబడ్డారు, కత్తిని నేల మీద పెట్టేశారు. తరువాత నమాజు చేయించారు. కాని ఆయన(స)గారు వుజూ చేసుకోలేదు.¹

44వ అధ్యాయం

ఎవరైనా గృహ సంబంధమైన పనుల్లో నిమగ్నమై ఉన్నప్పుడు, ఒకవేళ ఇఖామత్ లయినట్లయితే అతను నమాజు కోసం మసీదుకు వెళ్ళిపోవాలి.¹

644. అస్వద్ బిన్ యజీద్ ఇలా ఉల్లేఖించారు; “ఒకసారి నేను హజ్రత్ ఆయేషా(ర) గారిని, దైవప్రవక్త మహాశయులు ముహమ్మద్(స) ఇంట్లో ఉన్నప్పుడు ఏమేమి చేసేవారు?” అని అడిగాను. నా ప్రశ్నకు సమాధానంగా ఆమె గారు ఇలా అన్నారు; “ఇంట్లో ఉన్నప్పుడు ఆయన(స) ఇంటి పనులను చక్కబెట్టేవారు. అంటే ఇంటివారికి సహాయపడుతూ ఉండేవారు. నమాజుకు వేళ అయినప్పుడు ఆయన(స) ఇంటి పనుల్ని వదిలేసి నమాజు కోసం వెళ్ళిపోయేవారు.”

43-1. ఈ అధ్యాయం ద్వారా ఇమామ్ బుఖారి(రహ్మాలై) గారు నిరూపించదలచిన విషయం ఏమిటంటే, ఇంతకుముందు ఇవ్వబడిన ఆజ్జు ‘ఇలా చెయ్యటం మంచిది, అభిలషణీయమైనది’ అనే ఉద్దేశ్యంతో ఇవ్వబడిందే కాని ‘తప్పనిసరిగా చెయ్యాలి’ అనే ఉద్దేశ్యంతో ఇవ్వబడలేదు. కొందరు ఏమన్నారంటే; ఇమామ్ కు సంబంధించిన ఆజ్జు వేరుగా ఉంది, అదేమిటంటే, ఆయన తాను తినే అన్నాన్ని వదిలేసి నమాజు కోసం మసీదుకు వెళ్ళిపోవాలి. ఎందుకంటే ఆయన అలా వెళ్ళకపోతే చాలామంది ప్రజలు ఆయన కోసం, నమాజు కోసం నిరీక్షించవలసి ఉంటుంది. ఇంకా వారికి ఇబ్బంది కలుగుతుంది.

643-1. అంటే మాంసం తిన్న కారణంగా ఆయన(స)గారు వుజూ చేసుకోలేదు.

44-1. ఈ అధ్యాయం ద్వారా ఇమామ్ బుఖారి(రహ్మాలై)గారు చెప్పదలచుకున్న విషయం ఏమిటంటే, ఈ ఆజ్జు కేవలం అన్నం తినే విషయానికి మాత్రమే వర్తిస్తుంది. అంటే అన్నం తినటం పూర్తి చేసుకోవాలి, నమాజు కోసం తొందరపడకూడదు. కాని ప్రపంచానికి సంబంధించిన ఇతర పనులన్నింటినీ నమాజు కోసం వదిలిపెట్టాలి.

45వ అధ్యాయం

దైవప్రవక్త మహాశయులు ముహమ్మద్(స) నమాజు ఎలా చేసేవారో, ఆయన(స) నమాజు చేసే పద్ధతి, విధానం ఎలాంటిదో తెలియజేసే సంకల్పంతో ప్రజల ముందు నమాజు చెయ్యటం.

645. అబూ భిలాబ ఇలా చెప్పారని, అయ్యూబ్ సఖ్ఖియాని ఉల్లేఖించారు; ఒకసారి మాలిక్ బిన్ హువైరిస్ (రజిఅన్) మా మసీదుకు వచ్చి ఇలా అన్నారు; "నేను ఇప్పుడు మీ సమక్షంలో నమాజు చేస్తాను. నా ఉద్దేశ్యం నమాజుకు నాయకత్వం వహించటం కాదు. దైవప్రవక్త మహాశయులు(స) ఎలా నమాజు చేసేవారో అలా నమాజు చేసి మీకు చూపించటమే నా ఉద్దేశ్యం. అప్పుడు అయ్యూబ్ ఇలా అన్నారు; "నేను, మాలిక్ బిన్ హువైరిస్ ఎలా నమాజు చేశారు?" అని అబూ భలాబాను అడిగాను. ఆయన సమాధానంగా ఇలా అన్నారు, మన షేక్ అయిన అమ్ బిన్ సల్మ ఎలా నమాజు చేస్తారో అలా నమాజు చేసేవారు. ఇంకా అమ్ బిన్ సల్మ మొదటి రకాతు చేసిన తరువాత రెండో సజ్దా నుంచి తన శిరస్సును ఎత్తి కొంచెంసేపు కూర్చున్న పిదప మళ్ళీ లేచి నిలబడతారు.

46వ అధ్యాయం

ఇమామత్ చేసే హక్కు అందరికంటే ఎక్కువగా ధర్మజ్ఞానం గల పెద్దలకే ఉన్నది.

646. అబూ మూసా అషారి(రజిఅన్) ఇలా ఉల్లేఖించారు; ఒకసారి దైవ ప్రవక్త మహాశయులు ముహమ్మద్(స) వ్యాధిగ్రస్తులయ్యారు. ఆయన(స)గారి వ్యాధి తీవ్రతరమైపోయింది. అప్పుడు ఆయన(స) ఇలా సెలవిచ్చారు; 'ప్రజల చేత నమాజు చేయించమని, నమాజుకు నాయకత్వం వహించమని అబూబకర్(ర)కు చెప్పండి.' హజ్రత్ ఆయెషా(ర) దానికి సమాధానంగా దైవప్రవక్త(స)తో ఇలా విన్నవించు కున్నారు. అబూబకర్(ర) మృదు హృదయం కలవారు. ఆయన(ర) మీ స్థానంలో నిలబడినప్పుడు నమాజు చేయించటం ఆయనకు కష్టతరమైపోతుంది.¹ దైవప్రవక్త(స) మళ్ళీ ఇలా సెలవిచ్చారు. 'ప్రజలచేత నమాజు చేయించమని అబూబకర్(ర)కు చెప్పండి. "మీరైతే దైవప్రవక్త హజ్రత్ యూసుఫ్(అ)తో ఉండే స్త్రీలు మాదిరిగా కనిపిస్తున్నారు." చివరకు దైవప్రవక్త(స)గారి సందేశాన్ని తెచ్చిన వ్యక్తి అబూబకర్(ర)వద్దకు వెళ్ళాడు. ఆయన(ర) అప్పటి నుంచి దైవప్రవక్త(స) జీవించి ఉన్నంత వరకు ప్రజల చేత నమాజు చేయిస్తూ ఉండేవారు.

646-1. అంటే అబూబకర్(ర) దైవప్రవక్త(స)గారిని జ్ఞాపకం చేసుకుని ఏడుస్తారు. ఈ కారణంగా ఆయన(ర) ఖర్ఆన్ వాక్యాలను పఠించలేరు. సుబ్ హానల్లాహ్! (అల్లాహ్

647. విశ్వాసుల తల్లి అయిన హజ్రత్ ఆయోషా(రజిఅన్) ఇలా ఉల్లేఖించారు; దైవప్రవక్త మహాశయులు ముహమ్మద్(స) వ్యాధిగ్రస్తులై ఉన్నప్పుడు ఇలా నెలవిచ్చారు; 'ప్రజలచేత నమాజు చేయించమని అబూబకర్(ర)కు చెప్పు.' అప్పుడు నేను ఆయన(స)తో ఇలా విన్నవించుకున్నాను అని హజ్రత్ ఆయోషా(ర) చెప్పారు, 'అబూబకర్(ర) మీ స్థానంలో నిలబడి నమాజు చేయించేటప్పుడు విడుస్తూ ఖుర్ఆన్ పఠనాన్ని ప్రజలకు వినిపించలేరు. (ఆయన గొంతు పెగలదు). ప్రజలచేత నమాజు చేయించమని, నమాజుకు నాయకత్వం వహించమని హజ్రత్ ఉమర్(ర)ను ఆదేశించండి. హజ్రత్ ఆయోషా(ర) ఇలా అన్నారు; 'విశ్వాసుల మాతృమూర్తి అయిన హఫ్సా(ర)తో నేను ఇలా అన్నాను, నీవు కూడా దైవప్రవక్త(స)కు ఇలా చెప్పు; అబూబకర్(ర) నమాజు చేయించటానికి మీ స్థానంలో నిలబడినప్పుడు విలపిస్తూ ప్రజలకు ఖుర్ఆన్ పఠనాన్ని వినిపించలేరు. కనుక ప్రజలచేత నమాజు చేయించమని మీరు హజ్రత్ ఉమర్(ర)ను ఆజ్ఞాపించండి.' హజ్రత్ హఫ్సా(ర) ఈ విధంగానే దైవప్రవక్త(స)కు విన్నవించుకున్నారు. అప్పుడు ఆయన(స)గారు ఇలా నెలవిచ్చారు; 'చాల్లే, ఊరుకో' అని కసురుకున్నారు. ఆయన(స)ఇంకా ఇలా అన్నారు. 'మీరు యూసుఫ్(అ)తో ఉండే స్త్రీలవంటివారు. ప్రజలచేత నమాజు చేయించమని అబూ బకర్(ర)కు చెప్పు.' 'అప్పుడు హజ్రత్ హఫ్సా(ర), హజ్రత్ ఆయోషా(ర)తో ఇలా అన్నారు, 'అయ్యో! నీవల్ల నాకు ఎప్పుడైనా మేలు జరిగిందా.'"

648. అనస్ బిన్ మాలిక్ (రజిఅన్) తనకు ఇలా చెప్పారని అజ్ జుహారి ఉల్లేఖించారు; అనస్ బిన్ మాలిక్(రజిఅన్) ఒక అన్నారి సహాబి, ఆయన దైవప్రవక్త

పరిశుద్ధుడు) అబూబకర్(ర)కు మహాప్రవక్త(స) అంటే ఎంత ప్రేమ! ఎంత అనురాగం! నిజమైన ముస్లిమ్ ఎవరైనా దైవప్రవక్త ముహమ్మద్(స)ను ఇలానే ప్రేమిస్తాడు.

647-1. అంటే నీవు ఎంత ఆత్మశుద్ధి కలదానివైనా సవతివే కదా! నీవు నాకు ఎంత మంచి సలహా ఇచ్చావు? దానివల్ల దైవప్రవక్త మహాశయులు ముహమ్మద్(స) నా మీద ఆగ్రహోదగ్రులయ్యారు. ఈ హదీసు ద్వారా మేధావులైన ప్రజలు ఒక విషయాన్ని గ్రహించగలరు. అదేమిటంటే, అబూబకర్(ర) తప్ప మరొకరెవ్వరూ నమాజుకు నాయకత్వం సుతరామూ వహించకూడదని ఆయన(స) అభిప్రాయం. మహాప్రవక్త(స) ఎక్కవగా ఇష్టపడే తన ప్రియతమ సతీమణి హజ్రత్ ఆయోషా(ర) మూడుసార్లు ఈ విషయంలో జోక్యం చేసుకుని విన్నవించుకున్నప్పటికీ ఆయన(స) ఒప్పుకోలేదు; ఆమె సలహాను తిరస్కరించారు.

మహాశయులు ముహమ్మద్(స)గారికి కడు విధేయులు, దైవప్రవక్త(స)గారి సేవలో సతతం నిమగ్నులై ఉండేవారు; దైవప్రవక్త(స)గారి మరణానికి కారణమైన వ్యాధిలో ఆయన(స) ఉన్నప్పుడు, హజ్రత్ అబూబకర్ సిద్దిఖ్(రజి) నమాజులో ప్రజలకు నాయకత్వం వహించేవారు. సోమవారం రోజు వచ్చినప్పుడు ప్రజలు నమాజు కోసమని బారులు తీరి నిలబడ్డారు. అప్పుడు దైవప్రవక్త(స) తాను నివాసం ఉంటున్న గది ద్వారానికున్న పరదాను తొలగించి నిలబడి మమ్మల్ని చూడసాగారు. శుభప్రదమైన ఆయన(స) గారి ముఖం పవిత్ర గ్రంథమైన దివ్యఖుర్ఆన్ లోని ఒక పేజీ మాదిరిగా మెరిసిపోతోంది. ఆయన(స)గారి ముఖం అందాలు జాలువారుతూ అంత నిర్మలంగా, అంత పరిశుద్ధంగా ఉండన్నమాట. తరువాత ఆయన(స) హాయిగా, సంతోషంగా నవ్వేశారు.¹ దైవప్రవక్త(స) ముఖారవిందాన్ని చూసిన మాకు కలిగిన ఆనందం వర్ణనాతీతం. ఆ ఆనంద పారవశ్యంలో మేము నమాజును భంగపరిచే వారమే. అబూబకర్(ర) తన పాదాలను వెనక్కి తిప్పి నమాజు పంక్తిలో చేరబోయారు. దైవప్రవక్త(స) నమాజుకు నాయకత్వం వహించటానికి వస్తారని భావించి ఆయన(ర) వెనక్కి తగ్గారు. కాని మహాప్రవక్త(స) మాకు సైగ ద్వారా నమాజు ద్వారాన్ని పరదాను లాగి మూసివేశారు. తరువాత అదే రోజున మహాప్రవక్త(స) పరమపవదించారు. సల్లల్లాహు అలైహి వ సల్లమ్.

649. అనన్ బిన్ మాలిక్(రజిఅన్) ఇలా ఉల్లేఖించారు; మహాప్రవక్త(స) అనారోగ్య స్థితిలో ఉన్నప్పుడు మూడు రోజుల వరకు ఇంట్లో నుంచి బయటికి రాలేదు. ఈ మూడు రోజుల్లో ఒక రోజున నమాజు కోసం ఇఖ్నామత్ చెప్పబడింది. అప్పుడు అబూబకర్ సిద్దిఖ్(రజిఅన్) నమాజుకు నేతృత్వం వహించటానికి ముందుకు పోబోయారు. ఇంతలోనే మహాప్రవక్త(స) తమ ఇంటి ద్వారానికున్న పరదాను పట్టుకుని పైకి లేపారు. అప్పుడు అత్యంత శుభప్రదమైన ఆయన(స) గారి ముఖార

648-1. ఆయన(స) సంతోషపడ్డారు. ఎందుకంటే ఇస్లామ్ ధర్మసౌధానికి చెందిన అతిపెద్దది, అత్యంత ముఖ్యమైనది అయినటువంటి స్తంభం 'నమాజు' విషయంలో ముస్లింలు ఎంతో స్థిరంగానూ, ఎంతో చురుకుగానూ ఉండటాన్ని గమనించారు. మరొక హదీసులో ఏమని ఉందంటే, 'సోమవారం నాడు నా ఉమ్మత్లు (నా సంఘ సభ్యులు) చేసిన కర్మలు నాకు సమర్పించబడతాయి.' కనుక ముస్లిములందరూ మంచి పనులు, సత్కార్యాలు చెయ్యటానికి ప్రయత్నం చెయ్యాలి, దైవప్రవక్త(స) వాటిని చూసి సంతోషించాలి.

విందం మాకు కనిపించింది. ఆయన(స)గారి ముఖం అత్యంత శోభాయమానంగా ఉంది. ఆయన(స)గారి ముఖం కంటే ఎక్కువ అందమైనదీ, ఎక్కువ మంచిదీ అయిన వస్తువు ఏదీ అంతవరకు మొత్తం ప్రపంచంలో మేము చూడనే లేదు. తరువాత దైవప్రవక్త(స) తన పవిత్రమైన హస్తంతో హజ్రత్ అబూబకర్(ర)ను ముందుకు పోయి ఇమామత్ చెయ్యమని సైగ చేశారు. అప్పుడు తన ఇంటి ముఖద్వారానికి ఉన్న తెరను ఆయన(స) కిందికి దించేశారు. ఆ తరువాత మరణించే వరకు ఆయన(స)గారిని మేము చూడలేకపోయాము.¹

650. తన తండ్రిగారైన అబ్దుల్లా బిన్ ఉమర్(రజిఅన్) ఇలా చెప్పారని హమ్జి బిన్ అబ్దుల్లా ఉల్లేఖించారు; దైవప్రవక్త మహాశయులు ముహమ్మద్(స)గారు గురిఅయినటువంటి వ్యాధి తీవ్రస్థాయికి చేరుకున్నప్పుడు, ప్రజలు నమాజును చేయించే విషయం గురించి మీ ఆజ్ఞ ఏమిటి? అని ఆయన్ని(స) వినయపూర్వకంగా అడిగారు. దానికి సమాధానంగా ఆయన(స) గారు 'నమాజుకు నాయకత్వం వహించమని అబూబకర్(ర)కు చెప్పండి' అని సెలవిచ్చారు. అప్పుడు హజ్రత్ ఆయెషా(ర)ఇలా విన్నవించుకున్నారు, 'హజ్రత్ అబూబకర్(ర) మృదువైన హృదయం కలవారు. ఖుర్ఆన్ పఠించేటప్పుడు ఆయన(ర) గారు ఎక్కువగా విలపిస్తారు.' ఆయన(స)గారు మళ్ళీ ఇలా సెలవిచ్చారు. 'ఆయనే నమాజు చేయించాలని నాపరంగా ఆయన(ర)కే చెప్పండి.' హజ్రత్ ఆయెషా(ర), మళ్ళీ పై విధంగానే విన్నవించుకున్నారు. దైవ ప్రవక్త(స) మళ్ళీ ఇలా సెలవిచ్చారు. 'నమాజు చేయించమని ఆయన(ర)కే చెప్పండి. మీరైతే దైవప్రవక్త యూసుఫ్ గారికి చెందిన స్త్రీలలోని వారు మాదిరిగా కనిపిస్తున్నారు.'

47వ అధ్యాయం

ఏ వ్యక్తి అయినా ప్రబలమైన కారణం వల్ల నమాజు పంక్తిని వదిలేసి ఇమామ్ ప్రక్కన నిలబడితే అది ధర్మసమ్మతమేనా?

651. హజ్రత్ ఆయెషా(రజి)ఇలా అన్నారని, ఉర్వా గారి తండ్రి ఉల్లేఖించారు, దైవప్రవక్త మహాశయులు ముహమ్మద్(స) అస్వస్థులుగా ఉన్నప్పుడు, ప్రజలచేత

649-1. ఈ హదీసు ద్వారా స్పష్టంగా తెలిసే విషయం ఏమిటంటే; దైవప్రవక్త ముహమ్మద్(స)గారు మరణించే వరకు హజ్రత్ అబూబకర్ సిద్దిఖ్(ర) నమాజ్ చేయించటానికి దైవప్రవక్త(స) గారి ఖలీఫాగా (ప్రతినిధిగా)ఉన్నారు. కాని స్వయంగా మహాప్రవక్త(స)యే వచ్చి హజ్రత్ అబూబకర్(ర) గారిని ఇమామ్ పదవి నుంచి తొలగించారు అనే షియా పెద్దల అభిప్రాయం, అనుమానం అసత్యమైనది.

నమాజు చేయించాలనీ, నమాజుకు నాయకత్వం వహించాలనీ ఆయన (స) హజ్రత్ అబూబకర్ సిద్ద్ీఖ్(ర) గారిని ఆజ్ఞాపించారు. అప్పటినుంచి అబూ బకర్(ర) ప్రజలచేత నమాజు చేయిస్తూ ఉండేవారు. ఉర్వా గారు ఇలా ఉల్లేఖించారు; ఒకసారి ఏమీ జరిగిందంటే, దైవప్రవక్త ముహమ్మద్(స) గారికి వ్యాధి నుండి కొంచెం ఉపశమనం కలిగింది. అప్పుడు ఆయన(స) బయటికి వచ్చేశారు. ఆ సమయంలో హజ్రత్ అబూబకర్ సిద్ద్ీఖ్(ర) ప్రజల చేత నమాజు చేయిస్తూ ఉన్నారు (ఇమామత్ చేస్తున్నారు). అబూబకర్(ర) గారు దైవప్రవక్త(స)గారిని చూసినప్పుడు ముసల్లా నుంచి వైదొలిగారు. అప్పుడు దైవప్రవక్త(స)గారు, 'వద్దు, ఓ అబూబకర్(ర) మీరు మీ స్థానంలోనే ఉండండి' అని సైగ చేస్తూ సెలవిచ్చారు. ఆ తరువాత దైవప్రవక్త(స) హజ్రత్ అబూ బకర్ (ర) పక్కన నమాజులో కూర్చుండిపోయారు. ఆయన(ర)తో సమానంగా. అప్పుడు హజ్రత్ అబూబకర్(ర), దైవప్రవక్త(స)గారి నమాజును అనుసరిస్తూ నమాజు చేస్తున్నారు. ప్రజలు అబూబకర్(ర) నమాజును అనుసరిస్తున్నారు.

48వ అధ్యాయం

ఒక వ్యక్తి ప్రజలచేత నమాజు చేయిస్తున్నాడు. అంటే నమాజుకు నేతృత్వం వహిస్తున్నాడు, ఇమామత్ చేస్తున్నాడు. అప్పుడు అసలు ఇమామ్ వచ్చేశాడు. ఈ కారణంగా నమాజు చేయిస్తున్న వ్యక్తి వెనక్కి జరిగిపోయాడు. అంటే ముఖద్దీలలో కలిసి పోయాడు. లేదా అతను వెనక్కి జరిగిపోలేడు. ఏ స్థితిలోనైనా సరే అతని నమాజు ధర్మసమ్మతమైనదే అవుతుంది. ఈ విషయాన్ని ఈ అధ్యాయంలో హజ్రత్ ఆయిషా (ర), దైవప్రవక్త మహాశయులు ముహమ్మద్(స) సెలవీయగా విని ఉల్లేఖించారు.¹

652. సహల్ బిన్ సాద్ అస్సైద్(రజిఅన్) గారు ఇలా ఉల్లేఖించారు; దైవ ప్రవక్త మహాశయులు ముహమ్మద్(స) బనీ అమ్ బిన్ ఔఫ్ తెగకు చెందిన ప్రజల వద్దకు వెళ్ళారు. ఆయన(స)గారు వారి మధ్య శాంతి ఒప్పందాన్ని కుదర్చటానికి అక్కడకు వెళ్ళారు. ఇంతలోనే నమాజుకు వేళ అయింది. మౌజిన్ (హజ్రత్ బిలాల్ (ర)) అబూబకర్(ర)వద్దకు వెళ్ళారు.

48-1. ఈ అధ్యాయంలో వచ్చిన రెండు విషయాలు పై హదీసుల్లో కూడా వచ్చాయి. ఇంకా ఈ హదీసుల్లో కూడా వచ్చాయి. ఉర్వా గారి ఉల్లేఖనంలో హజ్రత్ అబూబకర్ సిద్ద్ీఖ్(ర) గారు వెనక్కి జరిగారు అని చెప్పటం జరిగింది. అబ్దుల్లా గారి ఉల్లేఖనంలో హజ్రత్ అబూబకర్(ర) గారు వెనక్కి జరగాలని సంకల్పించుకున్నారు అని మాత్రమే వచ్చింది.

సహల్ బిన్ సాద్ అస్సైద్(రజిఅన్) ఇలా ఉల్లేఖించారు; దైవప్రవక్త మహాశయులు ముహమ్మద్(స) బనీ అమ్ బిన్ బెఫ్ తెగకు చెందిన ప్రజల వద్దకు వెళ్ళారు. ఆ తెగవారు ఖుబాలో ఉండేవారు. వారి మధ్య సందిని కుదిర్చి శాంతి సౌఖ్యాత్మత్వాలను పునరుద్ధరించటానికి ఆయన(స) అక్కడకు వెళ్ళారు. అక్కడ ఆయన(స)కు ఆలస్యమైపోయింది. ఇంతలోనే నమాజుకు వేళ అయిపోయింది. మౌజన్ అయిన హజ్రత్ బిలాల్ (ర) అబూబకర్ సిద్దీఖ్(ర) వద్దకు వెళ్ళి ఇలా అన్నారు. 'నేను ఇఖామత్ చెబుతాను, మీరు నమాజు చేయిస్తారా?' ఆయన(ర) 'మంచిది' అని చెప్పి నమాజును ప్రారంభించారు. ఇంతలోనే దైవప్రవక్త మహాశయులు ముహమ్మద్(స) అక్కడకు విచ్చేశారు. ప్రజలు నమాజు చేస్తున్నారు. ఆయన(స) నమాజు పంక్తుల్ని చీల్చుకుంటూ లోపలకు చొచ్చుకొనిపోయారు. మొదటి పంక్తిలోకి ప్రవేశించి నిలబడ్డారు. అప్పుడు ప్రజలు చప్పట్లు కొట్టడం ప్రారంభించారు. కాని హజ్రత్ అబూబకర్(ర) నమాజులో నిమగ్నమై ఉన్నప్పుడు తనకు ఇరువైపులా జరిగే విషయాలను పట్టించుకోరు. ప్రజలు చప్పట్లు కొట్టటాన్ని ఉధృతం చేశారు. అప్పుడు ఆయన(ర) తిరిగి చూశారు. ఏమి చూశారంటే, మహాప్రవక్త ముహమ్మద్(స) అక్కడ నిలబడి ఉన్నారు. దైవప్రవక్త(స) హజ్రత్ అబూబకర్(ర)కు సైగ చేసి తన స్థానంలోనే ఉండి నమాజు చేయించమని చెప్పారు. కాని ఆయన(ర) తన రెండు చేతులను ఎత్తి అల్లాహ్ కు కృతజ్ఞతలు తెలియజేశారు; దైవప్రవక్త(స) ఇమామత్ చెయ్యమని ఆయన్ని(ర) ఆజ్ఞాపించినందుకుగాను, ఆయన్ని ఈ పదవికి యోగ్యుడుగా భావించినందుకుగాను, తరువాత ఆయన(ర) వెనక్కి జరిగి వచ్చారు. మొదటి పంక్తిలో కలిసిపోయారు. ఆ తరువాత దైవప్రవక్త ముహమ్మద్(స) ముందుకు పోయి ఇమామ్ స్థానంలో నిలబడి నమాజు చేయించారు. నమాజును పూర్తిచేసిన తరువాత ఇలా సెలవిచ్చారు; 'ఓ అబూబకర్! మీరు మీ స్థానంలో ఎందుకు నిలబడలేదు? అలా చెయ్యమని నేను మిమ్మల్ని ఆజ్ఞాపించాను గదా!' అప్పుడు అబూబకర్(ర) ఇలా విన్నవించుకున్నారు; 'బాగుంది! చాలా బాగుంది! అబూ ఖహాఫ్ కుమారుణ్ణి చూడండి. ఇంకా నమాజులో అతన్ని అల్లాహ్ ప్రవక్తకు ముందు నిలబడి ఉండటాన్ని చూడండి. ఇది ఎక్కడన్నా జరిగే విషయమేనా? (సంభవ సాధ్యమైన విషయమేనా?) అప్పుడు దైవప్రవక్త ముహమ్మద్(స) ప్రజల్ని ఉద్దేశించి ఇలా బోధించారు; మీరు ఇన్నిసార్లు నమాజులో చప్పట్లు ఎందుకు కొట్టారు? చూడండి! ఇకముందు నమాజులో ఎవరికైనా ఏదైనా ప్రమాదం సంభవించినప్పుడు అతను 'సుబ్ హానల్లాహ్' (అల్లాహ్

పరిశుద్ధుడు) అని పలకాలి. అతను ఇలా అన్నప్పుడు మాత్రమే అతని పట్ల శ్రద్ధ వహించటం జరుగుతుంది. చప్పట్లు కొట్టడం మహిళలు చెయ్యవలసిన పని.

49వ అధ్యాయం

ఖుర్ఆన్‌ను పారాయణం చెయ్యటంలో సమానమైన ప్రావీణ్యతగల వ్యక్తులు ఎక్కువ మంది ఉన్నప్పుడు వారిలో వయస్సులో పెద్దవాడైన వ్యక్తి నమాజుకు నాయకత్వం వహించాలి.

653. మాలిక్ బిన్ హువైరిస్(రజిఅన్) (ఒక సహాబి) ఇలా ఉల్లేఖించారు; మేము చాలా మందిమి నవ యువకులం కలిసి దైవప్రవక్త మహాశయులు ముహమ్మద్(స) గారి సన్నిధికి వెళ్ళాం. ఇరవై రాత్రుల వరకు మేము ఆయన(స)గారి సహచర్యంలో ఉన్నాం. ఆయన(స)గారి శుభప్రదమైన స్వభావంలో కారుణ్యగుణం చాలా ఎక్కువగా ఉండేది. ఆయన(స) మా యొక్క నిరుపేద స్థితిని గమనించి ఇలా సెలవిచ్చారు;

“మీరు మీ దేశానికి తిరిగి వెళ్ళండి. అక్కడి ప్రజలకు ధార్మిక విషయాలను బోధించండి (మీరు అలా చేస్తే అది ఎంతో మేలైన విషయం). ఫలానా నమాజు, ఫలానా సమయంలో చెయ్యమని ఇంకా ఫలానా నమాజు, ఫలానా వేళలో చెయ్యమని వారికి చెప్పండి. ఇంకా నమాజుకు వేళ అయినప్పుడు, మీలోని ఒక వ్యక్తి అజాన్ ఇవ్వాలి. ఇంకా మీలోని వయస్సులో పెద్దవాడైన వ్యక్తి నమాజుకు నాయకత్వం వహించాలి.”¹

50వ అధ్యాయం

ఒకవేళ ఇమామ్ (నమాజుకు నాయకత్వం వహించే వ్యక్తి) ఎవరినైనా కలుసుకోవటానికి ఎక్కడికైనా వెళ్ళినట్లయితే, ఆ ఇమామ్ అక్కడి ప్రజలకు ఇమామ్ కాగలడు. అంటే అక్కడి ప్రజలచేత నమాజు చేయించగలడు. వారికి నమాజులో నేతృత్వం వహించగలడు.

654. ఇబ్ బాన్ బిన్ మాలిక్ అన్నారి ఇలా ఉల్లేఖించారు; ఒకసారి దైవప్రవక్త మహాశయులు ముహమ్మద్(స) మా ఇంటికి వచ్చారు, ఇంట్లోకి ప్రవేశించటానికి

653-1. ఎందుకంటే వారందరూ ధర్మజ్ఞానంలో, ఖుర్ఆన్ పారాయణం చెయ్యటంలో సమానమైన ప్రావీణ్యం కలవారు. ఎందుకంటే, వారిలోని ప్రతి ఒక్కడు ఇరవై రాత్రుల వరకు మహాప్రవక్త(స)గారి సహచర్యంలో ఉన్నాడు. గనుక ఎక్కువ వయస్సు ఉన్న వ్యక్తికి ప్రాధాన్యం ఇవ్వబడుతోంది.

అనుమతిని అడిగారు. నేను వెంటనే ఆయన(స)గారికి అనుమతి ఇచ్చాను. తరువాత ఆయన(స) నాతో ఇలా అన్నారు; 'నేను మీ ఇంట్లో ఎక్కడ నమాజు చేసుకోవచ్చు? అప్పుడు నేను నాకు ఇష్టమైన ఒక స్థలాన్ని ఆయన(స)గారికి చూపించాను. దైవ ప్రవక్త(స) నేను చూపించిన స్థలంలోనే నమాజు చెయ్యటానికి నిలబడిపోయారు. మేము ఆయన(స)గారి వెనుక పంక్తులు కట్టి నమాజు కోసం నిలబడ్డాం. ఆ తరువాత ఆయన(స)గారు సలామ్ చేశారు. మేము కూడా ఆయన(స)గారిని అనుకరిస్తూ సలామ్ చేశాం.

51వ అధ్యాయం

ఇమామ్ నియామకం జరిగింది ప్రజలు ఆయన్ని అనుసరించాలని. దైవప్రవక్త మహాశయులు ముహమ్మద్(స) తన మరణానికి కారణమైన వ్యాధిలో ఉన్నప్పుడు ఒకసారి ప్రజల చేత కూర్చుని నమాజు చేయించారు (అంటే కూర్చుని నమాజుకు నాయకత్వం వహించారు), ప్రజలు నిలబడి నమాజు చేశారు. అబ్దుల్లా బిన్ మసూద్ (రజిఅన్) ఇలా ఉల్లేఖించారు; ఇమామ్ కు వెనుక నిలబడి నమాజు చేసే ప్రజల్లోని వారెవరైనా, ఇమామ్ కు ముందు తమ శిరస్సును ఎత్తనట్లయితే (రుకూలోగానీ లేదా సజ్దాలోగానీ) అప్పుడు వారు మళ్ళీ రుకూలోకి గానీ సజ్దాలోకి గానీ వెళ్ళిపోవాలి. ఇంకా వారు ఎంతసేపైతే ఇమామ్ కు ముందు తల ఎత్తి ఉంచారో అంతసేపు రుకూలోను, సజ్దాలోను ఆగివుండాలి. ఆ తరువాత వారు మళ్ళీ ఇమామ్ ను అనుసరించాలి. ఇమామ్ హసన్ బస్తీ(రహ్మాలై)గారు ఇలా సెలవిచ్చారు; ఏ వ్యక్తి అయినా ఇమామ్ తోపాటు రెండు రకాతుల నమాజు చేస్తే, కాని సజ్దా చెయ్యకపోతే, అప్పుడు అతను చివరి రకాతు కోసం రెండు సజ్దాలు చెయ్యాలి. ఆ తరువాత మొదటి రకాతును సజ్దాతోపాటు మళ్ళీ చెయ్యాలి. ఇంకా ఎవరైనా సజ్దా చెయ్యటం మరిచిపోయి నిలబడినట్లయితే అప్పుడు అతను సజ్దాలోకి వెళ్ళిపోవాలి.

655. ఉబేదుల్లా బిన్ అబ్దుల్లా బిన్ ఉత్ బా బిన్ మసూద్ ఇలా ఉల్లేఖించారు; నేను ఒకసారి హజ్రత్ ఆయెషా(రజిఅన్) వద్దకు వెళ్ళాను. "ఓ ఆయెషా(ర)! దైవ ప్రవక్త ముహమ్మద్(స)గారి వ్యాధి యొక్క స్థితిని గురించి వివరించండి" అని అడిగాను. అప్పుడు ఆమె(ర)గారు ఇలా సెలవిచ్చారు; దైవప్రవక్త(స) వ్యాధిగ్రస్తులై ఉన్నప్పుడు, 'ప్రజలు నమాజు చేసుకున్నారా?' అని అడిగారు. మేము, 'ఓ దైవప్రవక్తా! లేదు. ప్రజలు ఇంకా నమాజు చెయ్యలేదు. మీ రాక కోసం నిరీక్షిస్తున్నారు' అని

విన్నవించుకున్నాం. ఆయన(స)గారు ఇలా సెలవిచ్చారు; 'సరే, స్నానం చెయ్యటానికి నా కోసం నీళ్ళు తోడండి' హజ్రత్ ఆయెషా(ర), 'మేము మీ కోసం నీళ్ళు తోడి పెట్టాం' అని అన్నారు. దైవప్రవక్త(స) తలంటి స్నానం (గుసుల్) తరువాత లేవటానికి ప్రయత్నించారు. కాని సొమ్మసిల్లి పడిపోయారు...స్పృహలోకి వచ్చినప్పుడు ఆయన(స), 'ప్రజలు నమాజు చేశారా?' అని అడిగారు. మేము ఇలా విన్నవించుకున్నాం. 'మహా ప్రవక్తా! ప్రజలు ఇంకా నమాజు చెయ్యలేదు. వారందరూ మీ రాక కోసం నిరీక్షిస్తున్నారు.' అప్పుడు ఆయన(స) ఇలా సెలవిచ్చారు, 'మంచిది, నా స్నానం కోసం కాసిని నీళ్ళు తోడండి' మేము నీళ్ళు తోడిపెట్టాము. ఆయన(స)గారు గుసుల్ చేసుకున్నారు. తరువాత లేవటానికి ప్రయత్నించారు. కాని సొమ్మసిల్లి పడిపోయారు. తరువాత స్పృహలోకి వచ్చినప్పుడు ఆయన(స) ఇలా అడిగారు; 'ప్రజలు నమాజు చేశారా?' మేము మళ్ళీ ఇలా విన్నవించుకున్నాం. లేదు! ఓ దైవప్రవక్తా! వారు మీ కోసం ఎదురు చూస్తున్నారు. ఆయన(స)గారు మళ్ళీ ఇలా సెలవిచ్చారు; 'నేను స్నానం చెయ్యదలుచుకున్నాను, నా కోసం నీళ్ళు తోడండి. ఆ తరువాత ఆయన(స) కూర్చుని గుసుల్ చేశారు' లేవటానికి ప్రయత్నం చేశారు. కాని సొమ్మసిల్లి పడిపోయారు. తరువాత ఆయన(స) లేచి కూర్చున్నారు. గుసుల్ చేసుకున్నారు. లేవటానికి ప్రయత్నం చేశారు. కాని స్పృహ తప్పిపడిపోయారు. మళ్ళీ స్పృహలోకి వచ్చి, 'ప్రజలు నమాజు చేసుకున్నారా?' అని అడిగారు. మేము 'లేదు మహాప్రవక్తా! వారు ఇంకా నమాజు చేసుకోలేదు. మీ రాక కోసం ఎదురు చూస్తున్నారు.' అని విన్నవించుకున్నాం. ప్రజల స్థితి కూడా ఇలాగే ఉంది; వారు ఇషా నమాజు కోసం మసీదులో సమావేశమై దైవప్రవక్త(స)గారి రాకకోసం నిరీక్షిస్తున్నారు. అప్పుడు మహాప్రవక్త(స), 'ప్రజల చేత నమాజు చేయించమనీ, నమాజుకు నాయకత్వం వహించమనీ అబూబకర్ సిద్దిఖ్(ర) గారికి సందేశం పంపించారు. ఆయన(స)గారి సందేశాన్ని చేరవేసే వ్యక్తి అబూబకర్ సిద్దిఖ్(ర)గారికి సందేశం పంపించారు. ఆయన(స)గారి సందేశాన్ని చేరవేసే వ్యక్తి అబూబకర్(ర) వద్దకు వెళ్లి ఇలా అన్నాడు; 'మీరు ప్రజలచేత నమాజు చేయించాలని దైవప్రవక్త(స) ఆజ్ఞాపించారు. ఈ విషయాన్ని మీకు చెప్పమని నన్ను పంపించారు.' అబూబకర్ సిద్దిఖ్(ర) సున్నితమైన హృదయం కలవారు. కనుక ఆయన(ర) హజ్రత్ ఉమర్(ర)ను ఉద్దేశించి ఇలా అన్నారు; 'ఓ ఉమర్! ప్రజలచేత నమాజు చేయించు.' దానికి సమాధానంగా హజ్రత్ ఉమర్(ర) ఇలా అన్నారు; 'ప్రజలచేత నమాజు చేయించటానికి (ఇమామత్కు) మీరు ఎక్కువ సమర్థులు, ఎక్కువ యోగ్యత కలవారు ఆ

దినాలలో అబూబకర్(ర)గారే నమాజు చేయిస్తూ ఉండేవారు. తరువాత దైవ ప్రవక్త(స)గారికి కొంచెం స్వస్థత చేకూరగానే ఆయన(స) ఇద్దరు పురుషుల సహాయంతో జోహార్ నమాజు కోసం మసీదుకు వచ్చారు. ఆ ఉభయుల్లో ఒకరు హజ్రత్ అబ్బాస్(ర). అప్పుడు అబూబకర్(ర) నమాజు చేయిస్తున్నారు. అబూబకర్(ర) దైవప్రవక్త(స) గారి రాకను గమనించి వెనక్కి పోదలిచారు. కాని ఆయన(స) సైగ ద్వారా ఇలా సూచించారు; 'అక్కడే నిలబడి ఉండండి. వెనక్కి పోకండి.' ఆ తరువాత ఆ ఇద్దరు పురుషులను ఉద్దేశించి, 'నన్ను అబూబకర్(ర) వద్దకు తీసుకుపోయి ఆయన పక్కన కూర్చోబెట్టండి' అని సెలవిచ్చారు. ఆయన(స) 'అజ్జనుసారం వారు అక్కడ ఆయన్ని(స) కూర్చోబెట్టారు. అబూబకర్(ర) గారైతే నమాజులో మహాప్రవక్త(స)ను అనుసరిస్తున్నారు. ప్రజలు అబూబకర్(ర) గారి నమాజును అనుసరిస్తున్నారు. ఇంకా దైవప్రవక్త(స)గారు కూర్చోని నమాజు చేస్తూ ఉన్నారు. ఉబేదుల్లా బిన్ అబ్దుల్లా ఇలా అన్నారు; నేను ఈ హదీసును హజ్రత్ ఆయేషా(ర) చెప్పగా విని అబ్దుల్లా బిన్ అబ్బాస్(ర) వద్దకు వెళ్లి ఆయన గారితో ఇలా అన్నాను; దైవప్రవక్త(స)గారి వ్యాధి యొక్క స్థితిని వివరిస్తూ హజ్రత్ ఆయేషా(ర) ఉల్లేఖించిన హదీసును నేను మీకు వివరించేదా? ఆయన(ర) 'సరే వివరించండి' అని అన్నారు. అప్పుడు నేను హజ్రత్ ఆయేషా(ర)గారి ఈ హదీసునే అబ్దుల్లా బిన్ అబ్బాస్(ర)గారికి వివరించాను. ఆయన (ర) ఈ హదీసులోని ఏ విషయాన్నీ తిరస్కరించలేదు. కేవలం ఒక్క విషయం గురించి ఆయన(ర) ఇలా అన్నాను; 'హదీసులో ప్రస్తావించబడిన రెండో వ్యక్తి ఎవరో ఆయన పేరు ఏమిటో హజ్రత్ ఆయేషా(ర) మీకు చెప్పారా?' దానికి సమాధానంగా నేను 'లేదు' అని అన్నాను. హజ్రత్ అబ్బాస్(ర), ఆ రెండో వ్యక్తి హజ్రత్ అలీ(ఇబ్నె అబీతాలిబ్ - (ర) అని వెల్లడించారు.

656. విశ్వాసుల తల్లి అయిన హజ్రత్ ఆయేషా(ర) ఇలా ఉల్లేఖించారు; దైవప్రవక్త మహాశయులు ముహమ్మద్(స) వ్యాధిగ్రస్త స్థితిలో తన స్వగృహంలో కూర్చుని నమాజు చేశారు. ఇంకా ఆయన(స)గారి వెనుక కొందరు ప్రజలు నిలబడి నమాజ్ చేశారు. దైవప్రవక్త(స) వారిని కూర్చుని నమాజు చెయ్యమని సైగ ద్వారా తెలియజేశారు. నమాజు చెయ్యటం పూర్తయిన తరువాత ఆయన(స) వారిని ఉద్దేశించి ఇలా సెలవిచ్చారు; ప్రజలు ఇమామ్ను అనుసరించాలని ఆయన నియామకం జరుగుతుంది; ఇమామ్ రుకూ చేసినప్పుడు మీరు కూడా రుకూ చెయ్యండి. ఆయన తన శిరస్సును ఎత్తినప్పుడు మీరు కూడా మీ శిరస్సులు ఎత్తండి. ఇంకా

అయన 'సమి అల్లాహులిమన్ హమిదహ్' అని అన్నప్పుడు మీరు 'రబ్బునా వలకల్ హమ్ద్'¹ అని అనండి. ఇంకా అయన కూర్చొని నమాజు చేస్తే మీరందరూ కూర్చొని నమాజు చెయ్యండి.

657. అనస్ బిన్ మాలిక్ (రజిఅన్) ఇలా ఉల్లేఖించారు; ఒకసారి దైవప్రవక్త మహనీయులు ముహమ్మద్ (స) ఒక గుర్రం మీద స్వారీ చేస్తూ ఉండగా క్రిందపడి పోయారు. ఆయన (స) గారి శరీరంలోని కుడి భాగానికి దెబ్బలు తగిలి గాయాలయ్యాయి. అప్పుడు ఆ స్థితిలో ఆయన (స) గారు ఒక నమాజును కూర్చొని చేశారు. మేము కూడా ఆయన (స) గారి వెనుక ఆయన్ని అనుసరిస్తూ కూర్చునే నమాజు చేశాం. నమాజును పూర్తి చేసిన తరువాత దైవప్రవక్త (స) ఇలా సెలవిచ్చారు; 'ఇమామ్ నియామకం ఎందుకు జరుగుతుందంటే, ముఖ్తదీలు ఆయన్ని అనుసరించాలని. ఆయన గనుక నిలబడి నమాజు చేస్తే మీరు కూడా నిలబడే నమాజు చెయ్యండి; ఆయన రుకూ చేస్తే మీరు కూడా రుకూ చెయ్యండి. ఇంకా ఆయన రుకూలో నుంచితన శిరస్సును ఎత్తితే మీరు కూడా మీ శిరస్సును ఎత్తండి. ఇంకా ఆయన 'సమి అల్లాహులిమన్ హమిదహ్' అని అంటే మీరు 'రబ్బునా వలకల్ హమ్ద్' అనండి. ఇంకా ఆయన కూర్చొని నమాజ్ చేసినప్పుడు మీరు కూడా అందరూ కూర్చునే నమాజు చెయ్యండి.' ఇమామ్ అబూ అబ్దుల్లా బుఖారీ ఇలా అన్నారు; ఇంకా హుమైదీ ఇలా అన్నారు; దైవప్రవక్త (స) గారు సెలవిచ్చిన విషయం, అంటే 'ఇమామ్ కూర్చుని గనుక నమాజు చేస్తే మీరందరూ కూడా కూర్చునే నమాజు చెయ్యండి' ఇది పూర్వం ఆయన (స) వ్యాధిలో ఉన్నప్పుడు అన్న పాత విషయం. తరువాత ఆయన (స) గారి మరణానికి కారణమైన చివరి వ్యాధిలో ఉన్నప్పుడు ఆయన (స) కూర్చుని నమాజు చేశారు. ప్రజలు ఆయన (స) గారి వెనుక నిలబడి నమాజు చేశారు. ఆయన (స) ప్రజలను కూర్చోమని ఆజ్ఞాపించలేదు. కనుక దైవప్రవక్త (స) తన జీవితంలోని చివరి భాగంలో చేసిన చివరి పనుల్నే మనం అనుసరించాలి.

656-1. ఇమామ్ కేవలం 'సమి అల్లాహులిమన్ హమిదహ్' అని మాత్రమే అనాలి; ముఖ్తదీలు 'రబ్బునాలకల్ హమ్ద్' లేదా 'రబ్బునావలకల్ హమ్ద్' లేదా 'అల్లాహుమ్మ రబ్బునా లకల్ హమ్ద్' అని అనాలి. ఈ విషయానికి ఆధారంగా ఇమామ్ అబూ హనీఫా (రహ్మాలై) గారు ఈ హదీసునే తీసుకున్నారు అని ఖస్తలాని గారు వ్యాఖ్యనించారు. ఇమామ్ షాఫయీ గారు, ఇమామ్ అహ్మద్ బిన్ హంబల్ గారు ఏమన్నారంటే; ఇమామ్ పై రెండు కలిమాలను పఠించాలి. అదే విధంగా ముఖ్తదీలు కూడా పై రెండు కలిమాలను పఠించాలి.

52వ అధ్యాయం

ఇమామ్ వెనుక నిలబడి నమాజ్ చేసే ముఖ్తబీలు సజ్జా ఎప్పుడు చెయ్యాలి? అనన్ (రజిఅన్) దైవప్రవక్త మహాశయలు ముహమ్మద్(స) ఇలా సెలవిచ్చారని ఉల్లేఖించారు; 'ఇమామ్ సజ్జా చేసినప్పుడు మీరు కూడా సజ్జా చెయ్యండి.'

658. బరా బిన్ ఆజిబ్(రజిఅన్) ఇలా ఉల్లేఖించారు; (ఆయన అబద్ధం చెప్పే మనిషి కాదు). దైవప్రవక్త మహాశయలు ముహమ్మద్(స) 'సమిఅల్లాహాలిమన్ హమిదహ్' అని పలికినప్పుడు 'మాలో ఎవరూ తను వీవును సజ్జా చెయ్యటం కోసం వంచేవారం కాదు. చివరకు మహాప్రవక్త(స) సజ్జాలోకి వెళ్ళేవారు. అప్పుడు మాత్రమే ఆయన(స) గారి తరువాతనే మేము సజ్జాలోకి వెళ్ళేవారం.

659. అబూ ఇస్హాఖ్ ఇలా ఉల్లేఖించారు; పై హదీసులోని విషయాలే ఈ హదీసులో కూడా ఉల్లేఖించబడ్డాయి.

53వ అధ్యాయం

ఎవడైతే ఇమామ్ కంటే ముందే రుకూలో గానీ, సజ్జాలో గాని తన శిరస్సును ఎత్తుతాడో దాని పాపం.

660. అబూ హురైరా(రజిఅన్) ఇలా ఉల్లేఖించారు; దైవప్రవక్త మహనీయులు ముహమ్మద్(స) ఇలా సెలవిచ్చారు; మీలో ఎవడైతే ఇమామ్ కంటే ముందే తన శిరస్సును ఎత్తుతాడో, అతను ఈ విషయం గురించి భయపడదా? అతను అలా చేస్తే అల్లాహ్ తన తలను గాడిద తలగా మారుస్తాడనీ లేదా తన ముఖాన్ని గాడిద ముఖంగా మారుస్తాడనీ.¹

54వ అధ్యాయం

ఒక బానిస నమాజుకు నాయకత్వం వహించటం (ఇమామత్ చెయ్యటం). ఇంకా విమోచనం పొందిన (విడుదల చేయబడిన) బానిస ఇమామత్ చెయ్యటం అనే విషయాలను గురించి. హజ్రత్ ఆయేషా(ర) గారి బానిస జిక్వాన్ ఖుర్ఆన్ చూసి చదువుతూ ఇమామత్ చేసేవారు. ఆమె(ర) ఆయన వెనుక నిలబడి నమాజు

660-1. ఇమామ్ అహ్మద్(రహ్మాలై) ఏమన్నారంటే, ఇమామ్ కంటే ముందే తన శిరస్సును ఎత్తే ముఖ్తబీకి ఈ శిక్ష పడుతుంది: అని హెచ్చరిక చేసినప్పుడు, ఇక అతను చేసే నమాజు ధర్మసమ్మతమే కాదు. ఈ హెచ్చరిక భావం గురించి అభిప్రాయభేదం ఉంది; కొందరు ఏమన్నారంటే, దీని అర్థం గాడిద మాదిరిగా ఆ ముఖ్తబీని అజ్ఞానిగా, అవివేకిగా చేయటం జరుగుతుంది.

చేసేవారు. అక్రమ సంతానం, నిరక్షరాస్యుడు, అజ్ఞాని, యవ్వనదశకు చేరని బాలుడు ఇమామత్ చెయ్యటానికి యోగ్యులేనా? అనే విషయం గురించి. మహాప్రవక్త(స) ఇలా సెలవిచ్చారు; ఇమామత్ చేసే వ్యక్తి ఖుర్ఆన్ గ్రంథాన్ని అందరి కంటే ఎక్కువగా తెలిసినవారై ఉండాలి.

661. అబ్దుల్లా బిన్ ఉమర్ (రజిఅన్) ఇలా ఉల్లేఖించారు; మొట్టమొదట ముహాజిర్లు మక్కా నుంచి బయలుదేరి ఖుబాలోని ఉస్బా అనే ప్రదేశానికి చేరినప్పుడు, ఇంకా అప్పుడు దైవప్రవక్త మహాశయులు ముహమ్మద్(స) అక్కడకు రాలేదు. అప్పుడు అబూ హుజైఫ గారి బానిస అయినటువంటి సాలిమ్ ప్రజలచేత నమాజు చేయించే వారు (ఇమామత్ చేసేవారు). ఆయనకు అందరికంటే ఎక్కువగా ఖుర్ఆన్ వాక్యాలు జ్ఞాపకం ఉండేవి.¹

662. దైవప్రవక్త మహాశయులు ముహమ్మద్(స) ఇలా సెలవిచ్చారని అనన్ బిన్ మాలిక్ (రజిఅన్) ఉల్లేఖించారు; మీ నాయకుడు చెప్పింది వినండి. ఇంకా అతను చెప్పినట్లు చెయ్యండి. ఎండిన ద్రాక్ష పండంత తలకాయ కలిగి వున్న ఎఱియోపియాకు చెందిన ఒక నల్లని బానిస కూడా మీకు నాయకుడుగా చెయ్యబడినా సరే.

5వ అధ్యాయం

ఒకవేళ నమాజు చేయించే ఇమామ్ తన నమాజును పూర్తి చెయ్యలేకపోతే, ఇంకా ముఖ్బీలు గనుక తమ నమాజును పూర్తిగా చేసుకుంటే, అప్పుడు పరిస్థితి ఏమిటి?¹

663. దైవప్రవక్త మహాశయులు ముహమ్మద్(స) ఇలా సెలవిచ్చారని అబూ హురైరా (రజిఅన్) ఉల్లేఖించారు; ఈ ఇమామ్లు మీ చేత నమాజు చేయిస్తారు. వారు గనుక తప్పులు లేకుండా సరియైన పద్ధతిలో నమాజు చేస్తే అప్పుడు మీకు పుణ్యం లభిస్తుంది. ఒకవేళ తప్పు చేస్తే అప్పుడు కూడా మీరు చేసిన నమాజుకు మీకు పుణ్యం లభిస్తుంది. తప్పులు చేసిన దానికి శిక్ష ఇమామ్ కు పడుతుంది.

661-I. వాస్తవానికి అప్పటివరకు సాలిమ్ బానిసగానే ఉన్నారు. ఇంకా స్వతంత్రులు కూడా కాలేదు. దీనిద్వారా తెలిసిన విషయం ఏమిటంటే, ఒక బానిస కూడా నమాజుకు నాయకత్వం వహించగలడు. అతని ఇమామత్ ధర్మసమ్మతమైన విషయమే. అధ్యాయంలోని ఆశయం కూడా నెరవేరింది. ఇంకా అలా వచ్చిన ముహాజిర్లలో హజ్రత్ ఉమర్(ర), జైద్ బిన్ హారిస్(ర), ఆమిర్ బిన్ రబీయ(ర) లాంటి ఉద్ధందులు కూడా ఉన్నారు. కాని సాలిమ్ వెనుక నిలబడి నమాజు చేసేవారు.

56వ అధ్యాయం

తిరుగుబాటు చేసిన వ్యక్తి 'బదతి' (ధర్మంలో కొత్త పద్ధతులు ప్రవేశపెట్టిన వ్యక్తి)- ఈ ఇద్దరు వ్యక్తులు ఇమామత్ చేస్తే వారి వెనుక నమాజు చేయవచ్చునా లేదా? అనే విషయం గురించి. ఈ విషయం గురించి ఇమామ్ హాసన్ బస్రీ (రహ్మాలై) ఏమన్నారంటే, 'నీవు అతని వెనుక నమాజు చెయ్యి అతని పాపం అతనిదే.' ఉబేదుల్లా బిన్ అబీ బిన్ భియార్ ఇలా ఉల్లేఖించారు; ఒకసారి నేను ఉస్మాన్ బిన్ అఫ్ఘాన్(ర) దగ్గరకు వెళ్ళాను. అప్పుడు ఆయన కప్పల కడలిలో చిక్కుకుని ఉన్నారు. ఆయన(ర)గారితో నేను ఇలా అన్నాను; 'మీరు ముస్లిములందరికీ నాయకులు. మీకు ఎలాంటి ఆపదలు సంభవించాయో మీరు చూస్తూనే ఉన్నారు. ఆపదల్లో పడివున్న నాయకుడు మాకు ఇమామత్ చేస్తున్నాడు. మాచేత నమాజు చేయిస్తున్నాడు. ఆయన ఇమామత్ లో నమాజ్ చేస్తే, ఆయన్ని అనుసరిస్తే పాపాత్ములమై పోతామేమోనని మేము భయపడుతున్నాం.' అప్పుడు ఉస్మాన్(ర) ఇలా అన్నారు. 'అన్నికార్యాలలోకెల్లా నమాజ్ ఉత్తమమైన కార్యం. మేలైన కార్యం. ప్రజలు మంచి పనులు చేస్తే వారితోపాటు మీరు కూడా ఆ మంచి పనులు చెయ్యండి. ప్రజలు గనుక చెడ్డ పనులు చేస్తే వారికి దూరంగా తొలగిపోండి.' అజీజుహారి ఇలా అన్నారు, 'ప్రత్యామ్నాయం లేకపోతే తప్ప ఒక ముస్లిమ్ ఒక నపుసంకుడి వెనుక నమాజు చెయ్యరాదు, ఇది మా అభిప్రాయం.'

664. దైవప్రవక్త మహాశయులు ముహమ్మద్(స) అబూజర్ (ఒక సహాబి)ను ఉద్దేశించి ఇలా సెలవిచ్చారని అనస్ బిన్ మాలిక్(రజిఅన్) ఉల్లేఖించారు; "శ్రద్ధగా

55-1. ఇమామ్ యొక్క నమాజులో ఏదైనా లోపం ఉండిపోతే, ఈ కారణం వల్ల ముఖ్తదీల నమాజు భంగం కాదు, వారు గనుక అన్ని షరతులను, నియమాలను పాటిస్తూ తమ నమాజును పూర్తి చేస్తే. ఉదాహరణకు, ఏ ఇమామ్ అయినా వుజూ లేకుండా, అపరిశుద్ధావస్థలో ఉండి నమాజు చేయించినట్లయితే, ముఖ్తదీలకు ఈ విషయం తెలియకపోయినట్లయితే అప్పుడు వారి నమాజు ధర్మసమ్మతం అవుతుంది. షాఫియాలు, మాలకీయులు, ఇంకా ఇమామ్ అహ్మద్ గార్ల అభిప్రాయం కూడా ఇదే. హనఫీలు ఏమంటారంటే, ముఖ్తదీల నమాజు ఇమామ్ చేసే నమాజు మీద ఆధారపడి ఉంటుంది. ఇమామ్ చేసే నమాజు ధర్మసమ్మతమైతే ముఖ్తదీల నమాజు కూడా ధర్మసమ్మతమవుతుంది. ఇమామ్ చేసే నమాజు చెడిపోతే ముఖ్తదీల నమాజు కూడా చెడిపోతుంది.

మాట విను, అతను చెప్పింది చెయ్యి; ఎండిన ద్రాక్షపండ్లంత తలకాయ కలిగి ఉన్న ఎఢియోపియాకు చెందిన ఒక నల్లని బానిస మీకు నాయకుడుగా చెయ్యబడినా సరే.”

57వ అధ్యాయం

ఒకవేళ నమాజు చేసేవారు ఇద్దరు మాత్రమే ఉంటే అప్పుడు ముఖ్తబీ ఇమామ్ కు కుడి వైపున అతనితో సమానంగా నిలబడాలి.¹

665. అబ్దుల్లా బిన్ అబ్బాస్ (రజిఅన్) ఇలా ఉల్లేఖించారు; ఒకసారి నేను పినతల్లి అయిన ఉమ్మూల్ మోమినీన్ (విశ్వాసుల తల్లి) హజ్రత్ మైమూన (రజిఅన్) గారి ఇంట్లో ఒక రాత్రి అంతా ఉండిపోయాను. మహాప్రవక్త ముహమ్మద్ (స) ఇషా నమాజు చేసిన తరువాత మసీదు నుంచి ఇంటికి వచ్చారు. ఆయన (స) గారు ఇంట్లో నాలుగు రకాతులు నమాజు చేశారు. ఆ తరువాత నిద్రపోయారు. తరువాత ఆయన (స) నిద్ర నుంచి మేల్కొన్నారు; షుజా చేసుకుని నమాజు చెయ్యసాగారు. నేను కూడా లేచి ఆయన (స) గారి ఎడమ వైపున నిలబడ్డాను. దైవప్రవక్త (స) నన్ను తన కుడి వైపునకు లాక్కన్నారు. ఆయన ఐదు రకాతులు నమాజు చేశారు. తరువాత రెండు రకాతులు నమాజు చేశారు. తరువాత నిద్రపోయారు. నేను ఆయన (స) గారి గురకల శబ్దాన్ని కూడా విన్నాను. ఆ తరువాత ఆయన (స) గారు లేచి ఫజర్ నమాజు కోసం మసీదుకు వచ్చారు.¹

58వ అధ్యాయం

ఒకవేళ ఎవరైనా ఒక మనిషి ఇమామ్ కు ఎడమ వైపున నిలబడితే తరువాత ఇమామ్ అతన్ని లాగి తన కుడి వైపున నిలబడేలా చేస్తే, అప్పుడు ఆ ఉభయుల్లో ఎవరి నమాజు భంగం కాదు (ఇమామ్ నమాజు, ముఖ్తబీ నమాజు).

666. హజ్రత్ అబ్దుల్లా బిన్ అబ్బాస్ (రజిఅన్) ఇలా ఉల్లేఖించారు; నేను ఒకనాటి రాత్రి ఉమ్మూల్ మోమినీన్ (విశ్వాసుల తల్లి) మైమూన (రజిఅన్) గారి ఇంట్లో

57-1. కొందరు ఏమన్నారుంటే, ముఖ్తబీ కొంచెం వెనక్కు జరిగి నిలబడాలి.

665-1. ఈ హదీసు ద్వారా తెలిసిన విషయం ఏమిటంటే, ఇమామ్ తోపాటు కేవలం ఒకే మనిషి ఉన్నట్లయితే అప్పుడు అతను ఇమామ్ కు కుడి వైపున నిలబడాలి. యువకుడైనా లేదా యుక్తవయస్సుకు చేరని బాలుడైనా. ఒకవేళ రెండో వ్యక్తి ఎవరైనా వచ్చి నట్లయితే అప్పుడు అతను ఇమామ్ కు ఎడమ వైపున నిలబడి 'తక్బీర తహ్రిమ' పలకాలి. తరువాత ఇమామ్ ముందుకు జరగాలి. లేదా ఇద్దరు ముఖ్తబీలు వెనక్కి తొలగిపోవాలి.

పడుకున్నాను. దైవప్రవక్త ముహమ్మద్(స) ఆ రాత్రి ఆమె (ర)గారి ఇంట్లోనే ఉన్నారు. (ఆ రోజు ఆమెగారి వంతు). ఆయన(స) వుజూ చేసుకున్నారు. తరువాత నిలబడి నమాజు చెయ్యసాగారు. నేను ఆయన (స)గారికి ఎడమ వైపున నిలబడ్డాను. ఆయన (స) నన్ను పట్టుకుని లాగి తన కుడి వైపున నిలబడేలా చేశారు. ఇంకా పద మూడు రకాతులు (వితర్ నమాజుతోసహా) నమాజు చేశారు. ఆ తరువాత నిద్ర పోయారు. గాఢనిద్రలో ఆయన(స) గురకలు పెట్టారు. ఆయన(స) నిద్రపోయేటప్పుడు గురకలు పెడతారు. ఆ తరువాత మౌజిన్ (నమాజు కోసం పిలవటానికి) ఆయన(స)గారి వద్దకు వచ్చాడు. ఆయన(స) బయలుదేరి మసీదుకుపోయి అక్కడ నమాజు చేశారు. కాని వుజూ చేసుకోలేదు. అమ్రూ ఇలా అన్నారు; నేను ఈ హదీసును బుకైర్ బిన్ అబ్దుల్లాకు చెప్పాను. ఆయన కూడా, కురైబ్ కూడా నాకు ఈ హదీసునే వినిపించారు.

59వ అధ్యాయం

నమాజును ప్రారంభించేటప్పుడు ఇమామత్ చేసే ఉద్దేశ్యం, సంకల్పం లేకపోతే తరువాత కొందరు వచ్చి చేరిపోతే అప్పుడు ఇమామత్ చేస్తే అంటే జమాఅత్ కు నాయకత్వం వహిస్తే... అనే విషయం గురించి.

667. అబ్దుల్లా బిన్ అబ్బాస్(ర) ఇలా ఉల్లేఖించారు; నేను నాకు పినతల్లి అయిన ఉమ్మూల్ మోమినీన్ మైమాన (రజిఅన్)గారి ఇంట్లో ఒక రాత్రి పండు కున్నాను. దైవప్రవక్త మహాశయులు ముహమ్మద్(స) ఆ రాత్రి లేచి తహజ్జుద్ నమాజు చెయ్యటం ప్రారంభించారు. నేను కూడా ఆయన(స) గారితో పాటు నమాజులో చేరి పోయాను. ఆయన (స)గారు నా తలకాయ పట్టుకుని నన్ను తన కుడి ప్రక్కకు లాగి నిలబెట్టారు.

60వ అధ్యాయం

ఒకవేళ నమాజు చేయించే ఇమామ్ నమాజులో పాడుగాటి ఖుర్ఆన్ సూరాను ప్రారంభించినట్లయితే, ఇంకా ముఖ్బదీలలో ఎవరికైనా అత్యవసరమైన పని ఏదైనా ఉన్నట్లయితే అప్పుడు అతను జమాఅత్ లో నుంచి వైదొలిగి ఒంటరిగా నమాజు చేసుకుని వెళ్ళాపోతే, అది ధర్మసమ్మతమేనా?¹

60-1. ఈ అధ్యాయం ఉద్దేశ్యం ఏమిటంటే, ఇమామ్ వెనుక నిలబడి జమాఅత్ తో నమాజు చేసే ఒక ముఖ్బదీ ఎవరైనా తన అనుసరణ (పైరవీ) సంకల్పాన్ని భంగపరుచు కోగలడు. అంటే ఇమామ్ వెనుక చేసే నమాజును భంగపరిచి ఒక ముఖ్బదీ ఒంటరిగా నమాజు అక్కణ్ణే చేసుకోవచ్చు. లేదా తన ఇంటికిపోయి అక్కడ కూడా నమాజు చేసుకోవచ్చు.

668. జాబిర్ బిన్ అబ్దుల్లా (రజిఅన్) ఇలా ఉల్లేఖించారు; ముఅజ్ బిన్ జబల్ (రజిఅన్) దైవప్రవక్త మహాశయులు ముహమ్మద్(స)తో కలిసి ఫరజ్ నమాజు చేసేవారు. తరువాత అక్కడ నుంచి వెళ్ళిపోయి తన తెగవారి చేత ఇమామ్గా అదే నమాజును చేయించేవారు.

669. అమ్రూ బిన్ దీనార్ ఇలా ఉల్లేఖించారు; జాబిర్ బిన్ అబ్దుల్లా అన్నారి (రజిఅన్) ఇలా అన్నారు; ముఅజ్ బిన్ జబల్(రజిఅన్) దైవప్రవక్త మహానీయులు ముహమ్మద్(స) గారితో కలిసి నమాజు చేస్తూ ఉండేవారు; తరువాత ఆయన(ర) వెళ్ళిపోయి తన తెగ ప్రజలచేత నమాజు చేయించేవారు. ఒకసారి ఆయన(ర) తన తెగవారికి ఇషా నమాజులో ఇమామత్ వహిస్తూ ఖుర్ఆన్లోని బఖరా సూరాను పఠించటం ప్రారంభించారు. అప్పుడు ముఖ్తదీలలో నుంచి ఒక వ్యక్తి తన నమాజును భంగపరిచి జమాఅత్లో నుంచి బయటికి వెళ్ళిపోయాడు. ముఅజ్ బిన్ జబల్(ర) అతను ఇలా చెయ్యటాన్ని ఖండించారు. ఈ వార్తను మహాప్రవక్త(స)గారి వద్దకు ఎవరో మోసుకుపోయారు. అప్పుడు దైవప్రవక్త(స) ముఅజ్ బిన్ జబల్(ర)ను ఉద్దేశించి ఇలా సెలవిచ్చారు; "నీవు ప్రజల్ని పరీక్షకు గురిచేస్తున్నావు. ఇలా ఆయన (స) మూడుసార్లు అన్నారు. ఆ తరువాత ఆయన(స) ముఫ్సల్ ఖుర్ఆన్లోని రెండు మధ్యస్థ సూరాలను పఠించమని అతనికి ఆజ్ఞాపించారు. అమ్రూ బిన్ దీనార్ తాను ఆ సూరాల పేర్లను మరిచిపోయానని చెప్పారు.

61వ అధ్యాయం

ఇమామ్ ఖీయామ్(నిలబడుట)ను సులభతరం చెయ్యాలి. (చిన్న సూరాలను పఠించాలి). ఇంకా రుకూ సజ్జాలను పూర్తిగా, పరిపూర్ణంగా చెయ్యాలి.¹

670. అబూ మసూద్ (రజిఅన్) ఇలా ఉల్లేఖించారు; ఒకసారి ఒక వ్యక్తి దైవప్రవక్త మహాశయులు ముహమ్మద్(స) గారి వద్దకు వచ్చి ఇలా విన్నవించు కున్నాడు, "ఓ దైవప్రవక్తా! అల్లాహ్ మీద ప్రమాణం చేసి చెబుతున్నాను. ఓ దైవ ప్రవక్తా! నేను ఫజర్ నమాజును జమాఅత్తో కలిసి చెయ్యలేకపోతున్నాను. ఎందు కంటే ఫలానా వ్యక్తి నమాజును పొడుగుగా, సుదీర్ఘంగా చేస్తారు." అబూ మసూద్(ర)

61-1. హదీసులోనైతే పూర్తిగా సులభతరం చెయ్యాలి అనే విషయం ప్రస్తావించబడింది. నమాజులో నిలబడి ఉండటమే ప్రజలకు భారంగా తోస్తుంది. రుకూ, సజ్జాల భారం అనిపించవు. కనుక సులభతరం చెయ్యటం అంటే నిలబడి నమాజు చెయ్యటం అనే ప్రక్రియను సులభతరం చెయ్యటం అని భావం.

ఏమన్నారంటే, “దైవప్రవక్త(స)ను హితోపదేశం చేస్తూ, ధార్మిక ఉపన్యాసం చేస్తూ ఆ రోజు ఉన్నంత కోపంగా, అగ్రహంగా నేను ఏ రోజూ, ఎన్నడూ ఆయన్ని(స) చూడలేదు.” ఆయన(స) ఇలా సెలవిచ్చారు; “మీలో కొందరు దైవారాధన పట్ల, దైవధర్మం పట్ల ప్రజల్లో విరక్తిని, అసహ్యతనూ కలిగించాలని కోరుతున్నారు. చూడండి! మీలో ప్రజల చేత ఎవరు నమాజు చేయించినా వారు తేలికైన, సులభతరమైన నమాజును చేయించాలి. ఎందుకంటే, నమాజు చేసే ప్రజల్లో కొందరు బలహీనులుగా ఉంటే, మరికొందరు వృద్ధులుగా ఉంటారు. ఇంకా కొందరు పసులకు వెళ్ళేవారు ఉంటారు.

62వ అధ్యాయం

మనిషి ఒంటరిగా నమాజు చేస్తూ ఉన్నప్పుడు తన ఇష్టప్రకారం ఆ నమాజును పాడిగించుకోవచ్చు.

671. దైవప్రవక్త మహాశయులు ముహమ్మద్(స) ఇలా సెలవిచ్చారని హజ్రత్ అబూహురైరా (రజి) ఉల్లేఖించారు; మీలో ఎవరైనా ప్రజలచేత నమాజు చేయించటం జరిగితే, అప్పుడు తేలికపాటి నమాజు చెయ్యండి. ఎందుకంటే నమాజు చేసే ప్రజలలో ఎవరైనా బలహీనులు ఉండవచ్చు. ఎవరైనా వ్యాధిగ్రస్తులు ఉండవచ్చు. ఎవరైనా వృద్ధులు ఉండవచ్చు. అయితే మీలో ఎవరైనా ఒంటరిగా తన కోసం నమాజు చేస్తే అప్పుడు తన కోరిక ప్రకారం నమాజును పాడిగించుకోవచ్చు.

63వ అధ్యాయం

నమాజు చేయించే ఇమామ్ నమాజును పాడిగిస్తే అతనికి వ్యతిరేకంగా ఫిర్యాదు చెయ్యటం. అబూ వుసైద్(ర) తన కుమారుడైన మన్జర్ తో ఇలా అన్నారు: కుమారా! నీవు పాడుగైన నమాజునే చేయించావు.

672. అబూ మసూద్(రజిఅన్) ఇలా ఉల్లేఖించారు; ఒక వ్యక్తి దైవప్రవక్త మహాశయులు ముహమ్మద్(స) వద్దకు వచ్చి ఆయన(స) గారికి ఇలా విన్నవించు కున్నాడు; “ఓ దైవప్రవక్తా! నేను ఫజర్ నమాజును మసీదుకు వెళ్ళి జమాఅత్ తో చెయ్యటం మానేశాను. నేను ఫలానా వ్యక్తి వల్ల (అబీ బిన్కాబ్) మసీదుకు వెళ్ళటం లేదు. ఎందుకంటే ఆయన సుద్దీర్లువైన నమాజు చేస్తారు.” ఇది విని మహాప్రవక్త(స) అగ్రహోదగ్రులయ్యారు. ఆ రోజు ఆయన(స) గారికి కలిగిన అగ్రహం ఇంతకు ముందు ఎన్నడూ ఉపన్యాసం చేస్తూ, హితోపదేశం చేస్తూ కలిగి ఉండటాన్ని నేను చూడలేదు. తరువాత ఆయన(స) గారు ఇలా సెలవిచ్చారు. “ప్రజలారా! చూడండి. మీలో కొందరు నమాజు పట్ల ప్రజల్లో విరక్తి కలిగేలా చేస్తున్నారు. మీలో ఎవరైనా

నమాజుకు నాయకత్వం వహించినప్పుడు తేలికపాటి నమాజు చెయ్యండి. ఎందుకంటే, మీ వెనుక నిలబడి చేసే వారిలో బలహీనులు ఉంటారు, వృద్ధులు ఉంటారు, పనులు చేసుకునేవారు ఉంటారు.

673. జాబీర్ బిన్ అబ్దుల్లా అన్నారి(రజిఅన్) ఇలా ఉల్లేఖించారు; ఒకసారి ఏమీ జరిగిందంటే, ఒక వ్యక్తి నీళ్లు మోసే రెండు ఒంటెలను తీసుకుని వచ్చాడు. రాత్రి సమయం బాగా చీకటిపడింది. అతను హజ్రత్ ముఅజ్జ్ (రజిఅన్)ను చూశాడు. ఆయన(ర)గారు ఇషా నమాజును చేయటాన్ని ఆ వ్యక్తి గమనించాడు. అప్పుడు అతను తన ఒంటెలను కూర్చోబెట్టి హజ్రత్ ముఅజ్జ్(ర) వద్దకు నమాజు చేసే ఉద్దేశ్యంతో వచ్చాడు. హజ్రత్ ముఅజ్జ్(ర) నమాజును ప్రారంభించి బఖరా సూరానో లేక నిసా సూరానో పారాయణం చెయ్యసాగారు. అప్పుడు ఆ వ్యక్తి నమాజును వదిలిపెట్టి అక్కణ్ణుంచి వెళ్ళిపోయాడు. తరువాత తనను హజ్రత్ ముఅజ్జ్ విమర్శించారని అతనికి ఎవరో చెప్పగా అతను దైవప్రవక్త(స)గారి సన్నిధికి వెళ్ళాడు. ముఅజ్జ్ను గురించి ముహమ్మద్(స)కు ఫిర్యాదు చేశాడు. ఆయన(స) ముఅజ్జ్తో ఇలా అన్నారు. “ఓ ముఅజ్జ్! నీవు ప్రజల్ని ఆపదకు గురిచేసే ఉపద్రవకారివి.” దైవప్రవక్త(స)గారు మూడుసార్లు ఈ మాటలనే పలికారు. బాగుంది! నీవు ‘సబ్బిహీస్మ రబ్బీకల్ ఆలా’ అనే సూరాను గానీ లేదా ‘వష్షమ్సి వజ్జుహా’ సూరానుగానీ లేదా ‘వల్ లయ్లి ఇజాయ్గిషా’ సూరాను గానీ ఎందుకు పఠించలేదు? నీ వెనుక నిలబడి నమాజు చేసేవారిలో వృద్ధులూ, బలహీనులూ, పనులకు వెళ్ళవలసినవారూ ఉన్నారనే విషయం నీకు తెలియదా?” ఇషా నమాజులో హజ్రత్ ముఅజ్జ్ (రజిఅన్) బఖరా సూరాను పఠించారని జాబీర్ ఉల్లేఖించారు.

674. హజ్రత్ అనస్(రజిఅన్) ఇలా ఉల్లేఖించారు; దైవప్రవక్త మహాశయులు ముహమ్మద్(స) నమాజును సంక్షిప్తంగా చేసేవారు. కాని చక్కగానూ, పరిపూర్ణంగానూ చేసేవారు.¹

64వ అధ్యాయం

పిల్లవాడి ఏడ్పు ధ్వనిని విని నమాజును సంక్షిప్తం చెయ్యటం.

674-1. అంటే ఫరజ్ నమాజు చేసేటప్పుడు ఆయన(స)గారు ముఖ్తదీలను దృష్టిలో పెట్టుకుని చిన్న చిన్న సూరాలను పఠించేవారు. కాని సజ్దాను, రుకూను, రెండు సజ్దాల మధ్య ఉన్న ఖాయేదాను, అదేవిధంగా రుకూ తరువాత ఖియామ్ను వీటన్నింటినీ చక్కగా పూర్తిగా, తృప్తిగా చేసేవారు.

675. అబ్దుల్లా బిన్ అబీ ఖతాద ఇలా ఉల్లేఖించారు; దైవప్రవక్త మహాశయులు ముహమ్మద్(స) ఇలా సెలవిచ్చారని, నా తండ్రిగారైన అబూ ఖతాద హారిస్ తెలియ జేశారు. “నేను నమాజులో నిలబడినప్పుడు, పొడుగైన నమాజునే చెయ్యాలని అనుకుంటాను. కాని పిల్లవాడి ఏడ్పు శబ్దాన్ని విన్నప్పుడు నమాజును సంక్షిప్తం చేస్తాను. పిల్లవాడి తల్లిని కష్టానికి గురిచెయ్యటాన్ని నేను తప్పుగా భావిస్తాను.¹ వలీద్ బిన్ ముస్లిమ్ తోపాటు ఈ హదీసును బషర్ బిన్ బకర్, బఖయా బిన్ వలీద్, అబ్దుల్లా బిన్ ముబారక్లు కూడా ఉల్లేఖించారు.

676. అనస్ బిన్ మాలిక్(రజిఅన్) ఇలా ఉల్లేఖించారు; నేను ఎన్నడూ, ఏ ఇమామ్ వెనుకనైనా, మహాప్రవక్త ముహమ్మద్(స)గారు చేయించిన నమాజు లాంటి ఎక్కువ తేలికపాటి, చక్కని, పరిపూర్ణమైన నమాజును చెయ్యలేదు. ఆయన గారి పరిస్థితి ఎలా ఉండేదంటే, నమాజులో ఉన్నప్పుడు పిల్లవాడి ఏడ్పు ధ్వనిని విన్నప్పుడు ఆయన నమాజును తేలికపాటిదిగా చేసేవారు; పిల్లవాడి తల్లికి ఆదుర్దా కలగ కూడదని.

677. దైవప్రవక్త మహాశయులు ముహమ్మద్(స) ఇలా సెలవిచ్చారని అనస్ బిన్ మాలిక్(రజిఅన్) ఉల్లేఖించారు: నేను నమాజును ప్రారంభిస్తాను, దానిని పొడిగిద్దామనే అనుకుంటాను. తరువాత నేను పిల్లవాడు ఏడ్వటాన్ని విన్నప్పుడు, నా నమాజును తగ్గిస్తాను, సంక్షిప్తం చేస్తాను. ఎందుకంటే, పిల్లవాడు ఏడ్వటం వల్ల మాతృ హృదయం ఎంత క్రోభకు గురవుతుందో నాకు తెలుసు.

678. దైవప్రవక్త మహాశయులు ముహమ్మద్(స) ఇలా సెలవిచ్చారని అనస్ బిన్ మాలిక్(రజిఅన్) ఉల్లేఖించారు; నేను నమాజును ప్రారంభిస్తాను. నా సంకల్ప మైతే పొడుగాటి నమాజు చెయ్యాలనేదే. కాని పిల్లవాడి ఏడ్పును విని, నమాజు

675-1. మహాప్రవక్త ముహమ్మద్(స)గారికి తన ఉమ్మత్ అంటే ఎంత ప్రగాఢమైన ప్రేమ ఉందో మనకు ఈ హదీసు ద్వారా తెలుస్తోంది. మరొక విషయం కూడా ఈ హదీసు ద్వారా తెలుస్తోంది; అదేమిటంటే, ఆ కాలంలో స్త్రీలు కూడా మసీదుకు వెళ్ళి జమాఅత్ తో కలిసి నమాజు చేసేవారు. కాని ప్రస్తుతం నమాజు కోసం స్త్రీలకు మసీదుల్లో ప్రవేశం లభించటంలేదు. ఇబ్నె షీబా గారు మరొక విషయాన్ని ఇలా విశ్లేషించారు. దైవప్రవక్త(స) మొదటి రకాతులో అరవై వాక్యాలు గల సూరాను పఠించారు. కాని, పిల్లవాడి ఏడ్పు ధ్వనిని విని రెండో రకాతులో ఆయన(స)గారు కేవలం మూడు ఖుర్ఆన్ వాక్యాలను మాత్రమే పఠించారు.

సంక్షిప్తం చేస్తాను. పిల్లవాడు ఏద్యటం వల్ల తల్లి హృదయం ఎంతగా తల్లడిల్లుతుందో నాకు తెలుసు.

65వ అధ్యాయం

ఒక వ్యక్తి నమాజు చేశాడు. కాని తరువాత ఆ వ్యక్తి అదే నమాజును ఇమామ్ గా ఇతరుల చేత చేయిస్తే, అది ధర్మసమ్మతమేనా అనే విషయం గురించి.

679. జాబీర్ బిన్ అబ్దుల్లాహ్ (రజిఅన్) ఇలా ఉల్లేఖించారు: ముఅజ్ బిన్ జబల్ దైవప్రవక్త మహానీయులు ముహమ్మద్ (స) గారితో కలిసి నమాజు చేసేవారు. తరువాత ఆయన తన తెగకు చెందిన ప్రజల వద్దకు వెళ్ళి అదే నమాజును వారిచేత ఇమామ్ గా వ్యవహరించి చేయించేవారు.

66వ అధ్యాయం

ఇమామ్ పలికే తక్బీర్ (అంటే అల్లాహు అక్బర్)ను ముఖ్బదీలకు వినిపించడం.¹

680. హజ్రత్ ఆయిషా (ర) ఇలా ఉల్లేఖించారు; దైవప్రవక్త మహాశయులు ముహమ్మద్ (స) గారి మరణానికి కారణమైన వ్యాధితో ఆయన (స) గారు ఉన్నప్పుడు, హజ్రత్ బిలాల్ (ర) నమాజ్ కు సమయం అయిందని చెప్పటానికి ఆయన (స) గారి వద్దకు వచ్చారు. అప్పుడు ఆయన (స) గారు ఇలా సెలవిచ్చారు; “ఓ బిలాల్! నమాజుకు నాయకత్వం వహించమని అబూబకర్ (ర) కు నేను చెప్పినట్లుగా చెప్పు” అప్పుడు నేను ఇలా విన్నవించుకున్నాను; “మహాప్రవక్త (స)! అబూబకర్ (ర) వ్యధువైన హృదయం కలవారు. ఆయన మీ స్థానంలో నిలబడినప్పుడు విధ్వేస్తారు. ఖుర్ఆన్ గ్రంథాన్ని పారాయణం చెయ్యలేరు. దైవప్రవక్త (స) మళ్ళీ ఇలా సెలవిచ్చారు, “ఓ బిలాల్! ప్రజల చేత నమాజు చేయించమని అబూబకర్ (ర) కు నేను చెప్పినట్లుగా చెప్పు”. అప్పుడు, నేను పైన చెప్పినట్లుగానే మళ్ళీ విన్నవించుకున్నాను. చివరకు మూడోసారియో లేక నాలుగోసారియో దైవప్రవక్త (స) ఇలా సెలవిచ్చారు; “మీరైతే దైవప్రవక్త హజ్రత్ యూసుఫ్ (అ) తో ఉండిన మహిళల్లాంటి వారు. నమాజు చేయించమని అబూబకర్ (ర) కు చెప్పండి.” తరువాత అబూబకర్ (ర) నమాజు చేయించటం ప్రారంభించారు. దైవప్రవక్త (స) గారి ఆరోగ్యస్థితి కొంచెం మెరుగుపడిన కారణంగా ఆయన (స) ఇద్దరు వ్యక్తుల సహాయంతో ఇంట్లో నుంచి బయలుదేరారు.

66-1. ముఖ్బదీలు చాలామంది ఉన్నప్పుడు, అల్లాహు అక్బర్ అని ఇమామ్ చెప్పే తక్బీర్ వారికి వినిపించదు అనే సందేహం కలిగినప్పుడు మరొక వ్యక్తి ఎవరైనా ఆ తక్బీర్ ను బిగ్గరగా అరుస్తూ పలకాలి. ఇలా చేస్తే తక్బీర్ ముఖ్బదీలందరికీ వినిపిస్తుంది.

అప్పుడు నేను దైవప్రవక్త (స)ను చూశాను. ఆయన (స) తన పాదాలను నేలమీద ఊడ్చుకుంటూ వస్తున్నారు. అబూబకర్ (ర) ఆయన (స) గారిని చూసి వెనక్కి జరిగాలని అనుకున్నారు. కాని దైవప్రవక్త (స) సైగ చేస్తూ నమాజు చేయించమని సెలవిచ్చారు. అబూబకర్ (ర) కొంచెం వెనక్కి జరిగారు. దైవప్రవక్త (స) అబూబకర్ (ర) పక్కన ఆయన (ర)తో సరిసమానంగా క్రింద కూర్చున్నారు. అబూబకర్ (ర) దైవప్రవక్త (స) గారి తక్కిన ముఖ్తదీలకు వినిపించేవారు.

67వ అధ్యాయం

ఒక వ్యక్తి ఇమామ్ ను అనుసరిస్తే అతని వెనుక ఉన్నవారు అతన్ని అనుసరిస్తే; అప్పుడు అది ధర్మనమ్మతమేనా? “దైవప్రవక్త మహాశయులు ముహమ్మద్ (సలసమ్) ఇలా సెలవిచ్చారు; ఆయన (స) మొదటి పంక్తి వారితో ఇలా అన్నారు; “మీరు నన్ను అనుసరించండి. మీ వెనుక ఉన్నవారు మిమ్మల్ని అనుసరిస్తారు”.

681. హజ్రత్ ఆయెషా (రజి) ఇలా ఉల్లేఖించారు; దైవప్రవక్త మహాశయులు ముహమ్మద్ (స) అస్వస్థులైనప్పుడు (ఈ అస్వస్థతయే తరువాత ఆయన (స) గారి మరణానికి దారి తీసింది); హజ్రత్ బిలాల్ (రజి) నమాజుకు సమయం అయిందని పిలవటానికి ఆయన (స) వద్దకు వచ్చారు. అప్పుడు ఆయన (స) ఇలా సెలవిచ్చారు; “బిలాల్! ప్రజలచేత నమాజు చేయించమని అబూబకర్ (ర)కు చెప్పు”. అప్పుడు నేను, ఇలా విన్నవించుకున్నాను. “ఓ దైవప్రవక్తా (స)! అబూబకర్ (ర) మృదు హృదయం కలవారు. ఆయన (ర) మీ స్థానంలో నిలబడినప్పుడు ఏడుస్తారు. ఆ కారణంగా ఆయన (ర) గొంతు పెగలదు. ఆయన (ర) చదివేది ప్రజలకు వినిపించదు. కనుక నమాజుకు నాయకత్వం వహించమని మీరు హజ్రత్ ఉమర్ (ర)కు ఆజ్ఞాపించండి. ఇది బాగుంటుంది.” అప్పుడు ఆయన (స) ఇలా సెలవిచ్చారు; “నమాజు చేయించమని నేను చెప్పినట్లు అబూబకర్ కు చెప్పండి”. అప్పుడు హజ్రత్ హఫ్సా (ర)తో నేను, ఇలా అన్నాను; “ఓ హఫ్సా (ర)! నీవు దైవప్రవక్త (స) గారికి ఇలా చెప్పు; అబూబకర్! మెత్తని హృదయం కలవారు. ఆయన (ర) మీ స్థానంలో నిలబడినప్పుడు ఆయన (ర) గొంతు పెగలదు, గాఢీకంగా ఉంటుంది. ఆయన (ర) ఏడుస్తారు. మీరు గనక నమాజు చేయించమని హజ్రత్ ఉమర్ (ర)కు చెబితే ఎంతో బాగుంటుంది.” దానికి సమాధానంగా ఆయన (స) ఇలా సెలవిచ్చారు. “మీరైతే దైవప్రవక్త యూసుఫ్ (ర)తో ఉండిన స్త్రీల వంటివారు. ప్రజలచేత నమాజు చేయించమని అబూబకర్ (ర)కు నేను చెప్పినట్లుగా చెప్పండి. “అబూబకర్ (ర) నమాజు

చేయించటం ప్రారంభించినప్పుడు, దైవప్రవక్త (స) గారి ఆరోగ్యం కొంచె మెరుగు పడిన కారణంగా ఆయన (స) ఇద్దరు వ్యక్తుల సహాయంతో నేలమీద తన పాదాలను ఈడ్చుకుంటూ నడుస్తూ మసీదుకు వచ్చారు. అబూబకర్ (ర) ఆయన (స) గారి ఆ గమనాన్ని గమనించి వెనక్కి జరిగిపోసాగారు. కాని దైవప్రవక్త (స) సైగచేసి వెనక్కి పోవద్దని వారించారు. తరువాత ఆయన (స) వచ్చి అబూబకర్ (ర)కు ఎడమ పక్కన క్రింద కూర్చున్నారు. అబూబకర్ (ర) నిలబడి నమాజు చేస్తున్నారు. ప్రవక్త (స) కూర్చొని నమాజు చేస్తున్నారు. అబూబకర్ (ర) దైవప్రవక్త (స) గారి నమాజును అనుసరిస్తున్నారు. ముఖ్తదీలు అబూబకర్ (రజి)ను అనుకరిస్తున్నారు.

68వ అధ్యాయం

నమాజు చేయించేటప్పుడు ఇమామ్ కు ఏదైనా విషయం గురించి సందేహం కలిగినప్పుడు, ముఖ్తదీలు చెప్పినట్లు చెయ్యవచ్చునా? అనే విషయం గురించి.

682. అబూహురైరా (రజి) ఇలా ఉల్లేఖించారు; ఒకసారి దైవప్రవక్త మహా శయులు ముహమ్మద్ (స) జోహార్ నమాజు చేయిస్తూ రెండు రకాతులు చేసి (సలామ్ చేసి) లేచి నిలబడ్డారు. అప్పుడు జుల్యదైన్ అనే వ్యక్తి ఇలా విన్నవించుకున్నాడు; “ఓ దైవప్రవక్తా (స)! నమాజు తగ్గిపోయిందా? లేక మీరు మరచిపోయారా? (దేవుడు నాలుగు రకాతులను రెండు రకాతులకు తగ్గించాడా?)” “దైవప్రవక్త (స) ఇతర ముఖ్తదీల వైపు తన దృష్టిని సారించి ఇలా సెలవిచ్చారు; “జుల్యదైన్ నిజమే పలుకుతున్నాడా?” అప్పుడు ముఖ్తదీలు, “అవును దైవప్రవక్తా (స)! అతను నిజమే చెప్పాడు. మీరు రెండు రకాతులే చేశారు.” అప్పుడు ఆయన (స) లేచి నిలబడి మరచి పోయిన రెండు రకాతుల నమాజును చేశారు. తరువాత సలామ్ చేసి మళ్ళీ అల్లాహు అక్బర్ అని పలికి మామూలుగా చేసే సజ్దాలు రెండు చేశారు. లేదా వాటికంటే కొంచెం పొడుగైన సజ్దాలు చేశారు.

683. అబూహురైరా (రజి) ఇలా ఉల్లేఖించారు; దైవప్రవక్త మహనీయులు ముహమ్మద్ (స) ఒకసారి జోహార్ నమాజులో రెండు రకాతుల నమాజే చేయించారు. అప్పుడు ముఖ్తదీలు, ‘మీరు రెండు రకాతులే చేయించారు’. అని ఆయన (స) గారికి విన్నవించుకున్నారు. అప్పుడు దైవప్రవక్త (స) మరొక రెండు రకాతుల నమాజు చేయించారు. తరువాత సలామ్ చేసి సహాకు సంబంధించిన రెండు సజ్దాలు చేయించారు.

69వ అధ్యాయం

ఒకవేళ నమాజు చేయిస్తున్నప్పుడు ఇమామ్ ఏడ్వినట్లయితే, దాని కారణంగా నమాజు భంగమవుతుందా? అనే విషయం గురించి.¹

అబ్దుల్లా బిన్ షద్దాద్ (ఒక తాబయి) ఇలా అన్నారు, నేను నమాజులో హజ్రత్ ఉమర్ (రజి) గారి ఏడ్పును విన్నాను. అప్పుడు నేను చివరి పంక్తిలో ఉన్నాను. హజ్రత్ ఉమర్ (ర) యూసుఫ్ సూరాలోని ఈ ఖురాను వాక్యాన్ని పఠిస్తున్నారు; “నేను నా దుఃఖాన్ని గురించి, నా శోకాన్ని గురించి అల్లాహ్ కు ఫిర్యాదు చేస్తున్నాను”.

684. దైవప్రవక్త మహాశయులు ముహమ్మద్ (సఅసమ్) తన మరణానికి కారణమైన వ్యాధిలో ఉన్నప్పుడు ఇలా సెలవిచ్చారని విశ్వాసుల తల్లి ఆయన హజ్రత్ ఆయెషా (రజిఅన్) ఉల్లేఖించారు; “ప్రజలచేత నమాజు చేయించమని అబూ బకర్ (ర) కు చెప్పండి.” అప్పుడు హజ్రత్ ఆయెషా (ర) మహాప్రవక్త (స) గారికి ఇలా విన్నవించుకున్నారు; “ఓ దైవప్రవక్తా! అబూ బకర్ (ర) మీ స్థానంలో నిలబడినప్పుడు ఏడుస్తూ తన కంఠధ్వనిని కూడా ప్రజలకు వినిపించలేదు. కాబట్టి నమాజు చేయించమని హజ్రత్ ఉమర్ (ర) కు చెప్పండి.” దానికి సమాధానంగా ఆయన (స) ఇలా సెలవిచ్చారు; “లేదు. నమాజు చేయించమని అబూబకర్ కు చెప్పండి.” హజ్రత్ ఆయెషా (ర) హజ్రత్ హఫ్సా (ర) తో ఇలా అన్నారు; “నీవు కూడా దైవప్రవక్త (స) గారికి ఇలా విన్నవించుకో; అబూ బకర్ (ర) మీ స్థానంలో నిలబడినప్పుడు మిమ్మల్ని జ్ఞాపకం చేసుకుని ప్రజలకు ఖుర్ఆన్ ను వినిపించలేదు. ఈ కారణం వల్ల ప్రజలచేత నమాజు చేయించమని హజ్రత్ ఉమర్ (ర) ను ఆజ్ఞాపించండి.” ఈ విధంగా హజ్రత్ హఫ్సా (ర) దైవప్రవక్త (స) కు విన్నవించుకున్నారు. అప్పుడు ఆయన (స) ఇలా సెలవిచ్చారు; “చాలు! ఇక చాలు! ఊరుకోండి. మీరైతే దైవప్రవక్త యూసుఫ్ (అ) తో

69-1. ఇమామ్ బుఖారి (రెహ్మైలై) గారు ఈ అధ్యాయంలో ఉటంకించిన అసర్ ద్వారా, హదీసు ద్వారా తెలిసే విషయం ఏమిటంటే; నమాజులో ఏడ్వటం తప్పుకాదు. దాని వల్ల నమాజు చెడిపోదు. ఘాబి, నఖయీ మరియు సూరిగార్లు నమాజులో ఏడ్వటం, ఏడుస్తున్నట్లు శబ్దం రావటం ఈ రెండింటి వల్ల నమాజు చెడిపోతుంది అని వివరించి నట్లు ఆధారాలు ఉన్నాయి. కాని మాలికియ హనఫీయ అభిప్రాయాలు ఎలా ఉన్నాయంటే; నమాజులో ఒకవేళ దైవశిక్షకు భయపడి ఏడిస్తే, ఇంకా అల్లాహ్ కు భయపడి ఏడిస్తే దాని వల్ల నమాజు చెడిపోదు. కాని ఈ కారణాలు లేకుండా ఎవరైనా ఏడిస్తే అప్పుడు నమాజు భంగమవుతుంది. తన్హీల్ లో, ఏడ్వటం వల్ల నమాజు చెడిపోదు అనే విషయం స్పష్టంగా ఉంది.

ఉండిన స్త్రీలు మాదిరిగా ఉన్నారు. ప్రజలచేత నమాజు చేయించమని అబూ బకర్ (ర)కు చెప్పండి.” తరువాత హజ్రత్ హఫ్సా (ర), హజ్రత్ ఆయేషా (ర)తో ఇలా అన్నారు; “నీ వల్ల నాకెప్పుడైనా మేలు జరిగిందా?”¹

ఈ హదీసు పైన చాలాసార్లు వచ్చింది. ఇమామ్ బుఖారీ (రహ్మాలై) ఈ హదీసు ద్వారా అధ్యాయం ఉద్దేశ్యాన్ని ఇలా స్పష్టంచేశారు; అబూ బకర్ (ర)నే నమాజు చేయించమని ఆజ్ఞాపించారు. దీనివల్ల, ఏద్యటం వల్ల నమాజు చెడిపోదనే విషయం తెలిసింది.

70వ అధ్యాయం

తక్బీర్ చెప్పేటప్పుడు మరియు తక్బీర్ చెప్పిన తరువాత పంక్తులను వంకర లేకుండా తిన్నగా ఉండేటట్లు చెయ్యటం.

685. దైవప్రవక్త మహాశయులు ముహమ్మద్ (సఅసమ్) ఇలా సెలవిచ్చారని, సుమాన్ బిన్ బషీర్ ఉల్లేఖించారు; “నమాజులో మీరు మీ పంక్తులను తిన్నగా, సమానంగా ఉండేటట్లు చూసుకోండి. లేకపోతే దేవుడు మీ ముఖాలను వికృతంగా చేసేస్తాడు.”

686. దైవప్రవక్త మహాశయులు ముహమ్మద్ (సఅసమ్) ఇలా సెలవిచ్చారని హజ్రత్ అనస్ (రజిఅన్) ఉల్లేఖించారు; “నమాజులో మీ పంక్తులను సరిగ్గా, తిన్నగా ఉంచుకోండి. నేను మిమ్మల్ని నా వీపు వెనుక నుంచి గమనిస్తున్నాను.”¹

71వ అధ్యాయం

పంక్తులను సరిదిద్దేటప్పుడు ముఖ్బదీల వైపు తన ముఖాన్ని త్రిప్పటం.

687. హజ్రత్ అనస్ బిన్ మాలిక్ (రజిఅన్) ఇలా ఉల్లేఖించారు; ఒకసారి నమాజుకు సంబంధించిన తక్బీర్ చెప్పటం అయిపోయింది. తరువాత దైవప్రవక్త మహాశయులు ముహమ్మద్ (సఅసమ్) మా వైపునకు తన ముఖాన్ని త్రిప్పి ఇలా సెలవిచ్చారు; చూడండి! పంక్తులను సరిసమానంగా ఉంచుకోండి. అందరూ కలిసి నిలబడండి. నేను మిమ్మల్ని నా వీపు వెనుక నుంచి చూస్తున్నాను.

72వ అధ్యాయం

నమాజులోని మొదటి పంక్తిని గురించి (డానికి లభించే పుణ్యం).

686-1. ఇది దైవప్రవక్త మహాశయులు ముహమ్మద్ (సఅసమ్) గారి ప్రత్యేకత. ఆయన (స) గారికి వెనుకా ముందు భాగాలు రెండూ కనిపించేవి.

688. దైవప్రవక్త మహాశయలు ముహమ్మద్ (సఅసమ్) ఇలా సెలవిచ్చారని హజ్రత్ అబూ హురైరా (రజిఅన్) ఉల్లేఖించారు; నీటిలో మునిగి మరణించిన వ్యక్తి కూడా అమరగతిని పొందుతాడు. ఉదర సంబంధమైన వ్యాధి వల్ల మరణించిన వ్యక్తి కూడా అమరగతుడే. ఇంకా ప్లేగు వ్యాధి వల్ల మరణించిన వ్యక్తి కూడా అమరగతిని పొందుతాడు. ఇల్లు కూలి దాని కిందపడి మరణించే వ్యక్తి కూడా అమరగతుడే. దైవ ప్రవక్త (సఅసమ్) ఇంకా ఇలా సెలవిచ్చారు; నమాజు కోసం తొందరగా రావటం వల్ల లభించే పుణ్యం గురించి ప్రజలకు గనక తెలిస్తే, అప్పుడు వారు ఒకరికంటే ఒకరు ముందు పోవటానికి పోటీపడతారు. ఇషా నమాజుకూ, ఉదయం నమాజుకూ తొందరగా పోవటం వల్ల లభించే పుణ్యం గురించి వారికి తెలిస్తే అప్పుడు వారు మోకాళ్ల మీద ప్రాకుతూ నమాజు కోసం మసీదుకు వెళతారు. ఇంకా మొదటి పంక్తిలో పాల్గొని నమాజు చేయటం వల్ల లభించే పుణ్యం గురించి వారికి తెలిస్తే అప్పుడు వారు దాని కోసం లాటరీ వేసుకుంటారు.

73వ అధ్యాయం

నమాజులో పంక్తుల్ని సరిసమానం చెయ్యటం నమాజుకు పూర్ణత్వాన్ని కలిగించటమే.¹

689. దైవప్రవక్త మహాశయులు ముహమ్మద్ (సఅసమ్) ఇలా సెలవిచ్చారని అబూ హురైరా (రజిఅన్) ఉల్లేఖించారు; ఇమామ్ నియామకం జరుగుతుంది ముఖ్తదీలు ఆయన్ను అనుసరించాలని. కనుక ఆయనతో విభేదించకండి. ఆయన రుకూ చేస్తే మీరు కూడా రుకూ చెయ్యండి. ఇంకా ఆయన 'సమిఅల్లాహులమన్ హమిద్' అని పలికినప్పుడు మీరు 'రబ్బానాలకిల్ హమ్ద్' అని పలకండి. ఇంకా ఆయన సజ్దా చేస్తే మీరు కూడా సజ్దా చెయ్యండి; ఆయన కూర్సాని నమాజు చేస్తే మీరు కూడా కూర్సాని నమాజు చెయ్యండి. ఇంకా నమాజులో పంక్తిని సరిగ్గానూ, సమానంగానూ ఉంచండి. ఎందుకంటే పంక్తిని సమానంగా ఉంచటం నమాజు యొక్క పరిపూర్ణత.

73-1. తెలిసిన విషయం ఏమిటంటే; నమాజులో పంక్తిని సరిదిద్దే ఉద్దేశ్యంతో ఒక మనిషి ఎవరైనా ముందుకుగానీ, వెనక్కుగానీ జరిగితే లేదా పంక్తిని కలిపే ఉద్దేశ్యంతో ఒక వైపునకు తొలగితే లేదా ఎవరినైనా లాగితే, అప్పుడు దాని కారణంగా నమాజుకు విఘ్నం కలగదు. పై పెచ్చు ఆ మనిషికి పుణ్యం లభిస్తుంది. ఎందుకంటే నమాజులో పంక్తిని సరిచెయ్యటం, సరిదిద్దటం అనేది నమాజుకు సంబంధించిన ఒక పెద్ద మర్యాద.

690. దైవప్రవక్త మహాశయులు ముహమ్మద్(స) ఇలా సెలవిచ్చారని అనస్ బిన్ మాలిక్(రజిఅన్) ఉల్లేఖించారు; నమాజులో మీ పంక్తులు సమానంగా ఉండేటట్లు చూసుకోండి. ఎందుకంటే, పంక్తులను సమానంగా చెయ్యటం అనే విషయం నమాజును స్థాపించటంలో చేరి ఉంది.

74వ అధ్యాయం

నమాజులో పంక్తిని పూర్తి చెయ్యకపోవటం మరియు దాని పాపం.

691. అనస్ బిన్ మాలిక్(రజిఅన్) ఇలా ఉల్లేఖించారు; నేను బస్త్రా నుంచి మదీనా పురానికి వచ్చాను. అప్పుడు ప్రజలు నన్ను ఇలా అడిగారు; “దైవప్రవక్త మహాశయులు ముహమ్మద్(స) గారి కాలం తరువాత ఇప్పుడు మీరు ఏవైనా మార్పులను గమనించారా?” దానికి సమాధానంగా నేను ఇలా చెప్పాను; “అప్పటికీ ఇప్పటికీ నాకు ఏ మార్పులూ కనిపించలేదు. కాని ఒక విషయాన్ని మాత్రం నేను గమనించాను. అదేమిటంటే; నమాజులో మీరు పంక్తులను సరిసమానంగా ఉండేటట్లు చూసుకోరు.”

75వ అధ్యాయం

పంక్తిలో భుజానికి భుజం ఆనించి, పాదాన్ని పాదంతో కలిపి నమాజులో నిలబడటం. నోమాన్ బిన్ బషీర్ (ఒక సహాబి) ఇలా సెలవిచ్చారు; పంక్తిలో నేను ఒక విషయాన్ని గమనించాను; మాలోని ఒక మనిషి తన మడిమను తోటి మనిషి యొక్క మడిమతో కలిపి నిలబడి నమాజు చేస్తాడు.

692. దైవప్రవక్త మహాశయులు ముహమ్మద్(స) ఇలా సెలవిచ్చారని అనస్ బిన్ మాలిక్(రజిఅన్) ఉల్లేఖించారు; నమాజులో మీ పంక్తులను సరిసమానంగానూ, తిన్నగానూ ఉండేటట్లు చూసుకోండి. నేను మిమ్మల్ని నా వీపు వెనుక నుంచి గమనిస్తాను. అనస్(ర) ఇలా అన్నారు; మాలోని ప్రతి వ్యక్తి నమాజులో పంక్తిలో నిలబడి నప్పుడు ఇలా చేస్తాడు; తన భుజాన్ని తనతో పాటు నిలబడిన తోటిమిత్రుని భుజంతోనూ, తన పాదాన్ని అతని పాదంతోనూ కలుపుతాడు.

76వ అధ్యాయం

నమాజులో ఒక వ్యక్తి ఎవరైనా ఇమామ్ కు ఎడమ వైపున నిలబడితే, అప్పుడు ఇమామ్ గనక అతన్ని తన వెనుక నుంచి త్రిప్పుకుంటూ కుడి వైపునకు తీసుకువచ్చి నిలబెడితే, ఆ ఉభయుల నమాజు చెడిపోదు. అది ధర్మ సమ్మతంగానే ఉంటుంది.

693. ఇబ్నె అబ్బాస్(రజిఅన్) ఇలా ఉల్లేఖించారు; నేను ఒకసారి, ఒక రాత్రి

దైవప్రవక్త ముహమ్మద్(స) గారితో కలిసి తహజ్జుద్ నమాజు చేశాను. నేను ఆయన (స) గారి ఎడమ ప్రక్కన నిలబడ్డాను. అప్పుడు ఆయన(స)గారు వెనుకనుంచి నా తలను పట్టుకుని దానిని త్రిప్పుతూ తన కుడివైపునకు తీసుకువచ్చారు. తరువాత నమాజు చేసి ఆయన(స) గారు పండుకున్నారు. ఆ తరువాత మౌజిన్ వచ్చాడు. దైవప్రవక్త(స) లేచి నిలబడ్డారు. ఉదయం నమాజును చేయించారు. కాని వుజూ చేసుకోలేదు.

77వ అధ్యాయం

ఒకే ఒక స్త్రీ తోటి స్త్రీలెవరూ ఆమెతో లేనప్పుడు ఒక పంక్తిగా నిలబడి ఆమె నమాజు చేయవచ్చు.

694. అనస్ బిన్ మాలిక్ (రజిఅన్) ఇలా ఉల్లేఖించారు; ఒక రాత్రి ఒక అనాభ బాలుడూ, నేనూ కలిసి దైవప్రవక్త ముహమ్మద్(స)గారి వెనుక నిలబడి మా ఇంట్లో నమాజు చేశాము. నా తల్లి ఉమ్మై సులైమ్(ర) మా వెనుక ఒక్కరే నిలబడి ఒక పంక్తిగా నమాజు చేశారు.

78వ అధ్యాయం

695. ఇబ్నె అబ్బాస్(రజిఅన్) ఇలా ఉల్లేఖించారు; ఒక రాత్రి నేను దైవప్రవక్త మహాశయులు ముహమ్మద్(స)గారి ఎడమ ప్రక్కన నమాజు చెయ్యటం కోసం నిలబడ్డాను. కాని ఆయన(స)గారు నా చెయ్యినో లేక నా భుజాన్నో పట్టుకుని తన కుడి ప్రక్కన నిలబడేలా చేశారు. ఆయన(స) తన చేత్తో సైగ చేస్తూ వెనుకగా తిరిగి రమ్మని చెప్పారు.

79వ అధ్యాయం

ఒకవేళ ఇమామ్ కూ, ముఖ్తబీలకూ మధ్య ఒక గోడగానీ లేదా ఒక తెరగానీ అడ్డంగా ఉంటే అది తప్పు కాదు, అందులో దోషం లేదు. ఇమామ్ హసన్ బస్తీ (రహ్మలై) ఇలా అన్నారు; నీకూ మరియు ఇమామ్ కూ మధ్య ఒక కాలువ ఉండి ఒకవేళ నీవు ఆ ఇమామ్ వెనుక నిలబడి నమాజ్ చేస్తే, అది ఎంతమాత్రం దోషం కాదు. అబూ మిజ్బజ్జీ (ఒక ఊబయి) ఇలా అన్నారు; ఒక ఇమామ్ కు మరియు ఒక ముఖ్తబీకి మధ్య ఒక దారికాని లేదా ఒక గోడకాని అడ్డంగా ఉంటే అప్పుడు అతను ఇమామ్ వెనుక నిలబడి నమాజ్ చెయ్యవచ్చు. కాని ఇమామ్ చెప్పే తక్రీర్ ను ముఖ్తబీ వినగలగాలి.

696. హజ్రత్ అయిషా (రజిఅన్) ఇలా ఉల్లేఖించారు; దైవప్రవక్త మహాశయులు ముహమ్మద్ (స) రాత్రి సమయంలో తన గదిలో తహజ్జుద్ నమాజు

చేసేవారు. ఆయన (స) గారి గది గోడ పొట్టిగా ఉండేది. బయటి నుంచి ప్రజలు దైవప్రవక్త (స) గారి శుభప్రదమైన శరీరాన్ని చూశారు. కొంతమంది ఆయన (స) గారి వెనుక నిలబడి నమాజు చేస్తూ ఉన్నారు. తెల్లవారిన తరువాత ఈ విషయం గురించి చర్చ జరిగింది. రెండో రాత్రి కూడా దైవప్రవక్త (స) నమాజు కోసం నిలబడ్డారు. అప్పుడు కూడా కొందరు ముస్లిమ్లు ఆయన (స) గారి వెనుక నిలబడి నమాజు చేస్తున్నారు. రెండు లేక మూడు రాత్రుల వరకు ఇది కొనసాగింది. ఆ తరువాత దైవప్రవక్త (స) కూర్చుండిపోయారు. నమాజు చేసే స్థలానికి రానేలేదు. తెల్లవారిన తరువాత దీన్ని గురించి ప్రజలు ఆయన (స) ముందు ప్రస్తావించారు. దానికి సమాధానంగా ఆయన (స) ఇలా సెలవిచ్చారు; రాత్రి నమాజు మీకు విధిగా చెయ్యబడుతుందేమో అని నేను భయపడ్డాను. అందుకని నమాజు చెయ్యలేదు.

80వ అధ్యాయం

రాత్రి నమాజును గురించి.

697. హజ్రత్ ఆయోషా (రజిఅన్) ఇలా ఉల్లేఖించారు; దైవప్రవక్త మహనీయులు ముహమ్మద్ (స) వద్ద ఒక చాప ఉండేది. ఆయన (స) గారు దానిని పగటి పూట నేల మీద పరచేవారు. రాత్రి వేళ దానిని ఒక తెరగా కట్టుకునేవారు. కనుక రాత్రి పూట చాలా మంది ప్రజలు సమావేశమై దైవప్రవక్త (స) గారి వెనుక నిలబడి నమాజు చేసేవారు.

698. జైద్ బిన్ సాజిత్ (రజిఅన్) ఇలా ఉల్లేఖించారు; దైవప్రవక్త మహా శయులు ముహమ్మద్ (స) రమజాను మాసంలో ఒక గదిని నిర్మించుకున్నారు. లేదా ఒక తెరను అడ్డంగా కట్టుకున్నారు. (బసర్ బిన్ సయీద్ ఇలా అన్నారు. అది ఒక చాపతో కట్టబడిందని నేను అనుకుంటున్నాను) ఎన్నో రాత్రులు దైవప్రవక్త (స) అందులో నమాజు చేస్తూ వచ్చారు. ఆయన (స)తోపాటు ఆయన (స) సహచరులు కూడా చాలా మంది నమాజు చేశారు. దైవప్రవక్త (స)కు వారిని గురించి తెలిసి నప్పుడు ఆయన (స) నమాజు చెయ్యకుండా కూర్చుండిపోయారు. తరువాత ప్రజల ముందుకు వచ్చి ఆయన (స) ఇలా సెలవిచ్చారు; మీరు చేసింది నాకు తెలిసి పోయింది. కాని ప్రజలారా! మీరు మీ ఇళ్లల్లో నమాజులు చేస్తూ ఉండండి. ఎందుకంటే ఒక మనిషి చేసే నమాజుల్లో ఉత్తమమైన నమాజు అతను తన ఇంట్లో చేసేదే. కాని ఫరజ్ నమాజును మాత్రం మస్జిదులో చెయ్యాలి (అది శ్రేష్టమైనది, ఉత్తమమైనది).

